

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1972 | ΑΡ. 23-24

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

LXIII. Θεμιτόν οὖν ἐστὶν τοῖς τοιοῦτοις καὶ τοσοῦτοις ὑποδείγμασιν προσελθόντας ὑποθεῖναι τὸν τράχηλον καὶ τὸν τῆς ὑπακοῆς τόπον ἀναπληρῶσαι, ὅπως ἡσυχάσαντες τῆς ματαίας στάσεως ἐπὶ τὸν προκείμενον ἡμῖν ἐν ἀληθείᾳ
5 σκοπὸν δίχα παντὸς μώμου καταντήσωμεν. 2. χαρὰν γὰρ καὶ ἀγαλλίασιν ἡμῖν παρέξετε, ἐὰν ὑπήκοοι γενόμενοι τοῖς ὑφ' ἡμῶν γεγραμμένοις διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκκόψητε τὴν ἀθέμιτον τοῦ ζήλου ὑμῶν ὄργην κατὰ τὴν ἔντευξιν, ἣν ἐποιησάμεθα περὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας
10 ἐν τῇδε τῇ ἐπιστολῇ. 3. ἐπέμψαμεν δὲ ἄνδρας πιστοὺς καὶ σώφρονας ἀπὸ νεότητος ἀναστραφέντας ἕως γήρους, ἀμέμπτως ἐν ἡμῖν, οἵτινες καὶ μάρτυρες ἔσονται μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἡμῶν. 4. τοῦτο δὲ ἐποιήσαμεν, ἵνα εἰδῆτε, ὅτι πᾶσα ἡμῖν φροντίς καὶ γέγονεν καὶ ἔστιν εἰς τὸ ἐν τάχει ὑμᾶς
15 εἰρηνεῦσαι.

2. «ὑποθεῖναι τὸν τράχηλον»: Πβλ. Σοφ. Σειρ. 51,26. Ρωμ. 16,4. 3. «ὑπακοῆς τόπον»: Πβλ. Α' Κορ. 14,16. 4/5. «ἐπὶ τόν... ἐν ἀληθείᾳ σκοπόν...»: Πβλ. Φιλιπ. 3,14. 12. «μάρτυρες ἔσονται»: Πβλ. Γεν. 31,44.— Περὶ τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Κλήμ. τριῶν μαρτύρων ὀνομαστὶ (κ. 65,1). Πβλ. περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν «τριῶν μαρτύρων» καὶ ἐν Δευτ. 19,15. Ματθ. 18,16.

3. ἀναπληρῶσαι ΙΑΚ: implentes inclinamur illis qui sunt duces animarum nostrarum Σ | 7. γεγραμμένοις ΙΑ: + ὑμῖν ΚΣ | 12. καὶ μάρτυρες ΛΣ: λ. τὸ «καὶ» ΙΚ.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

LXIII. Εἶναι λοιπὸν ὀρθὸν (δίκαιον, πρόπον, «θεμιτὸν») — νόμιμον, ἤτοι σύμφωνον πρὸς τὸν Νόμον, τὴν Ἁγίαν Γραφήν), ἀφοῦ προσελθόντες (προσεγγίσαντες) ἐδιδάχθημεν μὲ (τοιούτου εἶδους) τοιαῦτα καὶ τόσα πολλὰ παραδείγματα (ἀγίων ἀνδρῶν), νὰ κύψωμεν τὸν τράχηλον καὶ νὰ ἐκπληρώσωμεν (ἐκτελέσωμεν, πραγματοποιήσωμεν) τῆς ὑπακοῆς τὸ χωρίον (τῆς Ἁγίας Γραφῆς τὴν ἐντολήν), ὥστε, ἀφοῦ ἡσυχάσωμεν ἀπὸ τὴν ματαίαν (παράλογον καὶ ἄσκοπον) στάσιν, νὰ καταντήσωμεν (νὰ φθάσωμεν τελικὰ) εἰς τὸν ἐν ἀληθείᾳ σκοπὸν («τῆς ἀνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ», Φιλιπ. 3, 14, συμφώνως πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεώς μας), ὁ ὁποῖος ἔχει τεθῆ ἐνώπιόν μας (ὡς νόμος καὶ ἐντολὴ τῆς Ἁγίας Γραφῆς), χωρὶς καμμίαν μομφὴν (ἔνδειδος, κατηγορίαν, ψεγάδι). 2. Χαρὰν λοιπὸν καὶ ἀγαλλίασιν θὰ μᾶς παράσχητε, ἐὰν ὑπακούοντες εἰς ὅσα διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐγράψαμεν, ἀποκόψητε (ἀποβάλητε) τὸν ἐκ φθόνου παράνομον (ἀμαρτωλὸν) θυμόν σας, συμφώνως πρὸς τὴν παράκλησιν, τὴν ὁποίαν ἐκάμαμεν εἰς ταύτην τὴν ἐπιστολήν (συμβουλευσάντες ὅσα καλὰ) περὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας. 3. Ἀπεστείλαμεν δὲ ἀνθρώπους πιστοὺς καὶ σώφρονας (συνετούς, φρονίμους), οἱ ὁποῖοι ἔζησαν ἐν μέσῳ ἡμῶν ἀμέμπτως (ἀνεπιλήπτως, χωρὶς ἐλαττώματα, ἐναρέτως) ἀπὸ τῆς νεότητός των μέχρι γήρατος, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶναι καὶ μάρτυρες μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἡμῶν (ἀναμεταξὺ μας). 4. Τοῦτο δὲ ἐπράξαμεν, ἵνα γνωρίσητε (κατανοήσητε), ὅτι ὅλη ἡ μέριμνά μας καὶ ὑπῆρξε καὶ εἶναι εἰς τὸ νὰ εἰρηνεύσητε τὸ γρηγορώτερον.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ὁ Ἐφημέριος καὶ τὰ Κατηχητικά.

Τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα στεγάζονται συνήθως εἰς τοὺς Ναοὺς. Εἶναι λοιπὸν ὅλως φυσικὸν καὶ ἀντονόητον, ὅτι πρέπει νὰ τυγχάνουν ἰδιαιτέρου στοργικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους τῶν Ἐφημερίων μας. Εἶναι μία ἐκ τῶν σπουδαιότερων πνευματικῶν ἀναγκῶν. Τὸ πολυτιμότερον τμήμα τοῦ μυστικοῦ ἀμπελώνος, τὸν ὁποῖον ἀποτελεῖ ἐκάστη ἐνορία, εἶναι τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας, ὁ παιδικὸς καὶ νεανικὸς τῆς κόσμος.

Ὅτος χρειάζεται τὴν στοργικὴν μέριμναν καὶ συμπαραστάσιν τοῦ ποιμένου. Εἶναι ἀδιανόητον νὰ διέσχεται ὁ ποιμὴν πρὸ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν νέων τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου, ποὺ λειτουργεῖ εἰς τὴν ἐνορίαν του, ὡς ξένος καὶ ἀμέτοχος. Ἡ ἡλικία αὐτὴ τὸν θέλει πλησίον τῆς, ὡς πατέρα πλήρη ἀγάπης καὶ ἐνδιαφέροντος, μέτοχον ἐνεργὸν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου, τὸ ὁποῖον, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι πνευματικαὶ δραστηριότητες εἰς τὴν ἐνορίαν, τὸν ἀφορᾷ ἀμέσως ὡς καλὸν ποιμένα.

Τὰ πατερικὰ κείμενα.

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες εἶναι οἱ αἰώνιοι καὶ πάντοτε ἐπίκαιροι διδάσκαλοι καὶ φωταγωγοὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ προσφγγὴ εἰς τὰς διδασχὰς των παρέχει εἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἀνυπολόγιστον ψυχικὴν ὠφέλειαν. Τὸ στηρίζει εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, τὸ οἰκειώνει πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Ἐυαγγελίου, τὸ προφυλάσσει ἀπὸ ἐκτροχιασμοῦ. Εἶναι λοιπὸν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εὐχάριστον τὸ γεγονὸς, ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας μας ἐμφανίζεται ὁλονὲν αἰσθητοτέρα ἢ στροφή τῆς Ἐκκλησίας μας πρὸς τοὺς πατέρας. Ἴδιως αἱ ἐκδόσεις ποὺ προσφέρουν τὰ κείμενα τούτων εἰς μεταφράσεις, τόσον χρησίμους διὰ τὸν πολὺν λαόν, εἶναι λίαν ἀξιέπαινοι. Τὸ γεγονὸς χαροποιεῖ τὴν ποιμαίνουσαν καὶ διδάσκουσαν Ἐκκλησίαν. Εἶναι ἐχέγγυον διὰ μίαν καλύτεραν αὐριον τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας.

Τὰ οἰκογενειακὰ περιοδικὰ.

Ἔνα ἐκ τῶν λεγομένων οὕτω περιοδικῶν εἶναι γεγονὸς, ὅτι κάθε ἄλλο παρὰ εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν ἐλληνικὴν οἰκογένειαν. Οἱ ἐκδόται των, φαίνεται καθαρά, ὅτι δὲν ἔχουν ἄλλον σκοπὸν, παρὰ νὰ ἀποκομίσουν οἰκονομικὰ ὀφέλη ἐκ τῆς κυκλοφορίας των. Προσδίδουν λοιπὸν εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν εἰκονογράφησίν των χαρακτηριστὰ ἡμιστὰ ἀνταποκρινόμενον εἰς τὴν ἠθικὴν δεοντολογίαν,

Ἐπί τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ ἑορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος μᾶς δίδει ἀφορμὴν νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῆς σχέσεως Αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἱστορίαν. Ἡ σχέσις αὕτη συναρτᾶται πρὸς τὸ καθ' ὅλου ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λυτρωτοῦ. Περὶ τοῦ ἔργου τούτου ὁμιλεῖ κατὰ θαυμάσιον τρόπον ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος εἰς τὸν λη' λόγον αὐτοῦ «εἰς τὰ Θεοφάνεια, εἶπουν Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος» (Ἐ. Π. 36, 312-316). Ὁ λόγος οὗτος ἀρχίζει διὰ τῶν περιφήμων λόγων, οἱ ὁποῖοι περιελήφθησαν αὐτοῦσιοι καὶ εἰς σχετικὸν ὕμνον: «Χριστὸς γεννᾶται, δοξάζσατε· Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε· Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε».

Χαρακτηριστικὴ περικοπὴ τοῦ λόγου αὐτοῦ εἰς νεοελληνικὴν μετάφρασιν ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἐκάθητο εἰς τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας, ἃς ἴδη τὸ μέγα φῶς τῆς ἐνσυνειδήτου γνώσεως. «Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν· ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά» (Β' Κορ. ε', 17). Τὸ γράμμα (τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου) ὑποχωρεῖ, τὸ πνεῦμα ὑπερισχύει· αἱ σκιαὶ παρέρχονται γρήγορα, ἡ ἀλήθεια φθάνει... Αὐτὸ πανηγυρίζομεν, αὐτὸ ἑορτάζομεν σήμερον, τὴν ἔλευσιν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἔλθωμεν, ἢ—διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν καλύτερον—νὰ ἐπιστρέψωμεν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν νέον ἄνθρωπον, ἀφοῦ ἀποβάλωμεν τὸν παλαιόν, καὶ καθὼς ἀκριβῶς μετὴν ζωῆν τοῦ Ἀδάμ ἀπεθάνομεν (ἐγίναμεν θνητοί), τοιοῦτοτρόπως ἐν Χριστῷ θά ζήσωμεν, καὶ γεννώμενοι μαζί μετὸν Χριστὸν καὶ ἀνερχόμενοι εἰς τὸν σταυρὸν

ὁ ὁποῖος διαμορφώνει τὴν ψυχὸσύνθεσιν τῶν ἀναγνωστῶν μακρὰν καὶ ἔξω τοῦ εὐαγγελικοῦ πνεύματος. Ἡ προσγινομένη οὕτω καταστροφή τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν εἰς τὸν ψυχικὸν κόσμον, ἰδίως τῆς νεότητος, εἶναι ἀνπολόγητος, οὐχ ἦττον ὁμως καὶ ἀπτή. Ἡ παρουσίας τῆς ἁμαρτίας ὑπὸ πρῶτον ἀνευθυνότητος ἐνσταλάζει εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀναγνώστου, συνήθως ἀνορίμου καὶ ὑπαναπτύκτου πνευματικῶς, μίαν βιοθεωρίαν εἰδωλολατρικοῦ περιεχομένου, ἢ ὁποία ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα «σύντριμμα καὶ ταλαιπωρίαν» κατὰ τὴν Ἀγ. Γραφήν, «ἀποτυχημένους ἀνθρώπους» κατὰ τὴν τρέχουσαν γλῶσσαν. Οἱ καλοὶ λοιπὸν ποιμένες ἃς φροντίζουν νὰ ἐπισημαίνοιν, διὰ καταλλήλων νοθεσιῶν, τὸν κίνδυνον αὐτὸν εἰς τὰς οἰκογενείας τῆς ἐνορίας των. Ἡ κοινὴ λογικὴ καὶ ἡ κοινω-νικὴ πείρα εἶναι μὲ τὸ μέρος τῶν τοιούτων ὑποδείξεων.

μαζί Του και ένταφιαζόμενοι και ανιστάμενοι με αυτόν...».

Οί λόγοι ούτοι του άγιου Γρηγορίου του Θεολόγου πείθουν, ότι ή Γέννησις του Θεανθρώπου και τὸ καθ' ὄλου σωτηριάδες του έργον εἶναι τὸ κέντρον και ὁ ἄξων τῆς ἀνθρωπίνης Ἱστορίας. Πάντες οἱ σταθμοὶ τῆς ἀπολυτρωτικῆς ἐνεργείας του εἶναι γεγονότα και δεδομένα, τὰ ὁποῖα κέκτηνται αἰώνιον και καθολικὸν κύρος και σημασίαν διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους πασῶν τῶν ἐποχῶν.

Οὕτως κατὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν αὐτὸς ὁ Θεὸς κατηύθυνε τὸν ροὺν τῆς Ἱστορίας, ἐπενέβη εἰς αὐτήν, συνῆψεν ἐν τῇ παρόδῳ του χρόνου τὴν διαθήκην Αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων και, ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα του χρόνου, εἰσῆλθεν ὁ Ἴδιος εἰς τὴν Ἱστορίαν διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως του Υἱοῦ Του. Ἐν τῷ γεγονότι και τῷ μυστηρίῳ τῆς Θεείας Ἐνσαρκώσεως ὁ χρόνος και ἡ αἰωνιότης συνηρτήθησαν ἀρμονικῶς, συντελεσθεΐσης ἀγνώστου τέως συναντήσεως του μεταφυσικοῦ και του ἱστορικοῦ, του αἰωνίου και του παροδικοῦ, του ἀπολύτου και του σχετικοῦ, του ἀπειρου και του πεπερασμένου. Διὰ τῆς ἐλεύσεως του Χριστου ἐτερματίσθη ἡ μεταξὺ του μεταφυσικοῦ και του ἱστορικοῦ ὑπάρχουσα διάστασις και ἐνεφανίσθησαν ἐν τῷ προσώπῳ Αὐτοῦ ἡνωμένα ἡ αἰωνιότης και ὁ χρόνος (Γρηγ. Παπαμιχαήλ, Ἡ οὐσία και τὸ βάθος του Χριστιανισμοῦ, Ἀθήναι 1937, σελ. 23).

Ἡ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ ζωὴ του Σωτῆρος (Γέννησις, Θάνατος, Ἀνάστασις κ.λπ.) εἶναι τὸ κεντρικὸν γεγονός, ὅπερ ἐδίχασε τὴν Ἱστορίαν. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀνατολὴ του ἀληθοῦς φωτός και του «Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης» ἐφώτισε τὴν ὁδὸν τῆς Ἱστορίας εἰς ὄλον τὸ βάθος και πλάτος αὐτῆς. Πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκινεῖτο μετὰ προσδοκίας και νοσταλγίας ἅπαν τὸ παρελθὸν και ἀπ' Αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ ἀφετηρίας, ὀρμᾶται ὀλόκληρον τὸ μέλλον. Ὡς λέγει ὁ Bernhart, «Τὸ παρελθὸν μόνον αὐτὸν ἀνεζήτει και αὐτὸς μόνος εἶναι τὸ μέτρον και τὸ νόημα ὄλου του μέλλοντος» (J. Bernhart, Sinn der Geschichte, 1931, σελ. 17). Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πλέον παίγνιον εἰς χεῖρας τῆς τυφλῆς εἰμαρμένης, δὲν εἶναι ἐξάρτημα τῆς φύσεως και παροδική τις ὑπαρξις. Διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀπολυτρώσεως οὗτος ὑψοῦται ὑπεράνω του χρόνου και ἐμβάλλει αἰωνιότητα εἰς τὰς παροδικὰς στιγμὰς τῆς ὑπάρξεως. Ὁ Χριστιανός, ὦν και ἐν χρόνῳ και ἐπὶ γῆς, δύναται νὰ ζῆ ἐκτὸς του χρόνου και νὰ αἶρεται ὑπεράνω τῆς ἐνδοκοσμικῆς ροῆς. Οὕτως ἡ ὑπαρξις αὐτοῦ ἀπαλλάσσεται του παροδικοῦ, ἀποκτᾷ νόημα και ἀξίαν και μεθίσταται εἰς τὴν οὐσιώδη ζωὴν (N. Ἴ. Λούβαρι, Χρόνος και Αἰωνιότης, Ἰανουάριος 1950).

Ἐν τῇ πορείᾳ τῆς συμφώνως πρὸς τὸ ἀπολυτρωτικὸν και

σωτηριολογικὸν σχέδιον τοῦ Θεοῦ ἐξελισσομένης Ἱστορίας «τὸ χθὲς καὶ τὸ αὔριον συμπλέκονται εἰς μίαν ἔννοιαν καὶ τὸ σήμερον ἐν σχέσει πρὸς τὴν αἰωνιότητα ἐμφανίζεται ὡς μία εὐκαιρία πραγματοποίησεώς της» (J. Bernhart, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 18). Εἰς τὸ κέντρον καὶ ὑπεράνω τῆς Ἱστορίας ἴσταται ὁ Χριστός, Ὅστις εἶναι «χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» (Ἐβρ. ιγ', 8). Τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ τελειοτάτη ἀξιοποίησις τῆς Ἱστορίας, εἶναι τὸ κορυφωμα καὶ ἡ πληρεστέρα ἐκδήλωσις τῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑψίστη ἐγγύησις περὶ τοῦ ὅτι τὰ διάφορα γεγονότα δὲν εἶναι ἡ σαρκαστικὴ ἀπάντησις τῆς τυφλῆς τύχης ἢ τῶν ἀδυσωπῆτων καὶ ἀκάπτων φυσικῶν νόμων πρὸς τὸν σπαραγμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς (ἐνθ' ἄνωτ.), ἀλλὰ τμῆμα τοῦ θείου σχεδίου καὶ ἔκφρασις τῆς προαιωνίου βουλῆς τοῦ Θεοῦ, ἥτις δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὡς ὅλον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκάστην ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἰδιαιτέρως (Πρβλ. Ματθ. ι', 30: «Ἵμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημένοι εἰσίν»).

Ὅθεν ἡ Ἱστορία, κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν, δὲν εἶναι τι στατικόν, «ἀπολελιθωμένον» καὶ ἀκίνητον. Δὲν εἶναι ἄστοχος καὶ τυχαία κινήσις, κυκεῶν καὶ σύμφυρμα γεγονότων. Ἡ Ἱστορία εἶναι ὀργανικὸν ὅλον, κινεῖται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ καὶ ὀδηγεῖται συνεχῶς πρὸς τὴν μικρὸν κατὰ μικρὸν συντελουμένην πρόοδον. Ἡ ζύμη τῶν Χριστιανῶν δρᾷ ἀθορύβως ἐν τῷ ὀργανισμῷ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐμψυχοῦσα καὶ ζωοποιοῦσα αὐτὸν (Κωνστ. Καλλινίκου, Πρακτικαὶ ὀμιλίαι εἰς τὰ Κυριακὰ Εὐαγγέλια², Ἀθῆναι, 1930, σελ. 367).

Κατὰ ταῦτα, ὁ Σωτὴρ εἶναι ὁ φορεὺς τοῦ νέου αἰῶνος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἥτις εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ ὑπάρχει ἐν αὐτῷ ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ταύτης. Ἡ βασιλεία αὕτη ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τοῦ κόσμου εἶναι τι ἐρχόμενον· ἀλλ' ἐν τῷ Θεῷ εἶναι τι αἰώνιον καὶ ἐνεργόν. Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ σημαίνει εἴσοδον καὶ ὀργανικὴν ἔνταξιν εἰς τὴν ἐσχατολογικὴν πραγματικότητα τοῦ μεταμορφωμένου καὶ καινοποιομένου κόσμου. Ἰδίως ἡ ἐνσυνείδητος καὶ μετὰ κατανοήσεως βίωσις τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἐνεργοποίησις τοῦ νέου αἰῶνος ἐντὸς τῶν τοπικῶν καὶ χρονικῶν πλαισίων τοῦ παλαιοῦ, ἢ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παρουσία καὶ διακήρυξις τοῦ ἐρχομένου αἰῶνος. Οἱ Χριστιανοὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον τοῦ Κυρίου βιοῦν τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας ὡς τοῦ νέου αἰῶνος καὶ ἀποβαίνουν καινὴ κτίσις ἐν Χριστῷ.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΜΟΝΙΜΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Δ. ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΩΝ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΘΕΪΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑΣ *

Ἡ Θρησκευτικὴ ἀδιαφορία.

Ἡ ἀθεΐα ἔχει στενὸν ἐσωτερικὸν σύνδεσμον μὲ τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν, ἥτις ὡς πλήρης ἀποχὴ ἐκ τῶν χριστιανικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἐκδηλώσεων ὀλίγον ἀφίσταται τῆς ἀθεΐας καὶ εὐκόλως μεταπίπτει εἰς αὐτήν.

Ὁ θρησκευτικῶς ἀδιάφορος ὁμοιάζει μὲ τοὺς ξηροὺς κλάδους δένδρου, τοῦ ὁποίου παρενοχλοῦν τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν. Προσέτι ἀπέχει ἐκ τοῦ Ἐκκλησιασμοῦ καὶ τυπικῶς μετέχει εἰς τὰς μεγάλας ἐορτὰς τῆς Χριστιανοσύνης. Τηρεῖ δὲ ἐνίοτε μερικὰ προσχήματα, ὅταν μάλιστα ἔχη οἰκογένειαν καὶ διότι ζῆ εἰς κοινωνίαν χριστιανικὴν, ὅπου τὰ πολλαπλᾶ συμφέροντα καὶ αἱ σκοπιμότητες τοῦ παρέχουν τόσας ὠφελείας, ὥστε δὲν εἶναι «φρόνιμον» δι' αὐτὸν νὰ ἐκτίθεται προκλητικῶς εἰς τὰ ὄμματα τῶν συνανθρώπων του. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἐμφανίζεται ὡς κεκηρυγμένος ἐχθρὸς τῆς θρησκείας, δεικνύει δὲ συγκατάβασιν καὶ ἀνοχήν.

Οὐδεὶς βεβαίως φθάνει εἰς πλήρη ἀδιαφορίαν καὶ ἀπιστίαν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν. Κατὰ κανόνα προηγοῦνται ποικίλα στάδια, ἀναλόγως τῆς ψυχοσυνθέσεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος ἐκάστου, ὅπως ἀμέλεια, χλιαρότης, ψυχρότης, ἀπάθεια καὶ τελεία ἀποξένωσις καὶ ἀδιαφορία.

Ὁ θρησκευτικῶς ἀδιάφορος αἰτιολογεῖ τὴν τακτικὴν του ἐμμεταλλευόμενος τὰ ἀρνητικὰ δεδομένα τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας, ἥτοι τὰ κενά, τὰς παραλήψεις τῆς Ἐκκλησίας, τὰς ἀδυναμίας τοῦ κλήρου, τὴν ἀσυνέπειαν τῶν πιστῶν κ.λ.π. Συγχρόνως δὲ παραθεωρεῖ τὰ καλὰ ἢ μειώνει τὴν ἀξίαν των, διότι δὲν ἐξυπηρετοῦν τὴν ἀρνητικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τοῦτο ἐνισχύεται πολλάκις τόσον ἀπὸ τὸν Τύπον, ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ βιβλία, πού τοῦ προσφέρουν ἐπιχειρήματα. Ὑπάρχουν βεβαίως

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 624 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21-22 τεύχους.

πολλά γενεσιουργά αίτια, πού παρασκευάζουν και προωθοῦν τὴν κατάστασιν αὐτὴν.

Γενεσιουργά αίτια.

Πολλά εἶναι τὰ αίτια πού δημιουργοῦν ἀνὰ τὸν κόσμον τὸ κλίμα τῆς ἀθείας και συμβάλλουν εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν, ὅπως τὸ κήρυγμα τῶν σκεπτικιστῶν και ὀρθολογιζόντων συγγραφέων, τῶν δημοσιογράφων ἢ και ἐπιστημόνων, ἢ παρατηρουμένη ἐκλυσίς τῶν ἠθῶν διεθνῶς, αἱ ἀνέσεις τῆς συγχρόνου ζωῆς, τὰ μέσα ἐπικοινωνίας κ.λ.π. Εὐτυχῶς παρ' ἡμῖν τὸ κακὸν ἔχει σχετικῶς μικράς διαστάσεις. Ἀλλὰ ἕως πότε;

Ὁ θρησκευτικῶς ἀδιάφορος μὲ τὴν ἐν τῇ πράξει ἄρνησιν και μὴ συμμορφούμενος μὲ τὰς εὐγενεῖς και ἀνωτέρας πνευματικὰς ἐφέσεις τοῦ ἀνθρώπου καθίσταται παθητικὸς παράγων, και ἐπομένως εἶναι ἐπιζήμιος και διὰ τὴν Ἐκκλησίαν και διὰ τὴν κοινωνίαν. Διὰ τῆς ἀδιαφορίας του ἀντιδρᾷ ἐμπράκτως εἰς τὸ λατρευτικὸν και ἐκκλησιαστικὸν ἔργον τῆς θρησκείας, ἐπιδρῶν ἀρνητικῶς εἰς τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν τῶν πνευματικῶς ἐργαζομένων ἀνθρώπων.

Υπάρχει και ἡ ἄλλη κατηγορία ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν. Δι' αὐτοὺς, ὁ θεωρητικὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ τῆς Χώρας μας Καθηγητῆς κ. Ἀλέξ. Τσιριντάνης λέγει: «Ἡ πραγματικότης, πού λέγεται ἀμφιβολία περὶ τῶν μεγάλων μεταφυσικῶν προβλημάτων, περὶ τῶν προτάσεων τῆς πίστεως. Καὶ αὐτὴ, ἢ ἀμφιβολία, εἶναι ἡ κρατοῦσα σημερινὴ πραγματικότης. Ὁ σημερινὸς μέσος ἄνθρωπος οὔτε ἑκατὸ τοῖς ἑκατὸ εἶναι πιστός, ὅπως ἴσως ἦτο ὁ ἄνθρωπος τοῦ μεσαίωνα, οὔτε πάλιν ἐντελῶς ἀπιστος, τοῦ τύπου τοῦ ἀθέου, ὁ ὅποιος ἐνεφανίζετο εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἀμφιβάλλει. Ἐνώπιον τοιαύτης πραγματικότητος, συνεχίζει ὁ κ. Ἀλέξ. Τσιριντάνης, τίθεται τὸ ἐρώτημα, ἀν ἡ σύγχρονος θεολογία εἶναι ἱκανὴ νὰ βοηθήσῃ, ὥστε νὰ αἰσθανθῇ ἐπάνω του τὴν εὐεργετικὴν θερμὴν τοῦ Εὐαγγελίου» (Α. Τσιριντάνη, Ἐμπρὸς εἰς τὴν κρίσιμον καμπήν, ἕνα μήνυμα, Ἀθῆναι 1967, σελ. 92).

Ἡ θρησκεία ἐμπνέει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν πίστιν και τὴν βεβαιότητα, ὅτι αἱ μεγάλαι ἀξίαι τοῦ πνευματικοῦ κόσμου του ἔχουν κῦρος αἰώνιον, πηγάζουν ἐκ τοῦ Θεοῦ και ἀνάγονται πάλιν εἰς τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν Ἐκεινοῦ (Πρβλ. Ν. Λούβαρι, Συμπόσιον Ὁσίων, Β' τόμ.). Παρὰ ταῦτα ὁ θρησκευτικῶς ἀδιάφορος μεταβάλλεται εἰς ἐχθρὸν τῆς κοινωνίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ζῆ και μετέχει τῶν εὐεργετημάτων της ὡς παράσιτον.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου
 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Η ΥΠΟΜΟΝΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΘΛΙΨΕΙΣ *

2. Ὁ κληρὸς τῶν δικαίων ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ εἶναι τὰ δεσμὰ καὶ ὁ σταυρὸς.

Ἄν εἰς τὸν παρόντα βίον πάσχωμεν καὶ ἀδικούμεθα καὶ βασανίζομεθα ὑπὸ τοῦ κόσμου τούτου, ἅς μὴ ταραττώμεθα καὶ ἀγανακτῶμεν, ἐπειδὴ ἔχομεν τὴν συνείδησιν ὅτι ἀδίκως ὑποφέρομεν. Ὁ κληρὸς τοῦ δικαίου εἶναι τὰ δεσμὰ καὶ ὁ σταυρὸς. Ἡ ἄπειρος δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀκατάληπτος ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς ἀνθρωπίνης περὶ δικαιοσύνης κρίσεως. Ἐκεῖνος μακροθυμεῖ, ἐνῶ ἡμεῖς ἀξιοῦμεν ἄμεσον ἀποκατάστασιν τοῦ τρωθέντος δικαίου. Ὁφείλομεν νὰ κατανοήσωμεν τὰς προκαλουμένας ἐκ τῆς προσωρινῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἀδίκου ἀντιδράσεις μας μὲ τὴν ἀνεξικακίαν καὶ τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν συγγνώμην τοῦ Θεοῦ Διδασκάλου μας. Ἄς διδαχθῶμεν ἐκ τοῦ παραδείγματός Του καὶ ἅς ὀπλισθῶμεν μὲ τὴν ὑπομονὴν τοῦ μακαρίου Παύλου, ὅστις, ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς μελλούσης ν' ἀποκαλυφθῆ εἰς αὐτὸν δόξης, ἐθεώρει ὡς ἀνάξια λόγου τὰ παθήματα, ἅτινα ὑφίστατο ἐν τῇ ἀποστολικῇ του δράσει. «Λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς» (Ρωμ. η', 18). Καὶ τοιαύτην ἀκαμπτὴν ἀγωνιστικὴν διάθεσιν ἐν τῇ ἀποστολῇ του δεικνύει ὁ χαλκέντερος Ἀπόστολος, ὥστε οὔτε αἱ θλίψεις, οὔτε αἱ στενοχωρίαι, οὔτε ὁ λιμὸς ἢ ἡ γυμνότης ἢ ὁ κίνδυνος ἢ ἡ μάχαιρα, αὐτὸς ὁ θάνατος καὶ αἱ οὐράναι δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ καμμία ἀπολύτως δύναμις νὰ δύνανται νὰ ἀποτρέψουν τοῦτον ἀπὸ τοῦ νὰ ἀγωνίζηται καὶ νὰ πάσχη ὑπὲρ Χριστοῦ (Ρωμ. η', 35-39).

Καὶ εἶναι εὐκόλον νὰ ἀναλογισθῶμεν τὰς δυσχερείας τοῦ Ἀποστολικοῦ ἔργου εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ χριστιανισμὸς ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν κατεπολεμεῖτο καὶ κατεδιώκετο. Διότι εἶχε ν' ἀντιμετωπίσῃ ὄχι μόνον τὴν πλάνην τῶν Ἰουδαίων καὶ τὰς ἐκ ταύτης γνωστὰς ἤδη εἰς πάντας ἐνεργείας των, ἀλλὰ καὶ μίαν εἰδωλολατρικὴν οἰκουμενικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἣ ὅποια, ἐνδιαφερομένη διὰ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐνομίας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς ἀπεράντου ἐπικρατείας της, εἶδε τὸν χριστιανισμὸν ὡς ἀνατρεπτικὴν δύναμιν, σείουσαν τὰ θεμέλιά της καὶ ἀνέλαβεν ἐξοντωτικὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ἄλλ' αἱ θλίψεις καὶ αἱ δοκιμασίαι καὶ τὰ μαρτύρια δὲν ἐδάμασαν τὸ χριστιανικὸν φρόνημα. Οἱ χριστιανοὶ διὰ τοῦ θάρρους, τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς ἀκλο-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 626 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21-22 τεύχους.

νήτου πίστεως προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν καὶ αὐτῶν τῶν διωκτῶν τῶν. Λοιδοροῦμενοι εὐλογοῦν, διωκόμενοι ἀνέχονται, βλασφημούμενοι ἀπαντοῦν διὰ λόγων παρακλήσεως καὶ ἀγάπης. Καὶ ὅπως ὁ χρυσὸς εἰς οἰανδήποτε κατάστασιν καὶ ἂν εὐρεθῆ, οὔτε ὀξυδοῦται, οὔτε φθείρεται, οὔτε ἀποβάλλει τὴν στιλπνότητά του, ριπτόμενος δὲ εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς ἀποκτᾷ μεγαλυτέραν λαμπρότητα, οὕτω καὶ οἱ χριστιανοί. Αἱ θλίψεις τοὺς ἐνδυναμώνουν καὶ ἡ δύναμίς των «ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β΄ Κορ. ιβ΄, 9). Γνωρίζουν ὅτι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον θλίψεις καὶ πόνοι τοὺς ἀναμένουν. Περὶ τούτου ὠμίλησεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς μαθητὰς Του, πρὶν ὑποστῆ τὴν μεγίστην δοκιμασίαν τοῦ Σταυροῦ· «Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰωάν. ιστ΄, 33). Ὁ μέγας Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς Φιλάγγριον γράφει σχετικῶς· «Ἀλγῶ τῇ νόσῳ, καὶ χαίρω, οὐχ ὅτι ἀλγῶ, ἀλλ΄ ὅτι τοῦ καρτερεῖν τοῖς ἄλλοις εἰμι διδάσκαλος. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὴ πάσχειν οὐκ ἔχω, τοῦτο γε τῷ πάσχειν παρακερδαίνω, τὸ φέρειν καὶ τὸ εὐχαριστεῖν, ὥσπερ ἐν τοῖς εὐθύμοις, οὕτω δὴ καὶ τοῖς ἀλγεινοῖς· ἐπειδὴ πείθομαι μηδὲν ἄλογον εἶναι παρὰ τῷ λόγῳ τῶν ἡμετέρων, καὶ ἡμῖν οὕτω φαίνηται» (P.G. 37, 78A). Εἰς ἑτέραν δὲ παραμυθητικὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τὴν ἁγίαν Θεόκλαν γράφει· «Καλὸν οὖν φάρμακον ἡμῖν, ὅταν ὀδυνώμεθα, τὸ γε μεμνησθαι Θεοῦ καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἐλπίδων, καὶ τὸ τοῦ Δαβὶδ πάσχειν, ἐν θλίψει πλατύνεσθαι, καὶ μὴ στενοχωρεῖσθαι τοῖς λογισμοῖς, μηδὲ ὥσπερ νέφει τῇ λύτῃ καλύπτεσθαι, ἀλλὰ τότε μάλιστα τῆς ἐλπίδος ἔχεσθαι, καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖθεν διαβλέπειν μακαριότητα τὴν ἀποκειμένην τοῖς ὑπομένουσι» (P.G. 37, 365 B).

Αὐτὸς εἶναι ὁ κλῆρος τῶν εὐσεβῶν ψυχῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ πάσχειν καὶ διὰ Χριστὸν ὑπομένειν. Ἡ ὑπομονὴ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς θλίψεως κατεργάζεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. Ἐὰν ἡ πύλη, ἡ ἀπάγουσα πρὸς τὴν ζωὴν, δὲν ἦτο στενὴ καὶ ἡ διὰ μέσου αὐτῆς διαδρομὴ δὲν ἦτο τραχεῖα καὶ ἐπίπονος, τότε ἡ πρὸς τὴν σωτηρίαν ὁδὸς θὰ ἦτο ἔργον εὐχερές. Δὲν θὰ ἀπῆται τότε ὁ Κύριος ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοῦντας Αὐτὸν νὰ ἀρνηθῶσιν ἑαυτοὺς καὶ τὸν κόσμον καὶ νὰ ἄρωσι τὸν Σταυρὸν Αὐτοῦ. Διὰ τοῦ παραδείγματός Του ὁμῶς ὑπέδειξεν ὅτι ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς ἀπαιτεῖ γενναίους ἀθλητὰς, ἀξιοῖ ψυχὰς καθαρθείσας ἐν τῇ καμίνῳ τῶν θλίψεων· «χρὴ γὰρ σε συσταυρωθῆναι τῷ σταυρωθέντι, συμπαθεῖν τῷ παθόντι, ἵνα οὕτως συνδοξασθῆς τῷ δοξασθέντι... Οὐκ ἐκχωρεῖ γὰρ ἄνευ παθημάτων, καὶ τῆς τραχείας καὶ στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ εἰσελθεῖν τινα εἰς τὴν πόλιν τῶν ἁγίων, καὶ ἀναπαυθῆναι καὶ συμβασιλεῦσαι τῷ βασιλεῖ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας» (Ὁμιλία ἀποδοιδομένη εἰς Μακάριον 12,4 P.G. 34,560B).

Τοῦτο μᾶς τὸ ὑπομιμνήσκει καὶ ὁ χρυσορρήμων Ἀντιοχεύς· «Τῶν μάλιστα Θεῶ φίλων τὸ ταῦτα πάσχειν ἐστὶ» (Τόμ. Β' Ὀμιλ. ΕΒ εἰς τὸν Ἰωάν.). Ὁ δὲ Μάρκος ὁ Ἐρημίτης ἐν τῷ Ἐγχειριδίῳ νόμου πνευματικοῦ γράφει περὶ τῆς θλίψεως καὶ τῆς διὰ τῶν θλίψεων κτωμένης ἀρετῆς· «Πᾶσα θλιψὶς κατὰ Θεόν, ἔργον ἐστὶν εὐσεβείας ἐνυπόστατον· ἡ γὰρ ἀληθινὴ ἀγάπη δι' ἐναντίων δοκιμάζεται. Μὴ λέγε κεκτῆσθαι ἀρετὴν ἐκτὸς θλίψεως· ἀδόκιμος γὰρ ἐστὶ διὰ τὴν ἄνεσιν» (P.G. 65, 913B).

3. Ἡ ὑπομονὴ εἰς τὰς θλίψεις ἐξασφαλίζει τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

Ἄν ἡ ἀνάβασις εἰς τὰς ὑψηλὰς καὶ ἀβάτους κορυφὰς τῶν ὄρεων ἦτο εὐχερῆς καὶ δὲν ἀπῆτει ἄσκησιν καὶ θάρρος καὶ ὑπομονὴν καὶ πνεῦμα ριψοκίνδυνον, τότε τοῦτο θὰ ἦτο ἔργον παντὸς καὶ δὲν θὰ ἐλογίζετο κἂν ἐπίτευγμα. Ἐκεῖνος ὅστις ἀνερχιχῆθη καὶ κατέκτησε τὴν κορυφὴν τῶν Ἰμαλαίων, θὰ παρέμενε ἀγνωστος εἰς τὸν κόσμον, ἂν τὸ ἐγχείρημά του ἦτο ἀνάξιον λόγου, διότι καὶ ἄλλοι πολλοὶ θὰ ἐπεχείρουν καὶ θὰ ἐπετύγχανον τὸ ἴδιον ἀποτέλεσμα. Προφανῶς ὅμως ἡ ἀνάβασις εἰς τὰς δυσπροσίτους κορυφὰς δὲν εἶναι ἔργον οἰουδήποτε, ἀλλὰ τῶν δυναμένων νὰ χωρήσουν καὶ τῶν ἀψηφούντων τοὺς ἐκ τοῦ τολμήματος κινδύνους. Καὶ ὅταν οἱ ἄνθρωποι τοῦ συγχρόνου αἰῶνος ἀγωνίζονται ριψοκινδύνως διὰ νὰ κατακτήσουν τὸν φθαρτὸν καὶ ἐφήμερον στέφανον τῆς κατὰ κόσμον δόξης, πόσον μᾶλλον ἐπιβάλλεται ἡ μετὰ ὑπομονῆς καὶ θάρρους ἀντιμετώπισις τοῦ προκειμένου διὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὴν ἀθανασίαν ἀγῶνος, ὅπου μᾶς ἀναμένει ὁ ἀφθαρτος στέφανος τῆς αἰωνίου δόξης; Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον τὸν καλὸν μία δύναμις καὶ μόνον εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς ἐνισχύσῃ. Ἡ ἄρνησις τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν, ὡς καὶ ἐν σχετικῇ ὁμιλίᾳ τοῦ Μακαρίου(;) τονίζεται· «Οἱ τοιοῦτοι ἕως τέλους διεξελθεῖν τὸν ἀγῶνα δυνησονται, οἱ ἐκ θελήματος Θεοῦ μόνον ἀγαπήσαντες πάντοτε, καὶ πάσης ἀγάπης κόσμου ἑαυτοὺς λευκότες. Ὀλίγοι δὲ σφόδρα εὐρίσκονται οἱ τοιαύτην ἀγάπην ἀναλαβόντες, καὶ πάσας τὰς τοῦ κόσμου ἡδονὰς καὶ ἐπιθυμίας ἀποστρεφόμενοι, καὶ μακροθύμως τὰς ἐπαναστάσεις καὶ πειρασμοὺς τοῦ πονηροῦ ὑπομένοντες... Διὰ τοῦτο πίστεως πολλῆς καὶ μακροθυμίας καὶ ἀγῶνος καὶ ὑπομονῆς καὶ πόνων καὶ πείνης καὶ δίψης εἰς τὸ ἀγαθὸν καὶ δέξυττος καὶ ἀναιδείας καὶ διακρίσεως καὶ συνέσεως πάντοτε χρεῖα. Οἱ γὰρ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἄνευ καμάτων καὶ ἀγῶνων καὶ ἰδρώτων ἐπιτυχεῖν βασιλείας βούλονται· ὕπερ ἀδύνατόν ἐστι» (P.G. 34, 509B).

Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ὑπομονῆς τοῦ Ἰωβ εἰς τὰς τόσας

ἀδοκίτους δοκιμασίας και θλίψεις του; Ὑπῆρξεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς κατὰ κόσμον εὐτυχίας του «ἄνθρωπος ἀληθινός, ἀμεμπτος, δικαιος, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος» (Ἰὼβ α', 1). Καὶ ὅταν ἐξέσπασεν ὡς καταγιγίς ἀγρία ἀπαραμύθητος δυστυχία, ἣτις ἐπληξε τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἐπέδειξε ταιαύτην ὑπομονὴν καὶ τοιαύτην πεποίθησιν πρὸς τὸν Κύριον, ὥστε νὰ παραμείνῃ παροικιῶδης εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἱστορίαν. Οὔτε ἡ τελεία καταστροφή τῆς περιουσίας του, ἣτις τὸν ἐβύθισεν ἀποτόμως εἰς τὴν ἐσχάτην πενίαν, οὔτε ὁ αἰφνίδιος θάνατος ὅλων τῶν προσφιλῶν τέκνων του, οὔτε αἱ πληγαὶ τοῦ σώματός του ἐλύγισαν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὴν ψυχὴν του καὶ οὐδὲ γογγυσμὸς ἐξέφυγεν ἐκ τῶν χειλέων του διὰ τὴν σκληρὰν δοκιμασίαν, τῆς ὁποίας δὲν ἤξιζεν. «Ἐν τούτοις πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῷ οὐδὲν ἤμαρτεν Ἰὼβ ἐναντίον τοῦ Κυρίου καὶ οὐκ ἔδωκεν ἀφροσύνην τῷ Θεῷ» (Ἰὼβ α', 22). Παρέμεινε ἐδραῖος καὶ ἀσάλευτος ἀπὸ τῆς ἀρετῆς καὶ ἐν μέσῳ τῶν συμφορῶν του εὐρίσκει τὴν ἡρεμίαν νὰ φιλοσοφῇ διὰ τὴν ματαιότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. «Αὐτὸς γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ...» (Ἰὼβ α', 21). Πέραν τούτου παρέχει νέαν ἀπόδειξιν τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ταύτῃ δυστυχίᾳ του. Προσφέρει θυσίαν ὑπακοῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς ἀναφωνεῖ. «Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον». Εἶναι δὲ ἀξιοσημεῖωτον, ὅτι ὁ Ἰὼβ δὲν εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ ζῆ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ νὰ γίνῃ μέτοχος τῆς περὶ ὑπομονῆς εἰς τὰς θλίψεις διδασκαλίας τοῦ Θεανθρώπου.

Τί πράττομεν ἡμεῖς εἰς ἀναλόγους ἢ μᾶλλον εἰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἔστω κατ' ἐλάχιστον θίγονται τὰ νομιζόμενα ἀγαθὰ μας ἐξ οἰασδῆποτε αἰτίας; Χάνομεν τὸ ἠθικόν μας, τὴν αὐτοκυριαρχίαν μας καὶ τὴν ὑπομονὴν μας. Εἰς πλείστας δὲ περιπτώσεις καταφερόμεθα κατὰ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ! Εἴμεθα περίλυποι ὡς μηδὲν ἐλπίζοντες. Ποῖοι; Ἡμεῖς, τοὺς ὁποίους ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐχαρακτήρισεν ὡς «γένος ἐκλεκτόν, βασιλείον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸν εἰς περιποίησιν» (Α' Πέτρ. β', 9). Διὰ τίνα λόγον; Διότι ἐνεκρώθη ἡ πίστις μας. Μία οἰκονομικὴ ἢ ἄλλης μορφῆς ἀπογοήτευσίς μᾶς ὡδήγεῖ εἰς ἀπονενοημένα ἐνίοτε διαβήματα, ἐντελῶς ξένα πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου τούτου. Διότι δὲν ἐλπίζομεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν παντοδυναμίαν αὐτοῦ. Διότι εἴμεθα προσκεκολλημένοι εἰς τὴν ἀγάπην τῶν βλεπομένων καὶ ἐταυτίσαμεν τὴν εὐτυχίαν μας μετὰ αὐτά. Διότι ἐλησημονήσαμεν ὅτι ἡ σωτηρία μας ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μέχρι τέλους ὑπομονῆς μας εἰς τὰς θλίψεις χάριν τοῦ

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τώρα τελευταία ἔχει ἀναζωπυρωθῆ εἰς τὴν Πατρίδα μας τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ Μοναχισμοῦ μας. Καὶ ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία μας καὶ ὠρισμένοι ἐπὶ μέρους φορεῖς τῆς μοναστικῆς ιδέας ἀσχολοῦνται μὲ τὸ φλέγον αὐτὸ πρόβλημα μὲ ἀγάπη καὶ ἐντονη φροντίδα. Ὅλα αὐτά, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν δημιουργίαν νέων μοναστικῶν Ἀδελφότητων, πὺν φιλοδοξοῦν νὰ ἐνσαρκώσουν τὶς κοινοβιακὰς ἀρχὰς τοῦ ὀρθοδόξου Μοναχισμοῦ μας μέσα εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χώρον, ἀποτελοῦν παρήγορα καὶ ἐλπιδοφόρα σημεῖα. Ἐκκλησία μὲ ζωντανὸν καὶ ἀκμαῖον Μοναχισμὸν εἶναι ἰσχυρὰ θωρακισμένη ἀπέναντι σὲ ὀρατοὺς καὶ ἀοράτους ἐχθρούς, καὶ μπορεῖ, σὰν ἀπὸ ὀπλοστάσιον, νὰ ἐφοδιάζεται σὲ στελέχη καὶ ἔμπυχο ὑλικό, ἀπὸ τὶς μοναχικὰς στρατευόμενες τάξεις. Ὁ Μοναχισμὸς πάντοτε ἦτο ἡ προφυλακὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἀναγέννησις ὡστόσο τοῦ Μοναχισμοῦ μας δὲν εἶναι ζήτημα μιᾶς ἡμέρας. Χρειαίεται χρόνον, μὰ καὶ πολλὴ μελέτη τῶν πηγῶν, γνῶσιν τῶν ιστορικῶν συνθηκῶν, μέσα στὶς ὁποῖες διεμορφώθη ἡ παράδοσις του, καὶ γενικώτερα ρεαλιστικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν παραγόντων ἐκείνων πὺν ὠδήγησαν εἰς τὴν σημερινὴν κρίσιν του. Ἡ κατανόησις ὅλων αὐτῶν, μαζὶ μὲ τὴν ἐπισήμανσιν τῶν

Χριστοῦ· «Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται» (Ματθ. ι', 22). Ἄν ἀστοχῆσωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν τῆς ὑπομονῆς, τότε θὰ νικηθῶμεν ὑπὸ τῶν θλίψεων καὶ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς θὰ τὸν λάβουν ἄλλοι, ὅσοι τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγωνίσθησαν καὶ τὴν πίστιν ἐτήρησαν μέχρι τέλους. Διὰ τοῦτο ὁ ἱερός Εὐαγγελιστὴς συνιστᾷ ἐμμονὴν εἰς τὴν πίστιν· «Κράτει ὁ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου» (Ἀποκαλ. γ', 11). Ὑπομονὴν, λοιπόν, καὶ πίστιν συνιστοῦν αἱ ἅγιοι Γραφαὶ διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἴδουν τὴν δόξαν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Εἰς πᾶσαν θλίψιν, ἀς μὴ καμπτώμεθα, ἀς μὴ δυσφορῶμεν, ἀς μὴ κλονιζώμεθα, ἀλλ' ὡς τέκνα ἀγαπητὰ τοῦ Θεοῦ ἀς ἐπαναλαμβάνωμεν τὸ τοῦ Ἰώβ· «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον».

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

δυσκολιῶν πὸν ἀναπόφευκτα συνοδεύουν τὰ μεγάλα ἔργα, βοηθεῖ ἀποφασιστικὰ εἰς τὴν ὀρθὴν τοποθέτησίν μας ἀπέναντι στοῦ πρόβλημα τοῦτο. Εἰδικώτερα ἢ γνώσις τῆς ἱστορικῆς πορείας τοῦ Μοναχισμοῦ μας εἰς τὴν περίοδον τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος εἶναι πολύτιμη. Ξεκινώντας κανεὶς ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας καὶ φθάνοντας μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἠμπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ τὰ διαδοχικὰ στάδια τῆς πορείας τοῦ Μοναχισμοῦ ἀνάμεσα σὲ δυσκολίες καὶ προσκόμματα, καὶ νὰ ἐπισημάνῃ μὲ ἀντικειμενικότητα τὰ αἷτια πού, συσσωρευμένα ἐπὶ 150 χρόνια τώρα, ἔφεραν εἰς παρακμὴν τὸν θεσμόν.

Πιστεύομεν πὸς ὅσα θὰ ἐκτεθοῦν εἰς τὴν συνέχειαν, εἶναι καρπὸς ὄχι μόνον προσεκτικῆς μελέτης, ἀλλὰ καὶ ἀληθινοῦ πάθους διὰ τὴν ποθητὴν ἀναγέννησιν τοῦ Μοναχισμοῦ μας. Θὰ φροντίσωμε νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν ἀντικειμενικὰ καὶ ρεαλιστικά, ἔστω καὶ ἂν πικρᾶν ἔνδεχομένως ὠρισμένους κύκλους. Ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε εὐπρόσδεκτη, παρὰ τοὺς πικροὺς καὶ ὀξεῖς νυγμούς της.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΑΙ ΜΟΝΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΜΟΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821

α) Θυσίαι καὶ προσφοραί.

Ἡ ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἀρχίζει, ὡς γνωστόν, μὲ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ μὲ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος μας ἀπὸ τὸν ἐπαισχυντὸν τουρκικὸν ζυγόν. Ἡ Ἐπανάστασις αὕτη, γέννημα τοῦ ἀσίγαστου πόθου τῶν πανελλήνων διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἐκυφορήθη καὶ ἐξεδηλώθη μέσα στὶς μονές, πού ἐπλήρωσαν βαρῦτατον φόρον αἵματος καὶ θυσίας εἰς τὸν τιτάνιον ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τοῦ Γένους. Τὰ μοναστήρια μας ἔπαιξαν ρόλον ἀποφασιστικὸν καὶ σπουδαιότατον εἰς τὴν μεγάλην ὑπόθεσιν τῆς ἐθνικῆς μας παλιγγενεσίας, θυσιάζοντας ἔμψυχο καὶ ἄψυχο πλοῦτο χάριν τοῦ Ἔθνους. Ἐμειναν κοντὰ εἰς τὸν λαὸν ὅλες ἐκεῖνες τὶς δύσκολες ὥρες, καὶ ἔγιναν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἢ καταφυγὴ καὶ ἢ σκέπη. Καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἐλυπήθησαν

καμμίαν θυσίαν. Ὅλα τὰ προσέφεραν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ ἔθνικοῦ χρέους.

Μὲ νόμον τῆς 5 Ἀπριλίου 1822 «περὶ συνάξεως τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν τῶν Μοναστηρίων καὶ Ἐκκλησιῶν», οἱ μονεῖς ἔδωσαν «λυχνίας ἀργυρᾶς καὶ κηροπήγια καὶ εἴ τι ἐκτὸς τῆς θείας τραπέζης καθιερωμένων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν σκευῶν, ἐπαρκοῦσαι πρὸς διατροφήν τῶν ἀγωνιζομένων πενήτων καὶ κουφίζουσαι, τὸ δυνατόν, τὰς φοβερὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου», ὅπως τονίζει ὁ πολὺς Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἕξ Οἰκονόμων¹. Ἀλλὰ καὶ χρήματα προσέφεραν τότε τὰ μοναστήρια ὑπὲρ συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος, πρὸ πάντων ὁμοῦ προσέφεραν τὴν ἀνεκτίμητον συνεισφοράν εἰς τὸ πάνθειον τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως². Εἶχαν καταλάβει θέσιν ἡγέτου ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια τοῦ πολέμου, εἶχαν φιλοξενήσει τὰ στρατηγεῖα τῶν ἀγωνιστῶν, εἶχαν περιποιηθῆ τίς πληγές τῶν ἀρματολῶν, εἶχαν σκεπάσει τίς ἀνάγκες τοῦ Γένους, μὲ ἓνα λόγον εἶχαν παρασταθῆ, μὲ μητρικὴν τρυφερότητα καὶ στοργήν, εἰς τὴν μεγάλην ὑπόθεσιν τῆς παλιγγενεσίας.

Μὲ τὴν λήξιν τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου καὶ νικηφόρου πολέμου, ἡ Ἑλλὰς ὅλη ἔκειτο εἰς ἐρείπια. Τίποτε σχεδὸν δὲν εἶχε μείνει ὄρθιον. Οἱ ὀρδὲς τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰ τεχνάσματα τῶν ἀγωνιστῶν μας εἶχαν δηώσει τὴ Χώρα. Οἱ πληγές τοῦ πολέμου ἦσαν ναπέες, χαίνουσες. Καὶ ἡ Ἐκκλησία μας μὲ τὰ μοναστήριά της, σὰν ἡ πῖο ὀργανωμένη δύναμις τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ, ἔφερον ἐκδηλα εἰς τὸ σῶμά της τὰ στίγματα τῶν πολλαπλῶν της τραυμάτων καὶ θυσιῶν. Ὁ τοῦρκος δυνάστης εἶχε κορέσει τὴν ἀπαΐσια καὶ αἰμοβόρα μανίαν του ἐπάνω της. Ὅλο του τὸ μένος εἶχε ξεσπάσει ἐναντίον τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηριῶν. Ἡ Ἐκκλησία, σὰν ζωοδότρα δύναμις τοῦ Γένους, εἶχε δεχθῆ ὅλη τὴν ὀργὴν τοῦ κατακτητοῦ. Καὶ τώρα ὀλοπόρφυρη ἀπὸ τὴν χλαμύδα τοῦ μαρτυρίου της ξεπρόβαλλε μέσα στὸ λυκαυγὲς τῆς ἐθνικῆς ἐλεύθερης ζωῆς στεφανωμένη μὲ τὸν φωτοστέφανον τῆς δόξης, πὺ ὄλο τὸ Γένος τῆς ἀνεγνώριζε.

Ὅλο τὸ Γένος, ἐκτὸς ἐκείνων πὺ πρῶτοι θὰ ἔπρεπε νὰ πλειοδοτοῦν σὲ ἐκδηλώσεις εὐγνωμοσύνης ἀπέναντί της. Δυστυχῶς, οἱ πολῦτιμες αὐτὲς ὑπηρεσίες τῶν Μονῶν δὲν ἀνεγνωρίσθη-

1. Κωνσταντῖνου Οἰκονόμου τοῦ ἕξ Οἰκονόμων, τὰ σωζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, Ἀθήναι 1824, σ. 13-14.

2. Περισσότερα στο: χεῖρα διὰ τὸ θέμα εὐρίσκει κανεὶς καὶ εἰς Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαῖδου, Ἡ συμβολὴ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν Μονῶν καὶ Μοναχῶν εἰς τὴν Ἑθνικὴν Παλιγγενεσίαν, Ἀθήναι 1971, ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας» 1971.

σαν ὅσον ἔπρεπε, ἡ δὲ ἑλληνικὴ Πολιτεία, πότε κάτω ἀπὸ τὸ ἐπικάλυμμα ἐνὸς ὀψίμου ἐνδιαφέροντός της δι' αὐτές, καὶ πότε ἀπροκάλυπτα, συμπεριφέρθη, ὅπως θὰ ἰδοῦμε, μὲ ἀστοργίαν καὶ ἐχθρότητα, ἐξηγήσιμη βέβαια δι' ὅσους γνωρίζουν τὸ γενικώτερον κλίμα τῆς ἐποχῆς. Ἐνα κλίμα ξενικόν, φορτωμένον μὲ τοῦ διαφωτισμοῦ τὶς ἰδέες τὶς ὕλιστικές, ἰδέες τοῦ Βολταίρου, μὰ καὶ τοῦ Κοραῆ, ποὺ εἶχαν ἐπηρεάσει ἀρκετὰ τοὺς λογίους καὶ τοὺς πολιτικούς, ποὺ κανόνιζαν σύμφωνα μ' αὐτές τὴν συμπεριφορά των ἀπέναντι τῆς θρησκείας καὶ τῶν μονῶν³.

β) Κατάστασις ἀποδιοργανώσεως καὶ μαρasmus.

Ἡ τελικὴ ἔκβασις τοῦ ἀγῶνος δὲν εἶχε ἀκόμη ἔλθει, καθὼς οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ συγκροτοῦνται πολιτειακῶς. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1822 εἶχε συσταθῆ ἡ Προσωρινὴ Διοίκησις καὶ ἡ Γερουσία τῆς Δυτικῆς Χέρσου Ἑλλάδος, ποὺ μαζί μὲ πολλὰ ἄλλα ἐπελήφθη καὶ ὀρισμένων ζητημάτων τῶν Ἐπισκόπων καὶ Ἐπισκοπῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἀργότερον ἡ Β' ἐν Ἄστρει Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσις (1923) ἠσχολήθη καὶ αὐτὴ μὲ θέματα τῆς θρησκείας, χωρὶς ὅμως καμμίαν εἰδικὴν φροντίδα γιὰ τὸν Μοναχισμόν. Ἐπρωτιμῆθησαν ἄλλα θέματα πιδ ἐπείγοντα. Ἦλθε κατόπιν ἡ Γ' Ἐθνοσυνέλευσις (1827). Πρὸς αὐτὴν ἀπέστειλαν ἀναφορὰν πέντε Ἀρχιερεῖς, οἱ Κορίνθου Κύριλλος, Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, Τριπόλεως Δανιήλ, Ρέοντος Διονύσιος καὶ Βρεσθένης Θεοδώρητος, μὲ τὴν ὁποίαν διεκτραγωδοῦσαν τὴν ἠθικὴν κατάστασι τῆς κοινωνίας ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμον. Ἐγραφαν λοιπὸν στὴν ἀναφορὰν τῶν αὐτῶν οἱ Ἱεράρχαι τὸ 1827· «...Ἀλλὰ μόλις ἔλαμψεν ὁ σπινθήρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀμέσως ἀψηφήσαντες κατεταράξαμεν τὴν Πατρίδα. Τὴν ἀμώμητον καὶ ἀγίαν Πίστιν ἡμῶν κατεφρονήσαμεν, τὰ ἱερὰ χρέη μας παρημελήσαμεν, τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐκ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἀπεσκορακίσσαμεν... Ἡμεῖς δὲ εὐρεθέντες ποιμένες πνευματικοί... δίκην σάλπιγγος βοῶμεν ὅτι ἂν δὲν ἀνακαλέσωμεν ὄλαις ἡμῶν δυνάμεσιν τὴν ὀρθότητα τῶν χριστιανικῶν ἡμῶν ἠθῶν καὶ ἂν δὲν μεριμνήσωμεν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ εἰς ἀναχαίτισιν τῶν καταχρήσεων καὶ νὰ παραδειγματισθῶσιν αἱ ἀπανταχοῦ ἀφόβως γινόμεναι παρανομίαι, εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῶμεν ἐκ τοῦ κινδύνου καὶ τῶν δεινῶν μας...»⁴.

3. Irénée Doens, Les Monastères en Grèce depuis 1833, ἐν «Irénikon» 44(1971) no 3, σ. 425.

4. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 42-43.

Ἀπὸ τὴν ἀναφορὰν αὐτὴν γίνεται φανερόν, πὼς παρετηροῦντο «καταχρήσεις» καὶ «παρανομίαι» εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά γενικῶς πράγματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πού δὲν ἦταν δυνατόν νὰ μὴ συνέβαιναν καὶ στίς μονές. Ἐλλωστε, τόσον ἡ πολυχρόνιος δουλεία, ὅσον καὶ ἡ πολεμικὴ ἀταξία ἦταν φυσικόν νὰ ἔχουν φέρει εἰς κάποιαν ἀποδιοργάνωσιν κάθε συντεταγμένην ἀρχήν.

Τὸ συμπέρασμά μας αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει μία νεώτερη καὶ περισσότερον λεπτομερειακὴ ἀναφορὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν Ἀρχιερέων, πού ἔστειλαν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Γ' Ἐθνοσυνελεύσεως, εἰς ἀπάντησιν παρακλήσεώς του, ὅπως συντάξουν σχέδιον ἠθικῆς ἀνορθώσεως τοῦ Ἐθνους. Στὴν ἀναφορὰ τῶν αὐτῆ, πού ἔχει ἡμερομηνία 4 Μαρτίου 1827, οἱ Ἀρχιερεῖς μεταξὺ τῶν ἄλλων προτείνουν τὴν σύστασι Συνόδου, πού ἀνάμεσα στὰ ἄλλα καθήκοντά της «νὰ φροντίζει περὶ τῆς εὐταξίας τῶν Μοναστηρίων, περὶ συστολῆς τῶν ἐκτραχηλιζομένων μοναχῶν, καὶ περὶ τοῦ πὼς δεῖ ζῆν τοὺς μοναχοὺς καὶ πολιτεύεσθαι ἀνεπιλήπτως»⁵.

Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ μὲ τὸ σχέδιο ἠθικῆς ἀναγεννήσεως ἀνεγνώσθη στὴν Ἐθνοσυνέλευσι καὶ «ἤρесе... καὶ καλὸν ἐκρίθη καὶ σωτήριο»⁶. Ἀλλὰ ἡ ἀκολουθήσασα ἀναγόμεναις τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια ὡς Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀναβολὴν λήψεως ἀποφάσεων, μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἐκεῖνος καὶ ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του. Ἔτσι καὶ τὰ μοναστήρια, μαζὶ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν ὅλην, περίμεναν τὴν ἄφιξιν τοῦ Κυβερνήτου, διὰ νὰ ἀπολαύσουν τὴν πολιτειακὴν φροντίδα καὶ μέριμναν.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΔ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ-Γ' ΔΗΣ

5. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 45-46.

6. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 47.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γεοναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Προϊστορία καὶ ἰδρυσις τῆς Ἐκκλησίας.

Θεολόγοι τινὲς ὑποστηρίζουσι καὶ πολλοὶ τῶν χριστιανῶν ἀποδέχονται, διότι οὕτως ἔχουν διδαχθῆ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἱδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν του κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἢ ὅποια οὕτω θεωρεῖται ὡς ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν δεχθῶμεν τὴν Πεντηκοστὴν ὡς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπισήμου καὶ συστηματοποιημένης δράσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τῆς ἐμφανίσεώς της ὑπὸ αὐστηρὸν τῆς Κ.Δ. χριστιανικὸν χαρακτῆρα, τότε εἶναι ἀληθές, καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ Πεντηκοστὴ ὡς ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλ' ἐὰν ἐπιθυμῶμεν νὰ εὐρωμεν τὴν οὐσιαστικὴν ἀρχὴν τοῦ σχεδίου περὶ ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σχεδίου τούτου, τοῦ ὁποίου ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ Πεντηκοστὴ, πρέπει νὰ ἀναδράμωμεν εἰς πολὺ προγενεστέρους χρόνους, οὐ μόνον τοῦ γεγονότος τῆς Πεντηκοστῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐνσαρκώσεως τοῦ Σωτῆρος.

Ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκλεγῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀπετέλει τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· συμφώνως δὲ πρὸς τὴν παράδοσιν ἡ ἐκλογή αὕτη ἐγένετο τότε, ὅτε συντελεῖτο μία Διαθήκη-Συμφωνία μεταξὺ Θεοῦ καὶ Ἀβραάμ.

Ἡ μικρὰ ὁμάς ἀφ' ἐτέρου, τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἐξέλεξεν ὡς τὸ ἄμεσον αὐτοῦ περιβάλλον, ἐγένετο ὁ Νεὸς Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ, ἢ Ἐκκλησία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Εἰς αὐτούς, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν μικρὰν ταύτην ὁμάδα, ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἢ ὅποια καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας, στηριζομένης ἐφ' ἐξῆς εἰς νέα θεμέλια, ἐπὶ τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους του.

Ὅλοι οἱ συγγραφεῖς τῆς Κ.Δ. ἀποδέχονται, ὅτι ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία λαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ Ἰσραὴλ, ὡς ἡ κληρονόμος πασῶν τῶν ἐπαγγελιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν εἰς τοὺς Πατέρας· ὁ παλαιὸς Ἰσραὴλ, ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός, ἀπορρίπτει τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ δὲ Ἄπ. Παῦλος παρομοιάζει τὸν Ἰσραὴλ ὡς τὴν Ἄγαρ, ἢ ὅποια ἀπέκοψεν ἑαυτὴν ἀπὸ τὴν κληρονομίαν τοῦ Θεοῦ (Γαλ. 4, 21-31).

Ὁ Ἰσραὴλ εἶναι «ἡ κατατομή», ἐνῶ ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀληθὴς «περιτομή, οἱ Πνεύματι Θεοῦ λατρεύοντες καὶ καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιοῦτες» (Φίλιπ. 3, 3).

Ἄλλὰ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κ.Δ. διαφέρει τῆς Ἐκκλησίας τῆς Π.Δ. εἰς πολλὰ σημεῖα.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Π.Δ. εὐρίσκετο κυρίως ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Νόμου, ἡ δὲ τῆς Κ.Δ. ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Χάριτος.

Ἄν καὶ ἔχη αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ἡ Ἐκκλησία, ἐν τούτοις δὲν εἶναι ἀπλῶς μόνον μία ὁρατὴ, παγκόσμιος καὶ ὀργανικὴ κοινωνία, μολονότι οὐδεμία ἑτέρα κοινωνία ὑπάρχει ἔχουσα τοσοῦτον παγκόσμιον χαρακτήρα, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης μία κοινότης ἠνωμένη μὲ τὸν Θεὸν διὰ Διαθήκης, λυτρωθεῖσα διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ πληρωθεῖσα καὶ διαφυλαττομένη, καθ' ἕνα εἰδικὸν καὶ μοναδικὸν τρόπον, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον κατέστη ἡ ψυχὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τούτοις, καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχη, μία καὶ μόνον μία Ἐκκλησία. Ἡ ἐμφάνισις εἰς τὰς ἡμέρας μας διαφορῶν «Ἐκκλησιῶν» ἀποδεικνύει τὴν τραγικότητα τῶν καιρῶν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, ἡ σχέσις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Κύριον ἔχει παρομοιωθῆ ὑπὸ τοῦ Ἁγ. Παύλου μὲ τὴν σχέσιν νυμφίου καὶ νύμφης ἐν τῷ γάμῳ (Ἐφεσ. 5,29), εἰκὼν ὅχι ἄγνωστος εἰς τὴν προφητικὴν τῶν μεγάλων Προφητῶν διδασκαλίαν, ὀνομάζεται δὲ καὶ «ἡ γυνὴ τοῦ Ἁρνίου» εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου (19,7 καὶ 20,9).

Ὁ Τερτυλλιανὸς ὑποστηρίζει, ὅτι «ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἔχη τὸν Θεὸν ὡς Πατέρα, ἐὰν δὲν ἔχη τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Μητέρα».

Τέλος, δεόν νὰ ἀναφέρω τὰ ἐκ τῆς συμμετοχῆς ἡμῶν σωτήρια ἀποτελέσματα τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ὅταν εὐρισκώμεθα εἰς τὴν δοξασμένην ζωὴν τῆς Χάριτος, ὅταν ζῶμεν μυστηριακῶς. Ὅφειλομεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ εὐρίσκεται ἐφ' ἡμᾶς, υἰοθετημένοι ὄντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ συμμετέχοντες εἰς τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

Ἄρχιμ. ΤΙΜΟΘ. ΤΡΙΒΙΖΑΣ, πτ. Θ., M. Phil.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Ἱερατικὲς Μορφές

π. ΝΙΚΟΛΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ *

Γ'.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΤΟΜΗΣ

Ἄμα τῷ πέρατι τῆς Θείας Λειτουργίας, ἐξεληθόντες τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ παντὸς τοῦ Πνευματικοῦ Συλλόγου, τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ἀρχῶν καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τάξιν λιτανεύσεως ἀποτελέσαντες, διὰ μέσου τῶν ὁδῶν τοῦ χωρίου κατέληξαν εἰς τὸν πρὸ τοῦ μνημείου χῶρον, ὅπου πρῶτος ὠμίλησεν εὐφήμεως ὁ δημοδιδάσκαλος τοῦ χωρίου κ. Ι. Κορολόγος¹⁰.

Μετ' αὐτὸν δὲ ὁ ὑπογραφόμενος, μετὰ δέους, εἶπε τὸν ὀφειλόμενον, κατὰ χρέος, ἐγκωμιαστικὸν λόγον:

«Σεβασμιώτατε Δέσποτα,

Τίμιον Πρεσβυτέριον τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας,

Κύριε Νομάρχα,

Κύριοι ἐκπρόσωποι τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Κρατικῶν πολιτικῶν

Ἑπηρεσιῶν καὶ τῶν Σωμάτων Τάξεως καὶ Ἀσφαλείας τῆς

Χώρας,

Στρατευμένα νειάτα,

Χουσῆ ἐλπιδοφόρος τοῦ Ἔθνους νεότης,

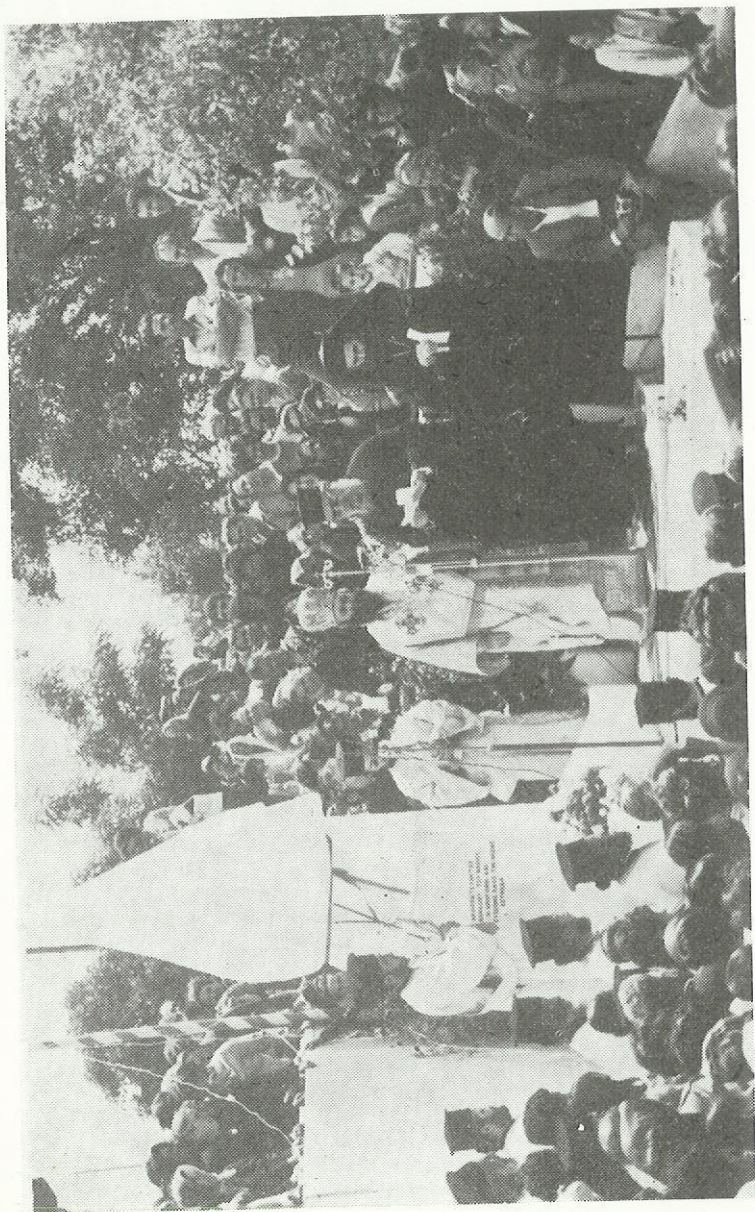
Εὐσεβεῖς Χριστιανοί,

» Τὸ ἀνθρώπινον γένος κοσμεῖται ἀπὸ μαργαριτάρια καὶ στολίδια. Τὰ προσφέρει τακτικὰ κάθε Χώρα καὶ πόλις. Καὶ ἡ μικρὰ ἐδῶ Κοινότης καὶ Ἑνορία μας, ἡ ὁποία εἶναι ἓνα ζωντανὸν κύτταρον μέσα εἰς τὴν Κοινωνίαν, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ δύο ὑλοποιημένα στολίδια.

» Τὸ ἓνα εἶναι τὸ σύμβολον τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς καὶ ἡρωικῆς δράσεως τῶν πολιτῶν της, τοὺς ὁποίους ἐκπροσωπεῖ ὁ ἔφεδρος ὑπολοχαγὸς Διονύσιος Γκοτσίνας, ὁ ὁποῖος ἐθουσιάσθη εἰς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 636 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21-22 τεύχους.

10. «Ἀμπελος» Ἰουν.-Ἰουλ. 1972, σ. 23.

Στιγμιότυπον ἐκ τῆς τελευταίας τῶν ἀποκαλυπτηρίων.
Παραπλευρῶς τοῦ Σεβ. κ. Ἀθανασίου ὁ π. Κων/νος Παταναίτης ὁμιλῶν.

τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος κατὰ τὸ ἔπος—(θαῦμα) τοῦ 1940, ἀνταλλάσσω τὴν ζωὴν του μὲ τὴν ἐλευθερίαν.

» Ἀπὸ τινων δὲ ἐτῶν, ἡ πάλλευκη, σὰν τὴν ψυχὴν του καὶ τὰ ἔθνικα ἰδανικά του μαρμαρίνη προτομὴ αὐτοῦ δεσπόζει εἰς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου, ὅπου καὶ λαμβάνουν χώραν αἱ τοπικαὶ ἐκδηλώσεις ἐπὶ ταῖς ἐθνικαῖς ἐπετείοις.

» Τὸ ἄλλο μαογαριτάρι εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐντὸς ὀλίγου πρόκειται νὰ ἀποκαλυφθῆ. Εἶναι ἡ προτομὴ τοῦ ἐργάτου τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς καὶ δράσεως τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, τοῦ παπα-Νικολάκη Παπαδημητρίου, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη, ἐμεγάλωσε καὶ ὡς ἱερεὺς, 51 συνεχῆ ἔτη, προσέφερε τὰς ἱερατικὰς του ὑπηρεσίας καὶ γέρον ἐκοιμήθη καὶ τὸ σῶμά του ἐτάφη εἰς τὸν ἱερόν χώρον τοῦ κοιμητηρίου.

» Τὰ σῶματα τοῦ μὲν ὑπολοχαγοῦ, διάτρυτον ἀπὸ τὰς σφαίρας τοῦ ἐχθροῦ, εὐρίσκεται ἐν τῇ γῆ τῆς μαρτυρικῆς Βορείου Ἡπείρου, τοῦ δὲ παπα-Νικολάκη ἀναπαύεται ἐκ τῶν κόπων αὐτοῦ ἐν τῇ γῆ ταύτῃ τῶν πατέρων ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ. Τὸ μνημόσυνον ὁμοῦς ἀμφοτέρων παραμένει ἑσαεὶ, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων ἀνασαλεύουν ἀνεξίτηλαι αἱ ἱεραὶ των σκιαί.

* * *

» Ἐὐχαριστῶ τὸν ἅγιον Θεὸν καὶ τὸν Σεβασμιότατον Μητροπολίτην κ. Ἀθανάσιον, τὸν Ἡλεῖον, διότι εἰς τὰ ἔσχατα τῆς ἐνεργοῦς ἱερατικῆς μου διακονίας, μοῦ δίδεται σήμερον ἡ εὐλογημένη εὐκαιρία νὰ παραστῶ εἰς τὴν σεμνὴν αὐτὴν τελετὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν «ἐγκωμιάζεται ἡ μνήμη ἐνὸς Δικαίου»¹¹ καὶ εἰς «μνημόσυνον αἰώνιον» ἀποκαλύπτεται ἡ προτομὴ τοῦ παπα-Νικολάκη Παπαδημητρίου.

» Τὴν σημαντικὴν αὐτὴν στιγμὴν, ὡς ἐκπροσώπος τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων, ἐπιθυμῶ νὰ σκιαγραφῶ τὴν ἱερατικὴν προσωπικότητά αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ δύο ὀλοκλήρους γενεὰς ἐιργάσθη εἰς τὸν πνευματικὸν τοῦτον ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, διέσωσε δὲ καὶ παρέδωκεν ἡμῖν τὴν ζῶσαν ἐκκλησιαστικὴν Παράδοσιν καὶ τὰ χριστιανικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα.

» Μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς παριστάμενους, οἱ ὁποῖοι τὸν εἶζον ἀπὸ κοντὰ ἢ τὸν ἐγνώρισαν, ἔστω δι' ὀλίγων, βλέπει τὴν ὄραν αὐτὴν ὀλοζώντανον τὸν παπα-Νικολάκη, εἰς ὅλας τὰς ἀληθμονήτους στιγμὰς τῆς λατρευτικῆς καὶ

11. Παροιμ. 10,7.

πνευματικῆς διακονίας καὶ ἀκόμη τῆς οικογενειακῆς του ζωῆς, διότι ὁ παπα-Νικολάκης ἔμεινε καὶ θὰ μένη εἰς τὸν αἰῶνα μία ἀνάμνησις καὶ μία παράδοσις, πὺν σήμερον, ἔνδεκα χρόνια ἀπὸ τῆς κοιμησεώς του, ὅλοι τὸν ἐνθυμοῦνται καὶ ἀναφέρουν τὸ ὄνομά του μὲ πραγματικὴν ἀγάπην καὶ αἰσθήματα συμπαθοῦς εὐλαβείας.

» Καὶ θὰ τὸν σκιαγραφῆσω, ὅπως τὸν ἐγνώρισα μικρὸς ἀκόμη ἐγὼ τὴν ἡλικίαν, ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ καὶ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς παπα-Νικολάκη, τὴν πρώτην δηλαδὴ δεκαετίαν ἀπὸ τῆς χειροτονίας του, ὅταν ἀκόμη νέος, γεμᾶτος σφοίγος καὶ ὄρεξιν ἔγραφε τὰς πρώτας σελίδας τῆς ἱερατικῆς του ζωῆς, τότε ἀκριβῶς, πὺν τὸ χέρι τοῦ ἁγίου Θεοῦ τοῦ ἔδιδε τὸν πιὸ γοργόφτερο ρυθμὸ εἰς τὸ ἀγγελικὸ φτερούγισμα τῆς νεανικῆς του ψυχῆς.

» Ἦταν τότε πολὺ νέος, ἐργατικὸς καὶ δραστήριος. Ὁ παπα-Νικολάκης, ὑψηλόκορμος, φοροῦσε εἰς τὸ κεφάλι του πάντοτε ἓνα μαῦρο καλογερικὸν σκούφον καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἀντερί του ἔφερε τὸ κοντογούνι.

» Ὁ παπα-Νικολάκης δὲν ἤξερε παρὰ νὰ ἀγαπᾷ ὅλους. Καὶ ἐκείνους ἀκόμη πὺν τὸν εἶχον κάμει κάπως νὰ χολωθῆ, ὄχι δι' ἄλλον τινὰ λόγον, ἀλλὰ διότι δὲν τοῦ ἔδιδον τὸ «κανονικόν» του.

» Τὸ «κανονικόν» τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μέχρι τοῦ 1947, διὰ τοὺς Ἱερεῖς τῆς ὑπαίθρου, ἦτο ἡ εἰς εἶδος, κυρίως εἰς δημοτριακοὺς καρπούς, ὑλικὴ ἀνταμοιβὴ τοῦ παπᾶ διὰ τὴν ἐξουπηρέτησιν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐνοριτῶν του.

» Ἀλλὰ τέτοιες μικρὲς λεπτομέρειες ποτὲ δὲν τὰς κρατοῦσε «μέσα του γιὰ πείσμα» ὁ καλοκάγαθος λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου.

» Διὰ τὸν παπα-Νικολάκη ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἦσαν «χριστιανοί», «καὶ καλοί», «καὶ εὐλογημένοι». Πάντα καλλιέργουσε τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλαλληλίας μεταξὺ τῶν κατοίκων, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πλέον κρισίμους ἐποχὰς τῶν ἐθνικῶν μας δοκιμασιῶν, διότι ὁ παπα-Νικολάκης ἔζησε κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπαράτου ἐπιδημίας τῆς γρίπης, ἡ ὁποία ἀπεδεκάτισε πλῆθος ἐνοριτῶν του. Ἔζησε τὸν ἀποκλεισμόν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ὅπου ὅλοι ἐπεινάσαν καὶ ἐφηρμόσθη διὰ πρώτην φοράν τὸ «δελτίον διανομῆς τῶν τροφίμων». Ἔζησεν εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας, ἡ ὁποία προσέθεσε καὶ πολλὴν πικρίαν εἰς τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν τότε ἀγχώδη ζωὴν καὶ ἐβύθισεν εἰς τὸ πένθος ἀρεκτὰς οικογενείας.

» Ὁ παπα-Νικολάκης εἰς αὐτὰς τὰς σκληρὰς δοκιμασίας ἐκίνησε τὴν ἀλληλοβοήθειαν, ἡ δὲ «ἐξέλασις», δηλαδὴ ἡ ἐκ περιτροπῆς ὁμαδικὴ τῶν κατοίκων καλλιέργεια τῆς ἀπαραιτήτου γῆς τῶν ἀδυνάτων καὶ χηρῶν, ἦτο συνεχής.

«Ἐξω δὲ οὐκ ἠδύλιζετο ξένος»¹², διότι τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ ἦτο ἀνοικτὸν καὶ φιλόξενον εἰς πάντα χριστιανόν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ὄλον τὸ χωρίον μας ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῆς φιλοξενίας τῶν διερχομένων ὁδοιπόρων.

» Ὁ παπα-Νικολάκης ζοῦσε πάντα ἀξιοπρεπέστατα. Εἰργάζετο μὲ πολλὴν φιλοπονίαν εἰς τὰ κτήματά του, οὐδέποτε δὲ ἐπὶ ἡμερομισθίῳ.

» Τὰ ἄλλα περιστατικὰ ποῦ θὰ σᾶς διηγηθῶ, φανερώουν τὰς ἀρχὰς τοῦ παπα-Νικολάκη εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ἦθελε τοὺς ἐνορίτας του νὰ ἔχουν στενὴν ἐπαφὴν μὲ τὸν πνευματικὸν τοὺς πατέρα καὶ ἄρρηκτον καὶ συνεχῆ πνευματικὸν δεσμὸν μετ' αὐτοῦ. Ὅπως χαρακτηριστικῶς διὰ τὸ ζυμωθῆ τὸ («πρόσφορον»), ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ οἱ γυναῖκες ἔπρεπε νὰ πάρον τὸ προζύμι. Κατὰ δὲ τὴν μέχρη σήμερον ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, ὁ παπᾶς πάντα πρῶτος εἰς τὸ τραπέζι, τὸ ὁποῖον παρετίθετο, εἴτε διὰ χαρὰν εἴτε διὰ λύπην.

» Τὸ ἐπόμενον γεγονός φανερῶνει τὴν δύναμιν τῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ παπα-Νικολάκης. Αὐτὴν τὴν πίστιν μὲ τὸν ἰδικὸν του τρόπον προσπαθοῦσε νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅπως λ. χ. συνέβη κάποτε, τὸ ἁγιασμένο νερὸ τῶν Θεοφανείων νὰ ἔχῃ διανεμηθῆ. Ἐλάχιστον εἶχεν ἐναπομείνει εἰς τὴν λεκάνην. Τελευταία, ἐνθουμῶμαι, ἦλθεν ἡ γορᾶ Μαρίνανα:

— Παπᾶ, τοῦ εἶπεν, ἐγὼ τὰ κατακάθια θὰ πάρω νὰ πιῶ;

— Βρὲ χριστιανή μου, τῆς ἀπήντησεν ἐκεῖνος, λένε τέτοιες κουβέντες, ὅταν μιλᾶνε γιὰ τὸν Ἅγιασμό; Αὐτὴ ἡ σκέψις σου εἶναι ἁμαρτία. Νὰ τὴν ἐξομολογηθῆς.

» Τὸ τρίτον φανερῶνει ὅτι ὁ παπα-Νικολάκης ἦτο συνεχιστὴς τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ μάλιστα τῆς πρώτης χριστιανικῆς ἀρετῆς, τῆς συμφιλιώσεως καὶ ἀγάπης τῶν χριστιανῶν του, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς «Λαμπροῆς». Τὴν τελετὴ τῆς ἀγάπης τὴν ἠθελεν ὅπως τὴν παρέλαβεν ἀπὸ τὸν παποῦ του τὸν παπα-Δημήτρη. Οἱ Χριστιανοὶ ἔδιδον, τότε, τὸ φιλὶ τῆς ἀγάπης, ὅπως ἀκριβῶς σήμερον ἡμεῖς οἱ Ἱερεῖς ἐν τῇ τελέσει τῆς θείας Λειτουργίας.

» Τὴν περιφορὰν τῶν ἱερῶν Εἰκόνων ἀνὰ τὸ χωρίον ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Παναγίας διέσωσε μέχρις ἡμῶν ὁ παπα-Νικολάκης.

«Παράκλησιν εἶχε τὰ βιβλία τὰ ἅγια ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ»¹³. Μόνος του τὰς καθημερινὰς καὶ τὰς ἐλαφροῦς ἐσοτὰς («ἐξεγείροτο ὄρθρον»¹⁴ καὶ ἔφαλλε. Πάντα ὅμως διάβαζε τὸ Ψαλτήριον, τὸ ὁ-

12. Ἰώβ 31,32.

13. Α' Μκκ. 12,9. — 14. Ψαλμ. 56,9.

ποιον εἶχεν σχεδὸν ἀποστηθίσει. Ἦτο δὲ πιστὸς τηρητὴς τῶν Τυπικῶν Διατάξεων τῆς καθ' ἡμέραν Ἀκολουθίας.

» Ἀντὶ κηρύγματος διάβαζε εἰς τὴν πανήγυριν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀπὸ τὸν Θησαυρὸν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, τὸν βίον τοῦ ἁγίου Νικολάου.

» Ἀκούραστος πάντα ὁ παπα-Νικολάκης ἐξυπηρετοῦσε καὶ τὴν ἐνορίαν Καμένης. Εἰς τὰ 12 Ἐδαγγέλια, τὸν Ἐπιτάφιον καὶ τὴν Ἀνάστασιν, καμμία φορὰ δὲν ἔλλειψε καὶ ἀπὸ τὰ δύο χωριά, μέχρις ὅτου ἐχειροτονήθη Ἱερεὺς, διὰ τὴν Κάμεναν, ὁ ἀδελφὸς του Παπαλέξανδρος.

«Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετο αὐτῷ ὁ Θεός»¹⁵ καὶ οὕτω ἀνεδείχθη πράγματι ἄξιος ἐργάτης τῆς Ἐκκλησίας. Μέσα του δι-ετήρει μετὰ συνέσεως πάντοτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ἐγνώριζεν ὄχι μόνον «πῶς δεῖ ἐν τῷ οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι»¹⁶, ἀλλὰ καὶ πῶς δεῖ ἴστασθαι διὰ τὴν ἱερουργίαν καὶ τὴν τέλεσιν τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Θυσιαστηρίου. Διεκρίνετο διὰ τὸ ἱεροπρεπὲς καὶ μεμετρημένον τῶν κινήσεων του καὶ τὴν σεμνότητα τῶν ἐκφωνήσεων. Ἐδῶ πρέπει νὰ εἴπω ὅτι ὑπῆρξε γλυκὸς καὶ καλλί-φρονος.

» Κατὰ τὴν συνεχῆ 50ετῆ ἐξυπηρετήσει τῶν Θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν Χριστιανῶν τῆς ἐνορίας του, ἐπετέλεσε μέγα ἔργον ἀποστολικὸν καὶ θεῖον.

» Ὁ ἀνακαινισμὸς τῶν κτιρίων αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, τοῦ ἁγ. Γεωργίου καὶ τῆς Παναγίας καὶ ἡ μεγέθυνσις αὐτῶν οφεί-λεται εἰς τὸν παπα-Νικολάκην καὶ τοὺς καλοὺς συνεργάτας του— Ἐπιτρόπους καὶ ἀπαξάπαντας τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοὺς ἐν τῇ ξένῃ, οἵτινες προσέφερον ἐκ τοῦ ὑστερήματός των. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐγκαινισμὸς τοῦ ἱ. ν. τῆς Παναγίας εἰς «Πετράδα», οφείλεται εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἰδίου.

» Αἱ χεῖρες τοῦ παπα-Νικολάκη ἀνεδέξαντο ἀπὸ τῆς ἱερᾶς κο-λυμβήθρας 700 νεοφωτιστούς καὶ ἠδλόγησαν 200 γάμους. Εἶναι αὐτοί, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὸν γόνον, αὐτὸ τοῦτο τὸ στήριγμα τῆς σημερινῆς κοινωρίας τοῦ χωρίου καὶ ἠτήσαντο τὴν ὑλοποίη-σιν τῆς ἀπλῆς καὶ τόσον σεμνῆς προσωπικότητος τοῦ παπα-Νι-κολάκη, ἀπονέμοντες οὕτω τὸν κόντινον τῆς τιμῆς. Ἠδῆχθη δὲ καὶ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς 510 πατέρων καὶ ἀδελφῶν καὶ ἀνέ-λαβε τὴν φροντίδα τοῦ τιμίου καὶ εὐσυνειδήτου ἱκέτου τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ πάντων.

» Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐνθυμοῦμαι, ὅτι κατὰ τὸν ἀπαισίας μνήμης

15. Ἐξ. 15,2. — 16. Α' Τμ. 3,15.

χειμῶνα τοῦ 1918, καθ' ὃν χρόνον ἡ γρίπη ἀπεδεκάτιζε τὸ ποίμνιον του καὶ οἱ ἄνδρες, λόγῳ ἀσθενείας ἢ τοῦ φόβου μεταδόσεως τῆς ἀσθενείας, δὲν ἐπῆρκον νὰ «σηκώσουν» τοὺς τεθνεῶτας, ὁ παπα-Νικολάκης ἔπαιρνε εἰς τοὺς ὄμους του τὸ φέρετρον.

» Ἐξ ἄλλου τὰ πνευματικὰ ἀναστήματα τοῦ παπα-Νικολάκη εἶναι: Ἐνδεκα ἐπιστήμονες, 2 ἀνώτεροι στρατιωτικοί, 2 ἀξιωματικοὶ καὶ 11 ὑπαξιωματικοὶ τῆς Χωροφυλακῆς, 2 δημοδιδάσκαλοι καὶ 2 ἱερεῖς. Ἐνας δὲ ἀνεπιός του φοιτᾷ εἰς τὴν Νυκτερινὴν Ἱερατικὴν Σχολήν.

* * *

» Ὅμως! «ὄ,τι ἀρχίζει ὠραῖον, τελειώνει μὲ πόνον!»! («Ἐδοκίμασε Κύριος τὴν καρδίαν») ¹⁷ τοῦ παπα-Νικολάκη καὶ κατήντησεν οὗτος «ικέτης θλιβόμενος» ¹⁸.

» Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ παιδιοῦ του Κώστα, ἐδέχθη καὶ ἑτέραν δοκιμασίαν. Τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας του. Τὸ δεύτερον ποτήρι πικρότερον τοῦ πρώτου! «Μετὰ δὲ τὸν πόνον λύπη» ¹⁹. Διὰ μίαν στιγμὴν ἔννοιωσε βαθύτατα πληγωμένος καὶ ἐξηντλημένος. Ἄλλ' ὁ Κύριος, ὅστις «φυλάσσει τὰς ψυχὰς τῶν ὁσίων αὐτοῦ» ²⁰, δὲν ἐγκατέλειπε τὸν φλογερὸν ἐργάτην του. Τοῦ ἀνεξωπύρησε τὸ φρόνημα, ὥστε ἀκαμπτος καὶ πάλιν νὰ συνεχίσῃ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ἱερατικῆς του ζωῆς, κατ' ἀνθρωπίνην δύναμιν, εἰργάσθη καὶ προσέφερεν ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας καὶ γέρον πλέον μὲ ἄσπρα μαλλιά, κουρασμένος ἀπὸ τὴν πολυκύμαντον πορείαν τῆς ζωῆς, ἄφησε τὸν στίβον τῶν παρόντων.

* * *

» Τὴν πρώτην θείαν Λειτουργίαν τὴν ἐτέλεσεν, νέος, εἰς τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον τοῦ ναοῦ τούτου. Τὴν τελευταίαν, γέρον, προσέφερεν εἰς τὸ κρεβάτι τοῦ πόνου. Τὸ Ἄμην τῆς τελευταίας σελίδος τῆς ἱερατικῆς του ζωῆς τὸ ἔγραψε μὲ τρεμουλιαστὸ χέρι, βουτηγμένο μέσα εἰς τὸ ποτήρι τὸ γεμάτο μὲ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου, διότι τὰ ὕστερά τῶν παπα-Νικολάκη ἦσαν πολυβασανισμένα. «Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἔθηκε θλίψεις ἐπὶ τὸν νῶτον» ²¹ τοῦ παπα-Νικολάκη. Ἡ ἐσπέρα τῆς ζωῆς του ἀτελείωτη, τὸν ἐκράτησεν εἰς τὸ κρεβάτι. «Νύκτας ὀδύνης διῆλθε» ²² καὶ «ἐν δάκρυσιν τὴν στρωμνὴν του ἔβρεξε» ²³. Ὁ παπα-Νικολάκης ἐγύρισε εἰς τὴν νηπιακὴν

17. Ψαλμ. 16,3. — 18. Σ. Σειρ. 4,4. — 19. Δ' Μακ. 1,23. — 20. Ψαλμ. 96,10. — 21. Ψαλμ. 6. — 22. Ἰδὼβ 7,3. — 23. Ψαλμ. 6,7.

ήλικίαν. Ἐβλεπε διαρκῶς τὸν θάνατον ἐν τῷ ἀπλόῳ τῷ χέρι.
Δύο φορές προσεβλήθη ἀπὸ ἡμιπληγίαν.

» Ἡ πολυχρόνη ἀρρώστεια του ἐδοκίμασεν ὄχι μόνον τὴν κα-
λὴν του νύμφην, παπαδοπούλαν καὶ αὐτήν, ἀλλὰ τὸν ἴδιον. «Με-
γάλοι, τῷ ὄντι, αἱ κρίσεις τοῦ Θεοῦ καὶ δυσδιήγητοι»²⁴.

» Αἱ ἀνθρώπινα θλίψεις καὶ στενοχωρίαι δὲν ἄφησαν θέσιν
διὰ τὴν ἀπόγνωσιν. Δὲν ξεπέρασαν τὸ ἀπέραντον ἀνοιγμα τῆς
ἀγκάλης τοῦ Ἐσταυρωμένου, δὲν διέβησαν τὸν ὀρίζοντα τῆς εὐ-
σπλαγγίας του. Ἐπάνω εἰς τὸ κρεβάτι τῶν ἀναστεναγμῶν λα-
μ π ι κ α ρ ῖ σ τ η κ ε. Ἀνακαιρίσθηκε. Ὁ παπα-Νικολάκης «με-
τεσχηματίσθη εἰς ἀφθαρσίαν»²⁵. Ἀντίκρουσε τὴν Πύλην, ἡ ὁποία
κρούβει τὴν αἰωνιότητα. Ἐνοιξε διάπλατα καὶ εἰσήλθεν. Καὶ πλη-
σίον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἀνθρωποῦ καὶ Σωτῆρος συνεχίζει ἀνα-
μέλων τὸν Τρισάγιον ἕμνον.

* * *

» Δίκαιος, λοιπόν, ὁ ἀπονεμόμενος σήμερον εἰς τὸν Δευῆτην
ἔπαινος ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, τῶν στρατιωτικῶν καὶ
πολιτικῶν ἀρχόντων, τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων καὶ πάντων τῶν πνευ-
ματικῶν καὶ σαρκικῶν του τέκνων καὶ συγγενῶν.

» «Μακάριον», κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν²⁶, «πάντες ὅσοι
ἐλοπήθησαν ἐπὶ πάσαις ταῖς μάλιστα» τοῦ παπα-Νικολάκη, ὅτι σή-
μερον ἐπὶ τοῖς τελουμένοις χαίρουσι καὶ εὐφρανθήσονται εἰς τὸν
αἰῶνα. Χρὸς δὲ τῶν ὑπολοίπων ἡμῶν μέγιστον καὶ ἱερὸν εἶναι, καὶ
πρέπει νὰ εἶναι, ὁ ἀπειρος σεβασμὸς καὶ βαθύτατος πρὸς τὸ τιμη-
μένον ῥάσον καὶ ἡ θερμὴ καὶ στοργικὴ ἀγάπη μας πρὸς ἐκεῖνους,
οἱ ὅποιοι τὸ φέρουν. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος
διὰ στόματος τοῦ Σοφοῦ Σειράχ²⁷ παραγγέλλει πρὸς ἡμᾶς. «Ἐν
ὄλῃ ψυχῇ καὶ δυνάμει ἀγάπησον τὸν ποιήσαντά σε καὶ τοὺς λει-
τουροῦνς αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλείπης. Φοβοῦ τὸν Κύριον καὶ δόξασον
Ἱερέα».

* * *

» Ἀείμνηστε πάτερ Νικόλαε,

Σὺ, ὅστις τὴν ὁδὸν τὴν στενὴν ἐβάδισες, τεθλιμμένος ἐν τῷ
βίῳ. Σὺ, ὅστις τὸν Σταυρὸν ὡς ζυγὸν ἐβάστασες καὶ Χριστὸν
ἠκολούθησες ἐν πίστει. Σὺ, ὅστις «τὴν ἐλπίδα τῆς ὑπομονῆς γεν-

24. Σ. Σολ. 17,1. — 25. Δ' Μακ. 9,22. — 26. Τωβίτ 13,14. —
27. 7,29-31.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ *

(Ληπτέα μέτρα διὰ τὰ Νεανικὰ Κέντρα)

Μακαριώτατε,

Εἰς τὴν ἐποχὴν μας λέγονται καὶ γράφονται πολλὰ ἐν σχέσει μὲ τοὺς νέους, τὰ προβλήματα τῶν καὶ τὰς δυνατὰς λύσεις αὐτῶν. Ἀπὸ πολλοὺς παράγοντας ἡ νεολαία ἔχει χαρακτηρισθῆ ὡς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 πρόβλημα, τὸ ὁποῖον οἱ ἐκάστοτε ὑπεύθυνοι σὲ κάθε Χώρα ἀγωνίζονται νὰ ἐπιλύσουν, ὑπὸ τὴν πίεσιν πολλῆς φορὲς ἀλληλοδιαδεχομένων ἐκρηκτικῶν νεανικῶν ἐκδηλώσεων.

Κανεὶς ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον πολλῶν ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται μὲ τὰ προβλήματα τῶν νέων. Ἐκεῖνο ὅμως, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχομεν νὰ ἐκφράσωμεν σοβαρὰς ἐπιφυλάξεις, εἶναι τὸ κατὰ πόσον ἔχουν οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς τὶς προϋποθέσεις, ἀλλὰ καὶ τὶς δυνατότητες νὰ συλλάβουν κατ' ἀρχὴν τὸ πρόβλημα τῆς νεολαίας στὶς πραγματικὰς του διαστάσεις καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν ἀντιμετώπισίν του.

Οἱ νέοι ἄνθρωποι μὲ ὄλες τὶς ἐκδηλώσεις τοὺς παρουσιά-

* Εἰσήγησις γενομένη ἐνώπιον τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου εἰς σύσκεψιν Ἱερῶν, ὑπευθύνων τῶν Νεανικῶν Κέντρων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, καὶ τῶν ἐπιμελητῶν αὐτῶν.

ναίως εἶχες πρὸς τὸν Θεόν»²⁸. Πιστεύω καὶ ὁμολογῶ ὅτι, διὰ τοῦ ἀγίου σου Ἀγγέλου, παρακολουθεῖς τὰ τελούμενα σήμερον ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Δέξαι τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου σου, αὐτῶν οἷτινες σήμερον εὐλαβικὰ κλίνουν τὰ γόνατά των ἔμπροσθεν τῆς ἱερατικῆς σου μορφῆς. Δέξαι τῆς Ἐκκλησίας τὸν δίκαιον ἔπαινον. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἡλείας κ. Ἀθανάσιος, λίαν ἐπαινετῶς, ἀποκαλύπτει τὴν προτομὴν σου, ἡ ὁποία θὰ ὑπενθυμίξῃ ἐφεξῆς τὸ πέρασμά σου. Ἀναπαύου ἐν Κυρίῳ, ὅστις καὶ θέλει σοὶ δώσει τὸν στέφανον τῆς αἰωνίου ζωῆς. «Ἐῖη τὸ μνημόσυρόν σου ἐν εὐλογίαις, τὰ ὁστᾶ σου ἀναθάλλοι ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν»²⁹.

(Συνεχίζεται)

Πρῶσβ. ΚΩΝΣΤ. Θ. ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

ζονται νά ζητοῦν κάτι. Ποῖον ὅμως εἶναι αὐτό; Πολλές ἀπαντή-
σεις ἔχουν δοθῆ εἰς τὸ παρὸν ἐρώτημα. Πιστεύω ὅμως ὅτι καμμία
θεραπεία δὲν εἶναι δυνατή, ἐὰν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, σύμφωνα
ἄλλωστε καὶ μὲ τὶς μεθόδους τῆς συγχρόνου ἱατρικῆς, τὸ ἱστο-
ρικὸν τοῦ ἀσθενοῦς ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ θεωρῶ εἰς ὅλους γνωστὸν
αὐτὸ τὸ ἱστορικόν, ὅπως τὸ δέχεται ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνθρωπολογία,
ἐπιτρέψατέ μου νά προχωρήσω. Αὐτὸ τὸ κάτι, τὸ ὁποῖον ζητεῖ ὁ
ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας, ἰδιαίτερα δὲ ὁ νέος ἄνθρωπος, εἶναι ἡ
νοσταλγία τοῦ Παραδείσου. Εἶναι ὁ Θεός. Αὐτὴ ἡ ἀλήθεια εἶχε
συσκοτισθῆ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀπὸ μερικὲς διακηρύξεις τοῦ τύ-
που: «ἡ τεχνικὴ καὶ ἡ ἐπιστήμη θὰ λυτρώσουν τὸν ἄνθρωπο». Ἡ
ἐποχὴ μας ὅμως, ἡ ἐποχὴ τῶν πυραύλων καὶ τῶν διαστημικῶν πτή-
σεων, τῆς κατακτῆσεως τῆς Σελήνης διέλυσεν αὐτοὺς τοὺς μύθους.
Ἀπὸ τὴν ἄποψιν αὐτὴ πιστεύω ὅτι ἡ μεγαλύτερη προσφορά τῆς
τεχνικῆς εἰς τὴν ἐποχὴ μας εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τῆς ὅτι ἀδυνατεῖ
νά λυτρώσῃ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ αὐτὴ τὴν ἀποκάλυψις τὴν προσέ-
χουν ἰδιαίτερα οἱ νέοι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ κινήματα, τῶν ὁποίων
συνθήματα εἶναι τὸ «μακριὰ ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν» καὶ «ἐπι-
στροφή εἰς τὴν φύσιν». Συμπληρώνων αὐτὸ τὸ τελευταῖο πιστεύω
ὅτι αὐτὸ τὸ «κάτι», τὸ ὁποῖο ζητοῦν οἱ νέοι, εἶναι ἡ ἐπιστροφή εἰς
τὴν φυσικὴ, φυσιολογικὴ τους κατάστασι. Ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος
εἰς τὰ φυσιολογικά του ὅρια εἶναι πλασμένος νά ζῆ ἐν κοινωνίᾳ
μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ἡ πραγματικὴ ὑπόστασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως
εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐν τῷ Παραδείσῳ Θεανθρωπίνην κοινωνίαν.
Τέλειος ἄνθρωπος εἶναι ὁ Θεάνθρωπος.

Ὁ νέος ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη νά
ζῆσῃ. Ἐνῶ ὅμως ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ ζωὴ, τὴν ὁποία ζητεῖ, ὑπερ-
βαίνει τὴν βιολογικὴ πραγματικότητα, ἀδυνατεῖ νά ὀρίσῃ τὴν
οὐσίαν τῆς. Ἀναζητεῖ μὲ πάθος τὴν ἀλήθεια γι' αὐτὴ τὴ ζωὴ, τὸν
δρόμον, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν ὀδηγήσῃ σ' αὐτήν. Οἱ ἐμπειρίες ὅμως ποῦ
τοῦ παρέχει ἡ ἐποχὴ μας, τὸν κάνουν νά ἀσφυκτιᾷ, αἰσθάνεται
ὅτι χάνεται. Ἐπαναστατεῖ καὶ ζητεῖ τὴν λύτρωσι.

Ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νά βοηθήσῃ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον
οὐσιαστικὰ τὸν νέον ἄνθρωπον, εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Διότι μόνον
αὐτὴ ἠμπορεῖ νά συλλάβῃ τὴν οὐσίαν αὐτῆς τῆς λυτρώσεως, ἀλλὰ
καὶ νά τὴν ἱκανοποιήσῃ. Διότι μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι
δυνατὸν νά ἀποκατασταθῇ ἡ θεανθρωπίνη κοινωνία. Ἡ λύτρωσι
τοῦ καθενὸς συνίσταται εἰς τὴν ἔνωσι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς
του μὲ τὴν θείαν ἐν Χριστῷ, διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ μυστήριον
τῆς θείας Εὐχαριστίας. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ
ἡ ζωὴ. Διὰ τοῦ Χριστοῦ δὲ τέλος ἐνοῦται καὶ μὲ ὅλους τοὺς ἀδελ-
φοὺς του. Ὁ Χριστὸς ὅμως εὐρίσκεται πάντοτε ἀσυγχύτως ἠνω-

μένος με τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τοιοῦτοτρόπως καθιστάμενος ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν θεϊὰν Εὐχαριστία κοινωνὸς τῆς ζωῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, ζῆ κατὰ τρόπο οὐσιαστικό. Αὐτὴ δὲ εἶναι ἡ ζωὴ, τὴν ὁποίαν ἡ ὑπαρξίς του ποθεῖ. Αὐτὴ ὁμως ἡ ἐνότης καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ζωὴ μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιῆ, διότι ὁ Χριστὸς εὑρίσκεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ μόνον εἰς αὐτήν, ὡς κεφαλὴ τοῦ Σώματος αὐτῆς. Ἡ εἰκὼν τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος, τοῦ ὁποίου κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ μέλη ὅλοι οἱ πιστεύσαντες καὶ βαπτισθέντες εἰς τὸ ὄνομα Του, ἐκφράζει τὴν τελείαν κοινωνίαν ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν πληρότητα τῆς λυτρώσεως. Δὲν διδάσκεται γὰρ τὴν ζωὴ ὁ νέος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ζῆ, ζῆ ἀληθινά. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο. Τὴν ζωὴ.

Ἡ διαπίστωση ὅτι οἱ νέοι ἀπωλέσθησαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, εἶναι φοβερὴ σὲ συνέπειες. Οἱ νέοι καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι δύο κύκλοι ἐκτὸς ἀλλήλων. Ἡ Ἐκκλησία διὰ τοὺς νέους εἶναι ἡ ζωὴ, τὴν ὁποίαν ποθοῦν, ἡ ζωὴ καὶ ἡ λύτρωσίς τους. Ἐὰν οἱ νέοι ἀπώλεσαν τὴν Ἐκκλησίαν, τοῦτο θὰ σημαίνει τὸν θάνατό τους καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς λυτρώσεώς τους. Τότε ὄντως ἡ ζωὴ τους δὲν θὰ ἔχη νόημα.

Εἰς τὴν Ἐνορίαν ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία βλέπει τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ ποιμὴν κεῖται εἰς τύπον τοῦ Χριστοῦ. Δὲν εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ, διότι ὁ Χριστὸς οὐδέποτε ἐγκατέλειψε τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ κάτι σπουδαιότερο: Τὸ σύμβολο τῆς παρουσίας Του. Καὶ διὰ τὸν νέον ὁ ποιμὴν, ὁ εἰς τύπον Χριστοῦ κείμενος, εἶναι ἡ βεβαίωσις τῆς ζωῆς καὶ τῆς λυτρώσεώς του. Τοῦτο ὁμως τονίζει καὶ φανερώνει τὴν μοναδικὴν εὐθύνη τοῦ ποιμένου διὰ τὸ ποιμνίον του.

Μὲ τὰ ἀνωτέρω σὰν ἀφετηριακὰς θέσεις, ὁ λόγος εἰδικώτερα πλέον διὰ τὸ Νεανικὸ Κέντρο σὰν ἐκφρασις καὶ ὑλοποίησις τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς προνοίας τοῦ ποιμένου διὰ τὰ νεαρά μέλη τοῦ ποιμνίου του.

Ἄν παρομοιάσωμε τὴν Ἐκκλησίαν μὲ ἓνα οἰκοδόμημα, τότε τὸ Ν.Κ. εἶναι τὸ δωμάτιον ἢ ὁ ὄροφος, ἂν θέλετε, τῶν νέων. Τὸ Ν.Κ. σὰν προέκτασις τοῦ Ναοῦ, ὅπου εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας πραγματοποιεῖται ἡ κοινωνία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ συνανθρώπου του, θὰ ὑλοποιῆ διὰ τὸν νέον τὴν ἀλήθειαν ὅτι αὐτὴ ἡ κοινωνία δὲν εἶναι ὑπόθεσις μόνον τοῦ Ναοῦ, ἀλλὰ κάτι τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται καὶ εἰσέρχεται εἰς ὅλον τὸν κύκλον τῆς ζωῆς του. Κάτι τὸ αἰώνιον, τὸ ὑπὲρ τὸν χρόνον. Ἡ ἐνορία εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ οἰκογένειά μας, ὁ Ναὸς τὸ

σπίτι μας, τὸ Ν.Κ. τὸ δωμάτιο τῶν παιδιῶν μας, ὁ ζωτικός τους χώρος. Ὅπως εἰς τὴν οἰκογένεια δὲν διδάσκεται τὸ παιδί ὅτι ὁ ἄλλος εἶναι ἀδελφός του καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἀγαπᾷ, ἀλλὰ ζῆ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς οἰκογενείας σὰν ἀτμόσφαιρα ἀγάπης, τὸ ἴδιο βίωμα θὰ τοῦ παρέχῃ καὶ τὸ Ν.Κ. ὄχι σὰν σχολεῖο, ἀλλὰ σὰν χώρος ἀγωγῆς. Ὁ Ναὸς εἶναι ὁ χώρος, ὅπου τὰ μέλη τῆς ἐν Χριστῷ οἰκογενείας παρακάθηνται διὰ νὰ φάγουν τὸν οὐράνιο Ἄρτο. Ἡ ζωὴ τῆς οἰκογενείας ὅμως δὲν ἐκτυλίσσεται μόνον γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια τὴν ὑλοποιεῖ ἡ ὑπαρξὶς τοῦ Ν.Κ. Θὰ πρέπει νὰ συνηθίσωμεν εἰς τὴν ιδέαν ὅτι τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ πολυτέλειαν, ἀλλὰ ἀπαραίτητον ἐξάρτημα τοῦ Ναοῦ. Βασικὴ προϋπόθεσι διὰ μίαν ἀναγέννησι τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ ἀνθρωπίνης πλευρᾶς, εἶναι τὸ νὰ καταστῇ ὁ Ναὸς καὶ πάλιν τὸ κέντρον τῆς ζωῆς, ὁ πνεύμων τῆς Ἑνορίας. Ὅχι ὅμως ὅπως εἶναι σήμερα, ἀλλὰ ὁ Ναὸς-κτιριακὸ συγκρότημα, ὅπως ἦτο εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας. Μὲ τὸ Ν.Κ., τὸ σπίτι γαλήνης, τὴν βιβλιοθήκη του καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειασθῆ. Ναὸς-ἐστία ἀγάπης. Διότι μόνον μέσα εἰς τὸν χώρο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης, τὴν ὁποίαν αὐτὴ δημιουργεῖ, εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ὀρθὴ ποιμαντικὴ καὶ ἰδιαίτερα ποιμαντικὴ τῶν νέων. Ναί, νὰ μὴ πάη ὁ νέος εἰς τὰ διάφορα κέντρα, νὰ προσέξῃ τὴν παρέα του, νὰ ἐλέγχῃ τις εὐκαιρίας ψυχαγωγίας του. Τὸ γήπεδον, τοῦλάχιστον σήμερον, δὲν φαίνεται νὰ οἰκοδομῆ. Νὰ μὴ εἶναι ἐγαϊστής, ἀδιάφορος εἰς τις ἀνάγκες τῶν ἄλλων, νὰ ἀγαπᾷ μὲ ἓνα οὐσιαστικὸ τρόπο τις νέες κοπέλλες, οἱ ὁποῖες εὐρίσκονται πλησίον του. Πῶς ὅμως θὰ ἀποφύγῃ τὰ πρῶτα καὶ ποῦ θὰ διδαχθῇ τὰ ὑπόλοιπα. Τὸ Ν.Κ. τῆς Ἑνορίας του σὰν ἐντευκτήριο ψυχαγωγίας, σὰν βιβλιοθήκη, σὰν χώρος συναντήσεων, σὰν ὄμιλος συζητήσεων, σὰν βάσι γιὰ τις διαπροσωπικὰς σχέσεις καὶ τὴν συνάντησι τῶν φύλων, σὰν χώρος στοργῆς καὶ ἀγάπης, ἡ ὁποία θὰ ἀπορρέῃ ἀπὸ τὸ εἰς τὸν Ναὸν τελεσιουργούμενον μυστήριον τῆς ἀγάπης, εἶναι ἡ μοναδικὴ λύσις. Πρὸς αὐτὴ τὴν λύσι θὰ πρέπει νὰ κινήθῃ καὶ κινεῖται ἤδη ἡ Ἐκκλησία. Ἀναμφιβόλως, ἡ κίνησις αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικὴ καὶ μελετημένη. Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἀρχή. Κατὰ βάσι νὰ ξεκινήσωμεν ἀπὸ τοὺς Ναοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τις προϋποθέσεις. Κατὰ δεύτερον λόγο τώρα εἰς τὴν ἀρχὴ νὰ μὴ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἴδρυσιν πολλῶν Ν.Κ. πρὸς δημιουργίαν ἐντυπώσεων. Εἶναι κάτι πολὺ μεγάλο, δὲν πρέπει νὰ γίνῃ πρόχειρα. Νὰ ὀργανώσωμε κατὰ τρόπον ἀνθρωπίνως τέλειο τὰ ὑπάρχοντα ἐμπόδια. Ἄδεια διὰ νέα νὰ μὴ δοθῇ, παρὰ μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς ἐκεῖνους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν φοιτήσῃ εἰς τὸ εἰδικὸ σε-

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ Ο ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ ΑΥΤΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΜΝΟΓΡΑΦΙΑΝ

Τὸ γεγονός τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐγκρύπτει ἐν ἑαυτῷ πλοῦτον ἐννοιῶν ἀπερίγραπτον. Οἱ Ὑμνογράφοι ὀλοκλήρου τοῦ ἑορταστικοῦ ἔτους προσπαθοῦν νὰ ἐκθέσουν τὸν πλοῦτον τοῦτον, ἀλλ' ὁμολογοῦν τὴν ἀδυναμίαν των, «Πῶς ἐξείπω τὸ μέγα μυστήριον; (τρ. 3ον ἀποστ. ἐσπ. 26 Δ /βρίου). Συνιστοῦν ἕμωσιν ν' ἀποκτήσωμεν τὸν πλοῦτον τοῦτον καὶ νὰ προσφέρωμεν αὐτὸν δῶρον, ὑπὲρ τὴν χρηματικὴν φορολογίαν, τῷ δι' ἡμᾶς τεχθέντι Θεῷ καὶ Σωτῆρι Χριστῷ, λέγοντες ὡς ἀντιπρόσωποι ἀπάσης τῆς εὐγνωμονούσης ἀνθρωπότητος: «Διό σοι προσφέρωμεν καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ τὴν χρηματικὴν φορολογίαν Ὁρθοδόξου πλουτισμὸν Θεολογίας» (Δοξαστικὸν αἰνῶν ἑορτῆς).

Ἀπὸ τὸν πλοῦτον αὐτὸν τῶν ἐννοιῶν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας τοῦ Σωτῆρος ἐνανθρωπήσεως, ὃν ἡ ἱ. Ὑμνογραφία, ἀκολουθοῦσα τὴν Ἁγίαν Γραφήν, παρέχει ἡμῖν, παραθέτομεν ἐλάχιστά τινα, κυρίως ἐκ τῶν ἐμπεριεχομένων εἰς τὸ μνηαῖον Δεκεμβρίου.

μινάριο, τὸ σημαντικώτερον δὲ εἰς ζηλωτὰς ἱερεῖς. "Ὅλα τὰ Ν.Κ. νὰ ὑπαχθοῦν εἰς ἐνιαῖον φορέα καὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὴν γραμμὴν, τὴν ὁποία παρέχει ἡ Δ/σις Νεότητος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς. Πιστεῦομεν ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ περιθώρια διὰ πρωτοβουλίας ἐντὸς αὐτῆς, ὥστε δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἢ ἀνεξαρτητοποιήσει ἀπ' αὐτῆς. Λόγω δὲ τῶν ἐιδικῶν συνθηκῶν, οἱ ὁποῖες ἐπικρατοῦν ἐν Ἀθήναις, νὰ καταβληθῇ προσπάθεια ἀνευρέσεως χώρου ἀθλοπαιδιῶν κοινῷ δι' ὅλα τὰ Κέντρα ἢ κατὰ περιφερείας.

Πιστεῦω ὅτι, ἐὰν ὑπῆρχον τοιαῦτα Ν.Κ. εἰς κάθε Ἑνορίαν στελεχωμένα μὲ τὸν ποιμένα, τὸν ἐπιμελητὴν, περὶ τοῦ ὁποίου εὐθὺς ἀμέσως ὁ λόγος, καὶ ἄλλα κατάλληλα πρόσωπα, δὲν θὰ ὑπῆρχον οὔτε ἐγκληματῖαι οὔτε ἡ ποικίλη σύγχρονος ἀθλιότης, οὔτε τίποτα παρόμοιο.

(Συνεχίζεται)

Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ

Τὰ παρατιθέμενα Θεολογικά στοιχεῖα τῆς Ὑμνογραφίας ταύτης εἶναι τὰ κυρίως Θεολογικά, ἀφορῶντα τὸ Τριαδικὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν σχέσιν Αὐτοῦ μετὰ τὸ μυστήριον τῆς Θείας τοῦ Σωτῆρος ἐνανθρωπήσεως καὶ τὰ τοῦ ὄρου Λόγος.

Ἡ Θεία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐνανθρώπησις κατὰ τὸν Ἄπ. Παῦλον εἶναι «μυστήριον μέγα», μεγαλειῶδες, ὑπερφυές, «πᾶσαν ἔννοιαν ἐκπλήττον καὶ συνέχον», «ξένον καὶ παράδοξον», κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν, διὰ τὸ ὅποιον καὶ «πᾶσα φύσις Ἀγγέλων κατεπλάγη» καὶ τὸ «Πῶς» αὐτοῦ «πολύφθογγοι ρήτορες ἠπόρησαν νὰ εἴπωσι». Μυστήριον, οὗ τὸ ὕψος δυσανάβατον ἀνθρωπίνους λογισμοῖς καὶ τὸ βάθος δυσθεώρητον καὶ Ἀγγέλων ὀφθαλμοῖς, τὸ ὅποιον «οὐ φέρει ἔρευαν», ἀλλὰ «πίστει μόνῃ» προσκυνητὸν καὶ παραδεκτόν¹. Μυστήριον, οὗ ἀτὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος» ὑπερβαίνει κάθε μέτρον καὶ ὄριον πάσης ἀνθρωπίνης καὶ ὑπερκοσμίου γνώσεως, κατὰ τὸν Ἄπ. Παῦλον. Μυστήριον κεκαλυμμένον ἀπὸ «πλοῦτον δόξης», ἐνδοξότατον κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον, «στόμα Κυρίου»².

Θεολογία Ὑμνογραφίας μηνὸς Δεκεμβρίου
περὶ τῆς Θείας τοῦ Σωτῆρος ἐνανθρωπή-
σεως.

Τὸ Τριαδικὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐνανθρώπη-
σις.

Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια «μεριμνῶσα καὶ περὶ πολλὰ τυρβά-
ζουσα» ἢ «ἐξάπατωμένη ὑπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ πλούτου, μεριμνῶν τοῦ αἰῶνος τούτου, ἡδονῶν τε καὶ λοιπῶν ἐπιθυμιῶν»³, δυσχερῶς αὐψοῦται ὑπὲρ τὰ ὁρώμενα» καὶ κυρίως γνωρίζει, μόνον τὰ καθα-
ρῶς ἱστορικά στοιχεῖα τῆς Θείας ἐνανθρωπήσεως, τὰ ὑπὸ τῶν Θεοπνεύστων συγγραφένων ἱστορούμενα. Ἡ ἰ. Ὑμνογραφία ζητεῖ νὰ ἐξυψώσῃ τὴν διάνοιαν εἰς τὰ ὑπὲρ αἰσθησιν καὶ ἔννοιαν καὶ διδάσκει ὅτι ἡ Θεία ἐνανθρώπησις ἐτελεσιουργήθη διὰ κοινῆς ἐνεργείας, θελήσεως καὶ εὐδοκίας καὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Οὕτως ὁ Πατὴρ ἠυδόκησεν, τ. ἔ. ἔδειξεν ὄλην τὴν ἀγαθὴν Αὐτοῦ θέλησιν καὶ εὐνοιαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρω-

1. Α' Τιμ. γ' 16, Κολασ. α' 26, Εἰρμὸς α' καν. Θ' ὥδης ἑορτῆς, Οἴκοι τῆς Θεοτόκου Α, Π, Ρ, Δόξα στ' ὥρας παραμονῆς ἑορτῆς, τρ. 3ον αἰῶν ἑορτῆς.

2. Κολασ. α' 26. Τρ. Λιτῆς 29 Ἰουνίου.

3. Λουκ. ι' 41, ἡ' 14, Ματθ. ιγ' 22, Μάρ. δ' 19.

πότητος καὶ ἠθέλησε τὴν ἐνανθρώπησιν. Ὁ Υἱὸς κατήλθε καὶ ἐπραγματοποίησε ταύτην καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐπελθὼν τῇ Παρθένῳ ἐξηγίασε ταύτην καὶ παρέσχε δύναμιν γεννητικὴν καὶ Πνεῦμα τὸ Πανάγιον ἐπισκίασαν σοι Κόρη ἀνέδειξε Θεοτόκον», λέγει που ἡ Ὑμνογραφία⁴ καὶ ἀκριβῶς προσιμιάζουσα «ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ πρόεισι τεχθῆναι ἐκ Κόρης ἀπειράνδρου εὐδοκίᾳ τοῦ φύσαντος αὐτὸν ἀπαθῶς, συνεργίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»⁵.

Τούτου ἕνεκα ἡ Ὑμνογραφία ἀναπέμπει εἰς ἐνδειξιν εὐγνωμοσύνης τὸν Τρισάγιον ὕμνον εἰς τὸν ἐν Τριάδι Θεόν, ὡς ἐκ προσώπου τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος: «ἅγιος ὁ Θεὸς ὁ Πατὴρ ὁ ἀναρχος ἅγιος ἰσχυρὸς ὁ Υἱὸς ὁ σαρκωθεὶς ἅγιος ἀθάνατος τὸ Παράκλητον Πνεῦμα. Τριάς ἅγια δόξα σοι»⁶. «Ἄγιος ὁ Πατήρ», ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς εὐδοκίας, «ἅγιος ἰσχυρὸς» ὁ Υἱὸς, ὅστις κατ' εὐδοκίαν κατήλθε καὶ ἐνανθρώπησεν, «ἅγιος ἀθάνατος», τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, «τὸ ἐπελθὼν τῇ Παρθένῳ», ὡς ἀνωτέρω ἐγράφη. «Ἄγιος» τ. ἔ. ἀπολύτως ἀναμάρτητος. Ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ λέγεται ὅχι μόνον ὡς Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνθρώπου, καθόσον δὲν «συνελήφθη ἐν ἀνομίαις, οὔτε ἐκνοφορήθη ἐν ἀμαρτίαις»⁷, ἀλλ' ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, κατὰ τὰ ἀνωτέρω. Καὶ εἰς ἄλλους ὕμνους δοξολογεῖται ὁ Τριαδικὸς Θεὸς διὰ τοῦ ἀγγελικοῦ ὕμνου ἢ παρεμφερῶν «Δόξα Θεῷ τῷ ἐν Τριάδι, δι' οὗ εὐδοκία ἐπεφάνη» ἢ «διὰ τὴν συγκατάβασιν» ἢ «τὴν δύναμιν»⁸. Διὰ τῆς θείας ἐνσαρκώσεως οὐδεμία ἀλλοίωσις ἐπῆλθεν εἰς τὰς ιδιότητας καὶ σχέσεις τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, διότι τὴν σάρκα τοῦ τεχθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ δὲν συνέστησε «σάρξ καὶ αἷμα, ἀλλὰ Πνεύματος ἁγίου παρουσία καὶ τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ ἐπισκίασις»⁹, ἄλλως τε ὁ σαρκωθεὶς «οὐ τροπὴν ὑπέμεινε, ὃ γὰρ ἦν διέμεινε Θεὸς ὢν ἀληθινός, ὃ δὲ οὐκ ἦν προσέλαβεν ἀνθρωπος γενόμενος»¹⁰ καὶ «ὁ μέλλων τίκτεσθαι» εἶναι Πατὴρ καὶ Πνεύματι συνὼν καὶ ὁμότιμος, διδάσκει ἐν προσιμίᾳ ἢ Ὑμνογραφίᾳ¹¹.

4. Θεοτοκίον ἐξαποστειλάριον 27 Νοεμβρίου. Τροπ. 2ον αἰῶν ἑορτῆς Χρ/νων. Τροπ. 3ον ἑσπ. 20 Δ/βρίου.

5. Κεκρ. 2ον, 3ον ἑσπερ. 20 Δ/βρίου.

6. Κεκρ. 2ον, 3ον ἑσπερ. 20 Δ/βρίου. Ἡσ. στ' 3.

7. Ψαλ. ν' 7.

8. Τρ. 1ον, στ' ὥρας παραμονῆς ἑορτῆς Χρ/νων. Καὶ νῦν ἀποστ. ἑσπ. τῆς αὐτῆς ἑορτῆς Χρ/νων. Εἰρμός καὶ 1ον, 3ον τρ. δ' φῶδης, α' καν. ἐνθ' ἀνωτ. κ. ἄ.

9. Τρ. 2ον, η' φῶδης, καν. ἀποδείπνου, 20 Δ/βρίου.

10. 1ον κεκραγ. ἑσπερ. ἑορτῆς Χρ/νων.

11. Τρ. 2ον, η' φῶδης καν. ἀποδ. 20 Δ/βρίου. Λουκ. α' 35. Ἰωάν. α' 13. 1ον κεκραγ. ἑσπ. 23 Δ/βρίου.

Τὸ ἀχώριστον. Ἐν συνεχείᾳ τῆς Τριαδολογίας τῆς ἡ Ὑμνογραφία τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως διδάσκει ὅτι τὸ ἀχώριστον τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἀγ. Τριάδος οὐδόλως ἠλλοιώθη δι' αὐτῆς, ἀδὲ Λόγος σαρκιῶται καὶ τοῦ Πατρὸς οὐ κεχώριται»¹² ὡς «συμφυῆς καὶ σύνθρονος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι συναΐδιος Λόγος», ἂν καὶ «ἐκ Παρθένου γεννᾶται»¹³.

Ἡ ἐννοια τοῦ ὄρου Λόγος ἐν τῇ Ὑμνογραφίᾳ τῆς θ. ἐνανθρωπήσεως.

Δαψιλεστέρα εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς Ὑμνογραφίας περὶ Λόγου ἐν τῇ θείᾳ ἐνανθρωπήσει μὴνὸς Δεκεμβρίου.

Ὁ ὄρος Λόγος καὶ κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν καὶ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην δηλοῖ τὸ ὑπερφυῆς ἀξίωμα καὶ τὸ ἔργον τοῦ Σωτῆρος¹⁴. Ὁ Λόγος εἶναι ὄντως Θεός, ἴδιον πρόσωπον, τὸ 2ον τῆς Ἀγίας Τριάδος, συναΐδιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι. Εἶναι πρόσωπον συγκεκριμένον, ἱστορικόν, ἠνωμένον μετὰ τῶν ἄλλων ὑποστάσεων, ἀλλὰ συγχρόνως ἴδιον πρόσωπον, ζῶν καὶ ἐνεργοῦν, τὸ ὁποῖον ἐν χρόνῳ ἔλαβε σάρκα ἀπὸ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου»¹⁵ «μὴ ἐκστάν τῆς αὐτοῦ Θεότητος», ἢ «Θεός τε καὶ κτίστης σαρκὸς εἰσέδου πλάσιν» ἢ μὲ ἐκφρασιν ἀνθρωποπαθεστέραν «ὁ Λόγος παχύνεται» καὶ εἰς ἐννοίαν Μεσσιανικὴν «Χριστὸς γεννᾶται» ἢ τοι Χριστός, «Ὅν οἱ προφῆται προκατήγγειλαν, ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεκρισμένος, ἦτοι ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστὸς τοῦ Κυρίου, χρισθεὶς διὰ τὴν ὑψηλὴν διακονίαν τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου βασιλεὺς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, οὗ ἡ βασιλεία θεία ἀλλὰ καὶ ἐπίγειος, ὁ κυρίαρχος τοῦ κόσμου, γεννᾶται, λέγει ὁ ἱ. Ὑμνογράφος¹⁶, ὅπερ ταῦτόν με τὸ Παύλειον «Θεὸς ἐφανέρωθη ἐν σαρκὶ» (Α' Τιμ. γ' 16).

Ὁ Λόγος ὑπέρχρονος. Ἡ Ὑμνογραφία περὶ τῆς θείας ἐνσαρκώσεως τονίζει ἰδιαιτέρως τὸ ὑπέρχρονον τοῦ σαρκωθέντος Λόγου· ἀδὲ ἀναρχος Λόγος ὁ ἐκ Πατρὸς πρὸ πάντων αἰῶνων γεννηθεὶς Θεοπρεπῶς», ἀκενοῦται σαρκὶ καὶ ἀρχὴν ὁ προἀναρχος δέχεται δι' ἡμᾶς, πτωχεύει δὲ ὁ πλούσιος Λόγος ὢν Θεοῦ». Κατὰ τρόπον δὲ μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτησιν ἢ παρερμη-

12. 1ον ἀπόστ. ἐσπ. ἐορτῆς Χρ/νων.

13. Ἐξαποστειλᾶριον 27 Δ/βρίου.

14. Ἀνδρ. Θεοδωροῦ, Ἱστορία τῶν δογμάτων, τόμ. Α', σ. 164 ἐ.

15. Σύμβολον τῆς Πίστεως.

16. Α' δόξα ἐσπ. Ὑπαπαντῆς 2 Φεβρ. 1ον, 2ον Λιτῆς, 1ον, 2ον ἀπόστ. ἐορτῆς. Ψαλ. β' 7, ρθ' 3, Παρ. η' 25, Ἦσ. θ' 6.

νειαν, διακηρύσσεται: « ἀρχὴν λαμβάνει ὁ μόνος ἀναρχος καὶ ὑπέρ-
 χρονος» καὶ ἐξακολουθητικῶς τονίζεται «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ ἄχρο-
 νος, ἡ λύτρωσις», καὶ λογοτεχνικῶς διὰ σχήματος ἀντιθέσεως «ὁ
 ἀναρχος Λόγος βρέφος νέον» ἢ «Λόγος Θεοῦ ἐκ Πατρὸς πρὸ αἰώ-
 νων ἐκλάμψας» κατὰ τὸ Ψάλμ. ρθ' 4, «ὁ μόνος ὑπέρχρονος».
 Σαφέστατα λοιπὸν διδάσκει ὁ Ὑμνογράφος ὅτι ὁ Λόγος εἶναι ἐκτὸς
 χρόνου, ἀναρχος, ἄχρονος, αἰώνιος, χρόνου μὴ δυναμένου οὔτε
 λογικῶς νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ¹⁷.

Ὁ ὕ σ ί α Λ ό γ ο υ. Ὁ Λόγος φύσει Θεός, «Θεὸς ἀληθινός»,
 «παντέλειος Θεός», «ὁ ἐν ἀρχῇ πρὸς Θεὸν Θεὸς λόγος», ἐπανα-
 λαμβανομένης τῆς διακηρύξεως τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Θεολογίας,
 τόσον ἐναργῶς ὁμιλοῦντος διὰ τὰ Θεῖα. Ὡς τοιοῦτος «ἀπερί-
 γραπτος», «ἀχώρητος παντί», «ἀναφῆς τῇ οὐσίᾳ»¹⁸.

Ὁ Λ ό γ ο ς ἰ δ ί α ὑ π ό σ τ α σ ι ς, ὁ μ ο ο ὔ σ ι ο ς τ ῶ
 Π α τ ρ ί.

Κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν Ὑμνογραφίαν ὁ Λόγος εἶναι ὑπόστασις
 διακεκριμένη, ὁμοούσιος τῶ Πατρὶ, οὐδεμιᾶς διαφορᾶς λογικῆς ἢ
 χρονικῆς ὑπαρχούσης μεταξύ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ-Λόγου. Ὁ σαρκω-
 θείς Λόγος εἶναι «ἀπαράλλακτος Εἰκὼν τοῦ Πατρὸς» (=τῆς αὐτῆς
 φύσεως, Β' Κορινθ. δ' 4, Κολασ. α' 15), («τὸ ἀπαύγασμα τῆς δόξης
 αὐτοῦ») (=ἡ λαμπρὰ ἀκτινοβολία τῆς ἐνδόξου φύσεως αὐτοῦ, τοῦ
 Πατρὸς), ὁ χαρακτηρ τῆς ὑποστάσεως ἢ ἀιδιότητος αὐτοῦ (=ἀκρι-
 βές ἀποτύπωμα καὶ ζωντανὴ εἰκὼν τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς, «Ὅστις
 ὡς Θεὸς εἶναι αἰώνιος»). Ὅλως ἰδιαιτέρως τονίζεται, ὅτι ὁ Υἱὸς
 Λόγος εἶναι αἴσιος τῶ Πατρὶ¹⁹.

Ἄ ν α λ λ ο ί ω τ ο ν κ α ἰ ἀ μ ε τ ά β λ η τ ο ν τ ῶ ν σ χ έ -
 σ ε ω ν.

Ἡ ἐν χρόνῳ θεῖα ἐνανθρώπησις οὐδόλως μετέβαλε τὰς

17. Τρ. 1ον α' καν. Κυρ. Προπ/ρων. Οἶκος 26 Δ/βρίου. Θεοτοκίον β'
 καν. ε' ᾠδῆς Προπ/ρων. Τρ. 2ον ε' ᾠδ. καν. 21 Δ/βρίου, τρ. 3ον δ' ᾠδῆς,
 β' καν. ἑορτῆς.

18. 1ον κεκραγ. ἐσπ. ἑορτῆς. Δόξα ἀποστ. ἐσπ. ἑορτῆς. Τρ. 2ον Ἰαμβ.
 καν. στ' ᾠδῆς ἑορτῆς. Οἶκος 26 Δ/βρίου, πολυελ. καθ. ἑορτῆς. Δόξα θ' ὥρας
 παραμονῆς ἑορτῆς.

19. 1ον κεκραγ. ἐσπ. ἑορτῆς Χρ/νων. 3ον τρ. α' καν., α' ᾠδῆς ἑορτῆς
 Χρ/νων. Κοντάκιον ἑορτῆς Μεταμορφώσεως. Ἐβρ. α' 3.

προαιωνίους σχέσεις Υιού και Λόγου του Θεού πρὸς τὸν Πατέρα. «Ὁ γὰρ ἦν διέμεινε καὶ ὁ οὐκ ἦν προσέλαβεν ἄνθρωπος γενόμενος, ὁ τεχθεὶς ἐκ Παρθένου»²⁰, «Ὁ ὢν καὶ προῶν, οὗ ἡ βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων καὶ ἡ δεσποτεία ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ», παρόντος, παρελθόντος καὶ μέλλοντος²¹, «ὁ ἐν χρόνῳ γεγονώς εἶναι ὁ ἀχρόνως ἐκ τοῦ Πατρὸς λάμψας»²², «ὁ ἐν κόλποις τοῦ Πατρὸς εἶναι ὁ ἐν ἀγκάλαις τῆς μητρὸς»²³. Τὸ ἀμετάβλητον τοῦτο τῶν σχέσεων καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ὕμνους τονίζει ἡ Ὑμνογραφία.

Ἡ ἀπολύτρωσις καὶ ὁ Λόγος. Μὲ παρηγήσεις καὶ ἀντιθέσεις ἡ Ὑμνογραφία διδάσκει ὅτι «ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ τῶν ἀλόγων ἔλυσε τῆς ἀλογίας ἡμᾶς»²⁴, «Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ βρέφος γεγονώς καὶ ἐπὶ φάτνης ἀνακλιθεὶς ἀλόγων ἦλθεν ἀνακτώμενος ἡμᾶς»²⁵, «ἐν φάτῃ ἀλόγων ὁ Λόγος ὢν τοῦ Θεοῦ προκλίνεται ὡς βρέφος τὴν ἀνάπλασιν πάντων ἐργαζόμενος»²⁶ καὶ παρέχων τῷ κόσμῳ τὴν ἀπολύτρωσιν, «καὶ ἐξῆλθε νέον βρέφος ὁ Λόγος εἰς ἀνάπλασιν λαῶν»²⁷.

Τὸ συνάναρχον. Ὁ Λόγος, συνάναρχος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι. Ὁ ἐκ Παρθένου γεννηθεὶς Υἱὸς εἶναι κατὰ τὸν Ἰωάννην καὶ τὴν Ὑμνογραφίαν ὁ Λόγος, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ «συνάναρχος Πατρὶ καὶ Πνεύματι» καὶ ψάλλεται πασιγνώστως «τὸν συνάναρχον Λόγον Πατρὶ καὶ Πνεύματι»²⁸, ἢ «ὁ τῷ Πατρὶ καὶ Πνεύματι συμφυῆς καὶ συναΐδιος Λόγος»²⁸ καὶ «ὁ ὢν σὺν τῷ Πατρὶ καὶ Πνεύματι», «ὁ ἐν ταῖς ὑψίστοις συνεδρεῦον Πατρὶ καὶ Πνεύματι σπαργανοῦται»³⁰.

Τὸ ὁμοούσιον. Ἐκ πάντων τούτων ἐξάγεται, ὅτι κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν ὁ Λόγος εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ Πνεύματι

20. 1ον κεκραγ. ἐσπ. ἑορτῆς.

21. 3ον κεκραγ. ἐσπ. ἑορτῆς.

22. 2ον τρ. γ' ῥδῆς καν. 24 Δ/βρίου.

23. Πολυέλεος κάθ. ἑορτῆς.

24. 2ον τρ. ε' ῥδῆς καν. 21 Δ/βρίου.

25. 2ον τρ., δ' ῥδῆς, β' καν. Κυρ. πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως.

26. Θεοτοκίον β' καν. ε' ῥδῆς Κυρ. Προπατόρων. 1ον τρ. Ἰαμβ. καν., δ' ῥδῆς ἑορτῆς.

27. Κάθ. 1ον 23 Δ/βρίου, ἀπολυτ. Κυρ. πλ. α' ἤχου.

28. Ἐξ/ριον 27 Δ/βρίου.

29. Θεοτοκίον β' καν. στ' ῥδῆς Κυρ. Προπατόρων. Τρ. 2ον, β' καν., γ' ῥδῆς Κυρ. πρὸ Χριστοῦ γεννήσεως.

30. 1ον κεκραγ. ἐσπ. 23 Δ/βρίου.

καὶ κηρύσσεται «Πατρὶ καὶ Πνεύματι συνὼν καὶ ὁμότιμος»³¹ καὶ τούτου ἕνεκα εἶναι ἀχωρίστως ἡνωμένος μετὰ τὸν Πατέρα. «Ὁ Λόγος σαρκιῶται καὶ τοῦ Πατρὸς οὐ κεχώρισται»³², καὶ ἐπαναλαμβάνεται, ὅτι ὁ Λόγος εἶναι «ὁ καθήμενος διὰ παντὸς σὺν Πατρὶ» ἢ «ὁ ἐν κόλποις τοῦ Πατρὸς» κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην (Ἰωαν. α' 18), «ἴσος τῷ Πατρὶ», «φῶς ἐκ φωτός καὶ ἐκ Παρθένου λάμψαν τοῖς ἐν γῆ»³³.

Ὁ Λόγος δημιουργός. Ὁ ἐνανθρωπήσας μονογενῆς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου, «ὁ τοῦ παντὸς ποιητής», «ὁ σὺν τῷ Πατρὶ συστησάμενος τὰ πάντα» (Ἰωάν. α' 3. Ἐφεσ. γ' 10) κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν. Κατὰ Ἰουστίνον ἢ ἐν ταῖς Παροιμίαις προσωπικὴ Σοφία παρουσιάζετο ὡς ὑπεμφαίνουσα τὸν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἀυτόθεον Λόγον (πρὸς Τρύφωνα 61), ὅστις συνειργάζετο μετὰ τοῦ Πατρὸς ἐν τῇ δημιουργίᾳ τοῦ κόσμου (Παροιμ. η' 29-31, Σοφ. Σολ. ζ' 21, η' 1, θ' 9), καὶ τὸν πόλον=Οὐρανὸν ἐκόσμηε τοῖς ἀστράσι (2ον τρ. Γ' ὥρας παραμονῆς Ἑορτῆς).

Ὁ Λόγος καὶ ἡ καινὴ κτίσις. Ἡ κτίσις, λόγῳ τῆς παραβάσεως, ὑπεδουλώθη εἰς τὴν φθοράν, «οὐχ ἐκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα καὶ συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν» (Ρωμ. η' 20-23, Β' Πέτρον γ' 19), προσδοκοῦσα τὴν ἀπολύτρωσιν. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ τεχθέντος Λόγου τοῦ Θεοῦ ἡ Ὑμνογραφία βλέπει τὸν καινοποιόν, «δι' οὗ νεουργεῖται ἡ κτίσις», ὅστις ἐλθὼν «νέαν ἔδειξε κτίσιν» καὶ εἰσήγαγε νέαν τάξιν πραγμάτων, λέγουσα: «τάξις ἔμπροσθεν (=ἐναντία, ἀντίθετος) σαρκικῆς ἐστὶν ὁ τόκος Λόγε Θεοῦ» καὶ αἰδὼν ἀλλύμενον τὸν ἄνθρωπον ὄλον οὐσιοῦται ἢ «ἀνεκτήσατο», «παράγει τὰ σύμπαντα καὶ καινοποιεῖ ἀνακτώμενος»³⁴ (Γαλ. στ' 16) «Ἴδου καινὰ ποιῶ τὰ πάντα», ἡ ἤκουσεν ὁ Ἰωάννης νὰ λέγῃ «ἐξ οὐρανοῦ ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος» καὶ ἠξιώθη «ὁ θεατῆς τῶν ἀρρήτων ἀποκαλύψεων» Ἰωάννης νὰ

31. 1ον ἀπόστ. ἐσπ. ἐορτῆς.

32. Δόξα ἐσπ. 26 Δ/βρίου. Εἰρμὸς α' φῶδης Ἰαμβ. καν. ἐορτῆς. Τρ. 3ον αἰῶν 23 Δ/βρίου.

33. Τρ. 2ον, η' φῶδης καν. ἀποδ. 20 Δ/βρίου. Οἴκοι Θεοτόκου Α. Ν. Τρ. 1ον, 2ον, 3ον α' καν. α' φῶδης ἐορτῆς. Τρ. 1ον δ' φῶδης καν. Μ. Σαββάτου.

34. Τρ. 3ον α' φῶδης α' καν. ἐορτῆς. Τρ. 2ον β' φῶδης β' καν. ἐορτῆς. Εἰρμὸς α' καν. δ' φῶδης ἐορτῆς. 2ον τρ. προφητείας ἐσπ. ἐορτῆς. Πολυέλεος κάθισμα ἐορτῆς. Δόξα θ' ὥρας παραμονῆς ἐορτῆς. Εἰρμὸς α' καν. δ' φῶδης ἐορτῆς.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ

Τὴν 6.10.1972, εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, παρουσίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, ἐγένετο ἡ ἀπονομὴ τῶν «Ἀποδεικτικῶν Σπουδῶν» τῆς τετάρτης σειρᾶς ἀποφοίτων τῆς «Σχολῆς Ἐθελοντῶν Διακονίας». Κατὰ τὴν τελετὴν ὠμίλησεν ἡ Κοινωνικὴ Λειτουργὸς Κα Κασσιανὴ Σταθοπούλου ὡς ἐξῆς:

Μακαριώτατε, Σεβαστοὶ Πατέρες, Κυρίαί, Δεσποινίδες καὶ Κύριοι,

Εἴμεθα σήμερον συγκεντρωμένοι εἰς τὴν φιλόξενον αὐτὴν αἴθουσαν ὅλοι ἡμεῖς, διδάσκαλοι καὶ διδασκόμενοι, ἐπαγγελματίαι καὶ ἐθελονταί, κάτω ἀπὸ τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης, μὲ κοινούς σκοπούς, ἐπιδιώξεις καὶ ὄνειρα.

Οἱ ἐκπαιδευταί, ἀφοῦ προσέφεραν ὅ,τι ἠδύναντο, παρακολουθοῦν συγκεκινημένοι τὴν τελετὴν ταύτην.

Οἱ ἐκπαιδευόμενοι, ἀφοῦ ἐνσυνειδήτως καὶ προθύμως παρηκολούθησαν τὰ μαθήματα τῆς ἀγάπης καὶ τὸν τρόπον ἐργασίας μὲ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἔτοιμοι νὰ λάβουν τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ἄδειαν διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐργασίας.

Πρὶν ἢ φθάσῃ ὅμως τὸ τέλος καὶ ὁ καθεὶς «τραβήξῃ τὸν δρόμον του», ἓνα ἐνδιαφέρον καὶ οὐσιαστικὸν θέμα ἀνακύπτει ἀπὸ τὴν

ἴδῃ τὸν αὐρανὸν καινὸν καὶ τὴν γῆν καινὴν» (Ἀποκ. κα' 1,5 Β' Πέτρου γ' 13.)

Ὁ Λόγος Πνεῦμα. Διὰ τὸ ὅτι ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος εἶναι Πνεῦμα ὡς Θεός, ἡ Ὑμνογραφία λέγει ὅτι εἶναι «σοφία, λόγος, δύναμις, ἀληθεῖς σαρκωθείς», καταφερομένης ἐναντίον τῶν Δοκητῶν. Ὁ σαρκωθείς «ἐπ' ἐσχάτων Λόγος ἦν ἄυλος τὸ πρόσθεν» ἢ «ἄυλος καὶ Θεός», «ὁ νοητὸς ἥλιος τῆς δικαιοσύνης» (Μαλαχ. δ' 2), «ὁ ἀχώρητος παντὶ» ὡς Πνεῦμα, «ὁ τῆ οὐσίᾳ ἀναφής», «ὁ ἄυλος καὶ Θεός»³⁵.

Ν. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΑΚΙΣ

35. Ἀπολυτίκια Χριστουγέννων καὶ Ὑπαπαντῆς. Πολυέλεος κάθ. Χριστουγέννων. Εἰρμὸς Α' καν. δ' ὠδῆς Χριστουγέννων. Δόξα θ' ὠδῆς παραμονῆς Χριστουγέννων.

συνύπαρξιν ἐπαγγελματιῶν καὶ ἐθελοντῶν. Εἶναι λοιπὸν σκόπιμον νὰ ἐρευνήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τὸ θέμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔχει τίτλον: «Ἐπαγγελματίας καὶ Ἐθελοντής».

Ποῖος εἶναι ὁ ἐπαγγελματίας, ποῖος ὁ ἐθελοντής, ποία ἡ ψυχολογία τοῦ πρώτου καὶ ποία τοῦ δευτέρου; Πῶς θὰ ἠθέλομεν νὰ εἶναι καὶ αἱ δύο κατηγορίαι καὶ τέλος, ποία ἡ προσφορά των εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐνορίας;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ πρῶτον ἐρώτημα εἶναι πολὺ εὐκόλος. Ἐπαγγελματίας, ἀσχέτως πρὸς τὴν θαυμασίαν ἔννοιαν τὴν ὁποίαν κλείει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ λέξις τῆς ἐπαγγελίας, εἶναι αὐτός, ὅστις προσφέρει, ὡς θὰ ἐλέγομεν, ρεαλιστικὰ τὴν ὑπηρεσίαν του εἰς ἓνα δημόσιον ἢ ἰδιωτικὸν ὄργανισμὸν, ἐπιχειρήσιν, Ἴδρυμα, κοινωφελὲς ἔργον, ἀμειβόμενος. (Τὴν ἐνορίαν δὲν τὴν συμπεριλαμβάνω, καὶ τοῦτο διότι ἐδῶ ἔχομε κάτι τελείως διαφορετικόν, τὸ ὁποῖον θὰ πρέπη νὰ ἐξετάσωμεν χωριστά).

Ἐθελοντής εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις προσφέρει τὴν ὑπηρεσίαν του χωρὶς ὕλικὴν ἀμοιβήν, καὶ τονίζω τὴν φράσιν *χωρὶς ὕλικὴν ἀμοιβήν*, διότι πολλάκις τὰ συναισθήματά του κρύπτουν μεγάλη ἐπιθυμία δι' ἀνταμοιβήν, πολὺ μεγαλυτέραν τῆς ὕλικῆς, τὴν ὁποίαν ἐνσυνειδήτως ζητεῖ ἢ ὑπόσυνειδήτως ἐπιθυμεῖ. Ἐὰν λοιπὸν ἦσαν τὰ πράγματα τόσον ἀπλᾶ, ἐὰν ἡ σχηματιζομένη ἐξίσωσις ἦτο τόσον εὐκόλος, δηλαδή: Ἐπαγγελματίας=ὕλικὴ ἀμοιβή—ἰδιοτέλεια. Ἐθελοντής = ἔλλειψις ὕλικῆς ἀμοιβῆς—ἀνιδιοτέλεια, δὲν θὰ εἶχομεν ἀνάγκην νὰ συζητήσωμεν τοῦτο τὸ θέμα. Ὅλα θὰ ἦσαν ἀπλᾶ τοποθετημένα, καὶ τὰ συμπεράσματα εὐκόλα. Θὰ ἐβλέπομεν λοιπὸν, ὅτι ὁ ἐθελοντής ξεκινᾷ περισσότερον ἀπὸ συμπαθητικὰ καὶ κοινωνιοψυχολογικὰ κίνητρα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἐπαγγελματίαν, ὅστις ξεκινᾷ ἀπὸ βιολογικὰ κυρίως κίνητρα. Εἶναι ὅμως τόσον ἀπλᾶ φτιαγμένος ὁ ἄνθρωπος, οὕτως ὥστε, ξεκινώντας διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἑνὸς ἐπαγγέλματος, νὰ κινῆται μόνον ἀπὸ ὕλικὰ κίνητρα διὰ νὰ ἰκανοποιησῇ μόνον βιολογικὰς ἀνάγκας ἢ ἔχει καὶ ἄλλας ἀνάγκας συνυφασμένας πρὸς τὰς βιολογικὰς, αἱ ὁποῖαι τείνουσι νὰ ἰκανοποιηθοῦν, διὰ νὰ δημιουργήσουν οὕτω μίαν ἰσορροπίαν;

Ἡ ἀπάντησις δίδεται ἀμέσως, ἐὰν ὁ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς ἐρωτηθῇ καὶ ἀπαντήσῃ τίμια καὶ εἰλικρινᾶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, τί ζητεῖ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του. Ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς βασίζεται εἰς τὴν ἀρχήν, «ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν». Τί σημαίνει ὅμως τοῦτο;

Μήπως, ὅτι ὁ κάθε ἄνθρωπος θὰ ἀποδώσῃ καλύτερον, ἐὰν τοποθετηθῇ σωστὰ εἰς τὴν ἀνάλογον μὲ τὰς ἐπιθυμίας του, μὲ τὰ κίνητρά του θέσιν καὶ οὐχὶ ὅπου τύχη, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τοῦ

προσφερθῆ ἢ ὑλικὴ ἀμοιβή, δηλαδή τὸ μέσον τοῦ βιοπορισμοῦ; Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ ἀπάντησις. «Ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν». Ἡ ἀρχὴ ὅμως αὐτὴ μᾶς ὀδηγεῖ νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν ὑπαρξιν καὶ ἄλλων κινήτρων, ἐκτὸς τῶν βιολογικῶν, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην νὰ ἰκανοποιηθοῦν.

Τὰ κίνητρα λοιπὸν ταῦτα εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι:

1. Τὰ κοινωνικοψυχολογικά, μία μεγάλη ομάδα κινήτρων τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν εἰς τὸ νὰ ἰκανοποιήσουν τὴν ἀνάγκην τῆς ἐντάξεως εἰς τὸ κοινωνικὸν σύνολον, τὴν ἀνάγκην τῆς προβολῆς, τῆς ἀναγνωρίσεως, τῆς παραδοχῆς.

2. Ἡ ὁμάς τῶν κινήτρων τῆς ἐσωτερικῆς ἀνάγκης, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος δι' ἔκφρασιν καὶ δημιουργίαν.

Ἡ ὁμάς τῶν κοινωνικοψυχολογικῶν κινήτρων εἶναι αὐτὴ, ἡ ὁποία διαφοροποιεῖ τὸν ἕνα ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν ἄλλον, εἶναι αὐτὴ, ἡ ὁποία δίδει εἰς αὐτὸν τὰ ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικά, τὴν ἰδιαιτέραν ἔκφρασιν συμπεριφορᾶς, εἶναι αὐτὴ τέλος, ἡ ὁποία τὸν κάμνει εὐτυχῆ ἢ δυστυχῆ, τοῦ δίδει ψυχικὴν ἰσορροπίαν καὶ ὠριμότητα ἢ ἀνωριμότητα καὶ εἶναι αὐτὴ, ἡ ὁποία δημιουργεῖ καὶ τὰ προβλήματα καὶ τὰς δυσκολίας εἰς τὰς ἀνθρωπίνους σχέσεις.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, τὸ ὁποῖον πιστεύω ὅτι εἶναι καὶ τὸ πλέον σημαντικὸν τῆς σημερινῆς συζητήσεώς μας, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ μείνω ὀλίγον, ἀνακεφαλαιώνοντας, διὰ νὰ καταλήξωμεν ἀμέσως εἰς τὰ συμπεράσματά μας.

Γνωρίζοντας, λοιπὸν, ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχη τις εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἀνθρωπίνην ἔκφρασιν, τὴν ἐργασίαν, εἴτε αὕτη εἶναι ἀμειβομένη εἴτε προσφέρεται ἑθελοντικῶς, ἔχει ἀνάγκην τῆς καλύτερας γνωριμίας τοῦ ἑαυτοῦ του, προκειμένου νὰ γνωρίσῃ καλῶς ποῖον ἐξ ὅλων τῶν κινήτρων παίξει δι' αὐτὸν—τὸν ξεχωριστὸν ἕνα—τὸν πλέον ὑπεύθυνον ρόλον, εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ γνωρίσῃ καὶ συνειδητὰ νὰ διαλέξῃ τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας του, γνωρίζοντας ἐκ τῶν προτέρων τί θὰ τοῦ προσφέρῃ, ποίας ἀνάγκας θὰ τοῦ ἰκανοποιήσῃ καὶ ποίας ὄχι, ὡς καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἀναγκῶν του.

Μόνον ὅταν ὁ κάθε ἄνθρωπος γνωρίσῃ ὑπεύθυνα τὸν ἑαυτόν του καὶ τὰ κίνητρά του, μόνον τότε θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐλέγξῃ τὴν κάθε του συμπεριφορὰν καὶ νὰ προσπαθῆσῃ νὰ μὴ γίνῃ οὔτε ὁ ἴδιος δυστυχῆς οὔτε εἰς τὸν πλησίον του νὰ δημιουργήσῃ προβλήματα. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ἐδῶ νὰ σᾶς ἀναφέρω δύο χαρακτηριστικὰ παραδείγματα τῶν ψυχοκοινωνικῶν κινήτρων.

Ἔχομεν ἕνα ἄτομον, τὸ ὁποῖον ἐργάζεται ἐπαγγελματικά,

δὲν γνωρίζει ὅμως ὅτι πρωταρχικόν του κίνητρον εἶναι τὸ κίνητρον τῆς προβολῆς εἰς μέγαν βαθμόν, ὅτι ὅλη του ἡ ἐργασία δὲν γίνεταί διὰ κανένα ἄλλον λόγον, παρὰ μόνον διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ ἐπιθυμίαν.

Ἐχει λοιπὸν μεγάλην ἀνάγκην νὰ προβληθῇ ἀρχίζει νὰ ἐργάζεται εἰς μίαν Ἑταιρείαν μὲ πολὺ καλὰς ἀποδοχὰς καὶ καλὴν θέσιν.

Ἡ συμπεριφορὰ του ὅμως εἶναι προβληματική, εἶναι δύστροπος, δεικτικὸς, αἰσθάνεται ὅτι ἀδικεῖται, εἶναι συνεχῶς ἐκνευρισμένος, κουράζεται εὐκόλα, ζητεῖ μεγαλύτεραν ἀμοιβήν, τέλος φεύγει καὶ ἀρχίζει νὰ ἐργάζεται εἰς μικροτέραν Ἑταιρείαν, εἰς θέσιν ὅμως ὑπευθύνου μὲ ὀλιγωτέρας ἀποδοχὰς ἢ κάμνει μίαν ἐργασίαν μόνος του, διὰ νὰ εἶναι, ὅπως λέγει, «ἀφεντικὸν» (ἐννοίαν τὴν ὁποίαν λίγο-πολύ ἔχουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες), χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνάγκης δι' ἐλευθερίαν καὶ ἀναγνώρισιν.

Τὸ αὐτὸ παράδειγμα εἰς ἐθελοντικὴν ὑπηρεσίαν ἐκεῖ ἔχομεν τὸν πανταχοῦ παρόντα, τὸ ἄτομον τὸ ὁποῖον ἐργάζεται ἀκούραστα, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ προβληθῇ, γίνεται δυστυχὴς, ἐὰν δὲν τὸ πετύχῃ, εἶναι δύσκολον εἰς τὴν συνεργασίαν, τέλος ἀποχωρεῖ ἀπογοητευμένον, ὅτι ἔχει ἀδικηθῇ. Καὶ ἐδῶ ἔχομεν τὸ αὐτὸ πρόβλημα. Διὰ τοῦτο ἀνεφέραμεν τὴν ἀνάγκην τοῦ «γνώθι σαυτὸν», τοῦ ὁποίου ἡ ἔλλειψις δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν ἐπαγγελματίαν νὰ ἐργασθῇ δι' αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐργασίαν του καὶ εἰς τὸν ἐθελοντὴν οὐχὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔργον.

Δὲν θὰ παραμείνωμεν ὅμως περισσότερον εἰς τὰ κίνητρα. Ταῦτα εἶναι ἐν κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ πολὺν χρόνον διὰ νὰ μελετηθῇ. Εἰς τὴν σημερινὴν ὁμιλίαν ἀνεφέραμεν ταῦτα ὡς στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ὅλοι θὰ πρέπη νὰ γνωρίζωμεν, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐλέγχωμεν τὴν συμπεριφορὰν μας.

Συγκρίνοντες ὅμως τὰ κίνητρα παρατηροῦμεν, ὅτι εἶναι τὰ ἴδια καὶ διὰ τὸν ἐθελοντὴν καὶ διὰ τὸν ἐπαγγελματίαν. Πῶς δικαιολογεῖται λοιπὸν αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγεται, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει διαφορὰ εἰς τὴν ἐθελοντικὴν ἐργασίαν ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴν, ἐφ' ὅσον ἡ αἰτία αὐτῆς εἶναι μία; Τὰ κίνητρα, ὡς εἶδομεν, εἶναι κοινὰ καὶ ἡ ἱκανοποίησις, ἡ ὁποία προσφέρεται ἀπὸ τὴν ἐργασίαν, εἶναι ἡ ἴδια. (Ἐὰν βεβαίως γνωρίζῃ ὁ ἐργοδότης ἢ ὁ ὑπεύθυνος νὰ διευθύνῃ σωστὰ τοὺς ἐργαζομένους).

Ἡ διαφορὰ, ἡ ὁποία προκύπτει, ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον διεξάγομεν τὴν ἐργασίαν μας καὶ τὸν τύπον, τὸν ὁποῖον δημιουργοῦμεν.

Ὁ ἐπαγγελματίας δεσμεύεται μὲ τὴν ὕλικήν ἀμοιβήν καὶ προσαρμόζεται εἰς αὐτό, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν «ἐπαγγελματικὴν συνείδησιν», συνείδησις ἡ ὁποία εἶναι εἰς ἄλλους περισσότερον

έλαστική και εις άλλους ολιγώτερον και αναλόγως τῆς Ικανοποίησεως τῶν κινήτρων του και τῆς ώριμότητος, τὴν ὁποίαν ἔχει.

Υπάρχει πάντως τὸ αἶσθημα εἰθύνης, ἡ ἀποφυγὴ περιττῶν προγραμμάτων, φειδῶ τῆς ὥρας, ἡ ἀπόκτησις ἰδίας ἀντιλήψεως τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς, κυρίως εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον, ἕνας ἄλλος τέλος τύπος γυναικεῖος ἐμφανίζεται ἀπὸ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀπασχόλησιν.

Παύει εἰς τὴν ἐμφάνισιν ἡ αὐστηρὰ διάκρισις, τὸ ντύσιμο τῆς ἐπαγγελματίου εἶναι περισσότερον ἀπλοῦν και ολιγώτερον γυναικεῖον, ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς ἀλλάζει, ἡ γυναίκα ἀποκτᾷ αὐτοπεποίθησιν και αὐτοτέλειαν, ἀντιμετωπίζει τὴν ζωὴν μὲ περισσότερον ρεαλισμόν, τέλος ἡ ἔλλειψις χρόνου, ἡ καθημερινὴ εἰς τακτὴν ὥραν προσέλευσις εἰς τὴν ἐργασίαν, ὁ πειθαρχημένος τρόπος ζωῆς και συζητήσεως, ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀνάγκη δι' ἐπιβίωσιν μᾶς δίνουν ἕνα διαφοροτικὸν γυναικεῖον τύπον, ολιγώτερον εὐαίσθητον και περισσότερον ἀντικειμενικόν.

Ὁ τύπος τοῦ ἔθελοντοῦ ἡ καλύτερον τῆς ἔθελοντρίας, διότι ἡ γυναίκα προσφέρεται περισσότερον δι' ἔθελοντικὴν ἐργασίαν, (ἂν και ἐδῶ ὑπάρχουν γυναικῆς, αἱ ὁποῖαι ξεκινοῦν χωρὶς τὸ κίνητρον τῆς προβολῆς και χωρὶς τὴν ἀνάγκην τῆς φυγῆς ἀπὸ προσωπικὰ προβλήματα, ἀπὸ ἀγάπην διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐλπίζω, ὅτι και ὅλαι ἡμεῖς ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ξεκινοῦμε σήμερον και ὅτι δὲν θὰ ἔχωμεν αὐριον προβλήματα), δημιουργεῖ μίαν ἰδικὴν του ἐπαγγελματικὴν συνείδησιν μὲ τὴν πειθῶ, τὴν ὁποίαν ἔχει δεχθῆ και τὴν δημιουργίαν τοῦ ἔργου ποῦ προσφέρει. Αὐτὴ ἡ συνείδησις ἐργασίας εἰς ὠρισμένας ὠρίμους θαυματουργεῖ και ἔχομεν τὴν ἐξαιρετον προσφορὰν των, ἀνιδιοτελεῖ και ὠριμον, τὴν πρόθυμον, χωρὶς ἀντάλλαγμα, ἔχομεν ὅμως και τὴν ἐπιπολαίαν μορφήν της, ἡ ὁποία φέρει εἰς κίνδυνον τὸ ἔργον. Αὐτὸν τὸν κίνδυνον πρέπει ἐπ' ὀλίγον νὰ παρατηρήσωμεν σήμερον, καθ' ἣν στιγμὴν ὅλοι πιστεύομεν εἰς τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ξεκινήσαμεν.

1. Ἡ ἔλλειψις ὑλικῆς ἀμοιβῆς δημιουργεῖ, χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν, τὸ αἶσθημα τοῦ ἀδεσμεύτου, τὸ αἶσθημα τῆς προσφορᾶς και οὐχὶ τῆς ὑποχρέωσεως, ὅταν προσφέρωμεν τὴν ὑπηρεσίαν μας, ὅπως ἡμεῖς θέλομεν εἰς οἰονδήποτε χρόνον δημιουργοῦμεν προβλήματα εἰς τοὺς συναδέλφους μας και εἰς τοὺς ὑπευθύνους ἀδυναμίαν ὀρθοῦ προγραμματισμοῦ.

2. Ἡ ἔλλειψις εἰδικεύσεως ἀφαιρεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ἔνοιαν τῆς ὑπευθυνότητος, διὰ τοῦτο, δι' ὅ,τι προσφερόμεθα νὰ κάνωμεν, θὰ πρέπει νὰ τὸ γνωρίζωμεν ἀρκετὰ καλῶς.

3. 'Ο τρόπος, καθ' ὃν ἡ ὑπόλοιπος οικογένεια ἀντιμετωπίζει τὴν ἐθελοντικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ὁ ὅποιος τὰς περισσοτέρας φορὰς εἶναι ἀρνητικὸς.

Καὶ ἐὰν κάτι παρεκκλίνη ἀπὸ τὴν καθημερινὴν οικογενειακὴν ζωὴν, τὸ πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ὅλοι ἐπιζητοῦν, εἶναι νὰ παύσῃ νὰ ἐργάζεται ἢ ἐθελοντικῶς ἐργαζομένη γυναίκα.

4. 'Ο τρόπος, καθ' ὃν ὁ ἐθελοντὴς συμπεριφέρεται εἰς τὸν ὑπεύθυνον ἐπαγγελματίαν, δίδοντας εἰς αὐτὸν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τοῦ κάνει χάριν διὰ τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν προσφέρει, δημιουργεῖ εἰς αὐτὸν τὸ αἶσθημα τῆς ἀνισότητος, καὶ τότε πλέον ὁ ὑπεύθυνος παύει νὰ διοικῆται, καὶ παρακαλεῖ.

5. Τέλος, ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον διοικήσεως καὶ τῶν ἐπαγγελματιῶν καὶ τῶν ἐθελοντῶν. 'Ο τρόπος διοικήσεως τῶν ὑπευθύνων, ἢ ἀψυχολόγητος μεταχειρίσις, ἢ ἔλλειψις κατανοήσεως, ἢ ἀδυναμία ἐμπνεύσεως ἐνθουσιασμοῦ, ἢ ἔλλειψις πίστεως διὰ τὴν ἐργασίαν, κάμνουν τὸν ἐθελοντὴν, ὁ ὅποιος, ὡς εἶπομεν, εὐκόλως δύναται νὰ φύγῃ, νὰ φύγῃ καὶ τὸν ἐπαγγελματίαν νὰ μένῃ φυσικὰ ἐκ λόγων ἀνάγκης, ἀλλὰ νὰ λείπῃ εἰς αὐτὸν ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ πίστις, μὴ ἀποδίδοντας, ὅσον πρέπει, εἰς τὴν ἐργασίαν του.

Δυστυχῶς, τὸ θέμα τοῦτο ἐν σχέσει πρὸς τὸ θέμα «διοικήσις», «πῶς πρέπει νὰ διοικοῦμε», τὸ ὅποιον εἶναι τόσον ἐνδιαφέρον, δὲν δυνάμεθα σήμερον νὰ θίξωμεν. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραλείψωμεν τὸ πῶς θὰ θέλαμε τὸν ἐπαγγελματίαν καὶ τὸν ἐθελοντὴν συνεργάτην μας. Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀπαντήσωμεν μονολοκτικῶς «ὅτι τὸν θέλομεν τέλειον», ἀλλ' ἐπειδὴ τέλειοι δὲν εἴμεθα, ἀλλὰ προσπαθοῦμε νὰ γίνωμεν, διὰ τοῦτο θὰ ἠθέλομεν καὶ οἱ δύο, ἐπαγγελματίαι καὶ ἐθελονταί, νὰ εἴμεθα:

1. Ἄτομα μὲ ἠθικὴν, ψυχικὴν καὶ σωματικὴν υγείαν, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ προσφέρωμεν ὅλας τὰς ικανότητας καὶ νὰ ἀνθέξωμεν εἰς τὸν φόρτον τῆς ἐργασίας.

2. Νὰ ἔχωμεν τὸ προσὸν τῆς συνεργασίας, τῆς ἀλληλεγγύης καὶ οὐχὶ κριτικὴν διάθεσιν.

3. Νὰ εἴμεθα διακριτικοί, ἐχέμυθοι καὶ πιστοὶ εἰς τὴν ἐργασίαν μας.

4. Νὰ δυνάμεθα νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὰς βασικὰς ἀρχὰς καὶ τὰ πλαίσια τῆς ὑπηρεσίας, εἰς ἣν ἐργαζόμεθα.

5. Νὰ δυνάμεθα νὰ μὴ ικανοποιούμεθα εὐκόλως ἀπὸ τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν κάνωμεν, καὶ νὰ ἔχωμεν τὴν τάσιν τῆς ἀνανεώσεως αὐτῆς.

6. Νὰ εἴμεθα πρόσχαροι, χωρὶς νὰ μεταφέρωμεν προσωπικὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γνωρίζωμεν μόνον ἡμεῖς ἢ καλύτερον νὰ τὰ ἔχωμεν ἐπιλύσει, ὅσον τὸ δυνατόν.

7. Νὰ εἴμεθα προσγειωμένοι, νὰ ἔχωμεν ὑπερπηδήσει ἀδυναμίας καὶ ἐγωϊσμούς, νὰ προσδίδωμεν τὴν ἀνάλογον σοβαρότητα εἰς κάθε περίπτωσιν, τὴν δέουσαν προσοχήν, ἀνεξαρτήτως ἐὰν ἡ περίπτωσις αὕτη εἶναι ἡ πρώτη ἢ ἡ πολλοστή.

8. Νὰ ἔχωμεν τὸ «γνώθι σαυτόν», καὶ ἀναλόγως νὰ εἴμεθα σταθεροὶ εἰς τὰ δικαιώματά μας, νὰ ἔχωμεν τὸ θάρρος τῆς γνώμης μας, νὰ δεχώμεθα νὰ συζητοῦμεν, νὰ σεβώμεθα τὴν γνώμην τοῦ ἄλλου καὶ ὅταν δίδωμεν συμβουλὰς νὰ γνωρίζωμεν τὸν τρόπον, ὅστις δὲν θὰ προσβάλλῃ τὸν συνομιλητήν.

9. Τέλος, νὰ εἴμεθα αὐτὸς οὗτος ὁ ἑαυτὸς μας, χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦμεν νὰ ἀντιγράψωμεν ἄλλους. Καὶ πρὸ πάντων νὰ ἔχωμεν μεγάλην πίστιν εἰς τὸν Θεόν, καρδίαν εὐαίσθητον, διάθεσιν αἰσιόδοξον, χεῖρα ἥτις ποτὲ νὰ μὴ πληγῶνῃ, ἐν κατακλιεῖδι, νὰ προσταθήσωμεν νὰ γίνωμεν τέλειοι.

Ἀξίζει ἄλλωστε τὸν κόπον νὰ καλλιεργήσωμεν τὸ χάρισμα, τὸ ὁποῖον ἔχει προσφέρει ἡ θεία Πρόνοια εἰς τὸν καθένα ἀπὸ ἡμᾶς διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ καλόν. Ἐὰν λοιπὸν συστηματικῶς καὶ ὑπευθύνως ἐργασθῶμεν διὰ νὰ δώσωμεν εἰς τὴν ἐνορίαν ἕνα ἐπαγγελματίαν καὶ ἕνα ὅμοιον ἐθελοντήν, μὲ τὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν, καὶ ἐὰν καὶ οἱ δύο στραφοῦν πρὸς τὴν ἐνορίαν ζητοῦντες ἐργασίαν, τότε θὰ διαπιστώσωμεν, ὅτι ἡ ἐργασία εἰς τὴν ἐνορίαν, ἡ ὁποία εἶναι τὸ πνευματικὸν Κέντρον, δι' ὃ καλούμεθα νὰ ἐργασθῶμεν οὐχὶ διὰ τὸ ὅτι μᾶς τὸ ζητεῖ κάποιος, ἀλλὰ ἀπὸ ὑποχρέωσίν μας, εἶναι ὑψίστη προσφορά. Καὶ τὴν ὑποχρέωσιν αὕτην ἔχει κάθε μέλος, διότι εἰς τὴν ἐνορίαν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός.

Ἡ ἐργασία ἐνταῦθα ἔχει ἄλλην μορφήν καὶ εἶναι ἡ αὐτὴ διὰ τοὺς δύο τύπους. Ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει σχέσις ἐργοδότου καὶ ἐργαζομένου, δὲν ὑπάρχει συναλλαγὴ ἰδιωτικοῦ ἢ δημοσίου δικαίου, εἶναι ἡ συναλλαγὴ τῶν ἀγράφων νόμων, οἵτινες εἶναι ὑπεράνω ὄλων.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὕτην ὑπάρχει τὸ κάλεσμα εἰς τὴν ἀρχὴν πρὸς ὕψηρεσίαν τῆς ὁλότητος καὶ οὐχὶ τοῦ ἐγῶ.

Ἦπάρχει κάτι τὸ ὁποῖον δὲν ἔχομεν ἀντιληφθῆ καλῶς, ὅτι δηλαδὴ ἀνήκομεν εἰς τὸ ὅλον, δηλ. εἰς τὴν ἐνορίαν, τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ οὐχὶ μόνον εἰς τὸν οἶκόν μας, ὅτι πρέπει νὰ ἐνδιαφέρουν ἡμᾶς τὰ κοινὰ προβλήματα καὶ νὰ μὴ κάνωμεν μόνον κριτικὴν δι' αὐτά.

Ἡ λοιπὸν συναποτελοῦμεν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἴμεθα ζῶντα

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΘΕΟΛΟΓΟΣ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ Δ. Θ.

(1876 - 1938)

Ο ΑΠ' ΑΜΒΩΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ*

ε'. «ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ», Ἐν Λειψία 1924. Σωζόμεναι σελ. 28.

Ἐκ τῶν τεσσάρων τευχῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνέπτυσεν ὁ σ. τὸ σπουδαιότατον δογματικὸν ζήτημα «Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης Φύσεως τοῦ Χριστοῦ», ἀνευρέθη μόνον τὸ τευχ. «Ρ», ὅπου καὶ ἡ ἀρχὴ (σελ. 20) τῆς σειρᾶς τῶν κηρυγμάτων τούτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπηγγέλθησαν ὅλα, ἀλλὰ, ὡς φαίνεται, προωρίζοντο καὶ αὐτὰ πρὸς δημοσίευσιν διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις καὶ πηγὴ δογματικοῦ περιεχομένου κηρυγμάτων διὰ τοὺς ἐνδιαφερομένους.

Τὸ σωζόμενον μικρὸν τμήμα τῆς πολυτίμου ταύτης ἐργασίας του περιέχει τὰ ἐξῆς: Κεφ. Α'. Ὁ Χριστός, ὁ ἰδιανικός ἄνθρωπος. 1) Τὸ ἀρχέτυπον τῆς ἀνθρωπίνης Φύσεως τοῦ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 656 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21-22 τεύχους.

καὶ ὑπεύθυνα μέλη τῆς, ἣ μένομεν κλεισμένοι εἰς τὸν ἑαυτὸν μας καὶ τὸν ἐγωϊσμόν μας. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως αὐτὴν δὲν πρέπει νὰ παραπονούμεθα διὰ τὴν μοναξίαν καὶ τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀναφέρομεν τελευταίαν τὴν σχέσιν τοῦ ἐπαγγελματίου καὶ τοῦ ἐθελοντοῦ πρὸς τὴν ἐνορίαν, διότι ἐδῶ δὲν ὑπάρχει πλέον οὐδεμία σχέσις ἐργασίας. Εἶναι, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, τὸ γεγονός τοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι τὸ καθῆκον τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ χαρίσματος ἐκάστου πρὸς οἰκοδομὴν καὶ αὐξήσιν αὐτοῦ τοῦ θεανθρωπίνου σώματος τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ σχέσις διακονίας καὶ ἡ σχέσις ἀγάπης πρὸς τοὺς ἐλαχίστους ἀδελφούς τοῦ Κυρίου, ἡ ὁποία καταλήγει εἰς τὸ ἴδιον τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ.

(Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε).

ΚΑΣΣΙΑΝΗ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ

Χριστοῦ ἐν τῇ αἰωνίᾳ θεῖᾳ διατάξει τοῦ κόσμου. 2) Ὁ Ἰησοῦς ὁ ἰδεώδης ἄνθρωπος ἐν τῷ σφοδρῷ πόνῳ τῆς ἀνθρωπότητος. 3) Ὁ Ἰησοῦς τὸ μεγαλοπρεπέστατον ὄλων τῶν παιδιῶν διὰ τὴν γέννησίν του ἐκ Παρθένου. 4) Ὁ Ἰησοῦς ὡς ἰδανικὸν παιδίον διὰ τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων τῆς γεννήσεώς του...

στ'. «ΟΜΙΛΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΑΡΑ ΤΩ ΣΤΑΥΡῶ», Ἐν Λειψία 1926. Τεύχη Α'.Β'.Γ'.Δ' ἐξ ὧν σώζονται τὰ Β' καὶ Γ', ἦτοι σελ. 87 (ἀπὸ 33-120).

Ἐπειδὴ ἐλλείπουν τὰ Α' καὶ Δ' τεύχη, δὲν ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν οὔτε τὸν πρόλογον, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὸν πίνακα τῶν περιεχομένων, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχεν, ὅπως σημειοῖ, εἰς τὸ Δ' τεῦχος.

Πρόκειται περὶ θαυμασίας ἐργασίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀντικατοπτρίζονται μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν τὰ πρόσωπα τοῦ Θ. Πάθους, ὁ δὲ ἀκρατῆς ἢ ὁ ἀναγνώστης τῶν κηρυγμάτων τούτων μεταφέρεται ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ καὶ ζῆ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς τελευταίας δραματικὰς τοῦ Κυρίου στιγμὰς, προστιθέμενος οὕτω εἰς τὸν κατάλογον τῶν αὐτοπτῶν μαρτύρων.

Συγκεκριμένως εἰς τὰ τεύχη Β' καὶ Γ' περιέχονται τὰ ἐξῆς: 1) Ὁ Νικοδήμος (23/5/26 καὶ 4/5/30). Σημειωτέον, ὅτι πρὸ τοῦ Νικοδήμου εἶχε παρουσιάσει ἕτερα τρία πρόσωπα. 2) ὁ Ἰωσήφ ὁ ἐξ Ἀριμαθαίας (30/5/26-8/5/27 καὶ 26/4/31). 3) Τὸ δένδρον τοῦ Σταυροῦ (15/3/31). 4) Ἡρώδης ὁ Ἀντίπας (13/5/28). 5) Σίμων ὁ Κυρηνάϊος (20/5/28). 6) Αἱ κλέουσαι γυναῖκες (27/5/28). 7) Ὁ ἐξ εὐωνύμων ληστής (10/6/28). 8) Ὁ ἐκ δεξιῶν ληστής (17/6/28). 9) Ἡ Μαρία. 10) Ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.

ζ'. «ΟΜΙΛΙΑΙ Εἰς τὰς ἀποστολικὰς περικοπὰς τῶν Κυριακῶν καὶ μερικῶν εορτῶν», Ἐν Λειψία 1929-1930, τεύχη Α'.Β'.Γ'.Δ'.Ε'.ΣΤ'.Ζ' (ἐλλείπει τὸ Ε'). Σωζόμεναι σελ. 199.

Ἐνταῦθα ἀναπτύσσονται ἐν συνόλῳ 57 Ἀποστολικὰ περικοπὰ ἀναγιγνωσκόμεναι κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τινὰς εορτὰς Ἀγίων. Ἐλλείπουν ἐξ αὐτῶν ἑννέα ὁμιλίαι, περιεχόμεναι εἰς τὸ ἀπωλεσθὲν τεῦχ. Ε' καὶ εἶναι ὡς ἐξῆς: 1) Σκέψεις περὶ Ἐνώσεως. 2) Παλαιὰ καὶ νέα εἰδωλολατρεία. 3) Πιστὸς καὶ ἄπιστος φίλος. 4) Ὁ σημερινὸς Χριστὸς. 5) Ὁ νέος ἄνθρωπος. 6) Ζωντανὰ εἰκόνες. 7) Χριστιανοὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἢ μακρὰν τούτου. 8) Τὸ μυστήριον τῶν μυστηρίων καὶ 9) Χριστιανικὸς οἶκος.

Ὁ ἱεροκλήρυξ δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ κατανόη-

Ο ΕΚ ΠΥΡΓΟΥ ΘΗΡΑΣ ΚΛΗΡΙΚΟΣ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ
ΑΖΑΡΙΑΣ ΣΙΓΑΛΑΣ
(1660-1740)

Ἡ Θήρα δὲν εἶναι γνωστὴ ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην μόνον ἀπὸ τὴν ὕπαρξιν τοῦ περὶ αὐτὴν ἡφαιστείου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐτῆς συμβολὴν ἐν τῇ καθόλου διαμορφώσει τοῦ ἀρχαίου καὶ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ νεωτέρα Θηραϊκὴ Ἱστορία ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ πρόσωπα διακριθέντα εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἡ ἱστορία τοῦ Θηραϊκοῦ πνεύματος ἄρχεται ἀπὸ τῶν ἀρχαιστάτων χρόνων μὲ τὴν ἴδρυσιν τῆς Κυρηναϊκῆς Σχολῆς ἐν Αἰγύπτῳ¹.

Εἰς τῶν ἐκπροσώπων τῆς Νεωτέρας Θηραϊκῆς Ἱστορίας, ἐκ τῶν πιστευσάντων εἰς τὴν δύναμιν τῆς Παιδείας καὶ δι' αὐτῆς εἰς

1. Δ. Κουτσογιαννοπούλου, Ἡ Θηραϊκὴ ἀποικία Κυρήνη καὶ ἡ Φιλοσοφικὴ αὐτῆς Σχολή, ἐν Ἐφημ. Θηραϊκὰ Νέα (1962) ἀριθμ. 8 καὶ Σαντορίνη 1971, σελ. 59 παρὰ Μιχ. Δανέζη.

σιν τῆς Ἀποστολικῆς περικοπῆς, ἀλλὰ λαμβάνει ἐξ αὐτῆς ἀφορμὰς, διὰ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ θεμάτων ζωτικωτάτων καὶ ἀμέσως ἐνδιαφερόντων τὸν ἀκροατὴν. Οὕτω ἀναπτύσσει π.χ. μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς θέματα:

Ἐσωτερικὴ ἱεραποστολή. Ἡ διακονία τῆς γυναικὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Χριστιανικὴ ἀγαθοεργία. Σχίσματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ ταπεινοφροσύνη τὸ μυστήριον τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ ταπεινοφροσύνη αἰτία τῆς ὑπερψώσεως τοῦ Ἰησοῦ. Ἀυτοέπαινος ἢ δικαιολογημένη αὐτοπεποίθησις; Ἡ μεγάλη ἀξία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἡ εὐλογία τοῦ δίδειν. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως. Πραγματικότητες τῆς θρησκευτικῆς πείρας κ. ἄ.

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Θεολόγος

τὴν Ὀρθοδοξίαν, ὡς τὴν μόνην δύναμιν καὶ ἐλπίδα τοῦ κόσμου, εἶναι καὶ ὁ Ἀζαρίας Σιγάλας ἢ Τζιγάλας².

Α'. Ἡ κατὰ γωγὴ καὶ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Ἀζαρία.

Ὁ Ἀζαρίας ἐγεννήθη τὸ ἔτος 1660 ἐν τῷ χωρίῳ Πύργῳ τῆς νήσου Θήρας. Ἦτο τὸ πρῶτον τῶν ἑπτὰ τέκνων τοῦ Νικολάου Σιγάλα. Τὸ κοσμικὸν ὄνομα αὐτοῦ ἦτο Ἀντώνιος Σιγάλας. Γενόμενος ὁμοῦς μοναχὸς ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἀζαρίας³.

Ὡς πληροφοροεῖ ἡμᾶς ὁ βιογράφος καὶ μαθητὴς του Ἰωάννης Ἀγας ἢ Ἀγᾶς, ὁ Ἀζαρίας ἀπαιδίοθεν ἑαυτὸν ἀναθέμενος τῷ Θεῷ πάντα τὰ κατὰ τὸν βίον τερπνὰ καὶ θυμῆρη ἀποσκυβαλίσας τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο...»⁴.

Ἐπὶ Ἐπισκόπου Θήρας Νεοφύτου (1667-1699) ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος. Μὴ δυνάμενος ὁμοῦς νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ νήσῳ ὡς «ἔχων διάπυρον πόθον καὶ πρὸς τὴν τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων γνῶσιν καὶ μάθησιν, ὡς ἄλλη τις ἔλαφος διψῶσα τὰς τῶν ὑδάτων πηγὰς» ἀναχωρεῖ ἐκ Θήρας⁵ βαδίζων τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν ἀκοσμόπολιν», τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἥτις κατὰ τὸν ποιητὴν ἦτο «χίλιων χρονῶν καύχημα, κορώνα ὅλων τῶν τόπων»⁶. Μὲ τὰ πενιχρὰ μέσα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ φλογερὸς κληρικὸς φθάνει εἰς τὴν Πόλιν. Μὲ τὴν συστατικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἐπισκόπου Θήρας Νεοφύτου ἀπευθύνεται πρὸς τὸν τότε Πατριάρχην

2. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο εἶναι ξενικόν. Ἐπὶ τῆς Λατινοκρατίας οἱ Σιγάλαι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς Κυκλάδας, καὶ δὴ ἐν Τήνῳ, προερχόμενοι ἐξ Ἰταλίας. Ὡσαύτως ἡ σχέσις μετὰ τοῦ ἐτέρου ἐπωνύμου Δε-Κιγάλλα εἶναι στενὴ. Ἐκ τῶν οἰκγενειῶν Δε-Κιγάλλα πολλὰ μέλη ἀπέβαλον ἀργότερον τὸ ἐμφαντικὸν τῆς παλαιᾶς εὐγενείας καὶ ἀπέμεινον οὕτω Κιγά(λ)λα ἢ Τζιγάλλα ἢ Τσιγάλα ἢ Σιγάλα. Τὰ ἐπίθετα ταῦτα, λόγῳ τῆς γενομένης ἐπιμιξίας μεταξὺ τῶν ἐντοπίων κατοίκων, διετηρήθησαν μέχρι σήμερον τόσον ἐν Σύρῳ, ὅσον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Κυκλάδας (πρβλ. Γ. Παπαμανώλη, Ἡ νήσος Θήρα-Σαντορίνη (1932), σελ. 240. Α. Σιγάλα, Ἡ Ἑλληνικὴ καταγωγὴ τῶν Καθολικῶν Σύρου, ἐν περιοδ. Κυκλαδικὰ, τόμ. Α', τευχ. ΣΤ', σελ. 296.

3. Δ. Δεναξᾶ, Περιγραφή τῆς ἐν τῇ Κοινότητι Πύργου Θήρας Ἱ. Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλίου (Ἀθῆναι 1920) σελ. 7, Ματθ. Μηνδρινού, Ἡ ἐν Θήρῳ Ἱερὰ Μονὴ Προφήτου Ἡλίου, ἡ ἱστορία καὶ τὸ ἔργον τῆς, Ἀθῆναι 1970, σελ. 231. Π. Ζερλέντη, Ἱστορικαὶ ἔρευναι περὶ τὰς Ἐκκλησίας τῶν νήσων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τόμ. Α', σελ. 282.

4. Τὸ χειρόγραφον περὶ τοῦ βίου τοῦ Ἀζαρία εὐρέθη ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ (κῶδιξ 3232) τὸν ΙΗ' αἰῶνα καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ Additional, ἐν φύλ. 132-134 πρβλ. καὶ περιοδ. Παρνασσός, τόμ. Α', σελ. 893.

5. Π. Ζερλέντη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 276 καὶ 282, Δ. Δεναξᾶ, Ἱερὰ Μητρόπολις Θήρας, Πειραιεὺς 1933, σελ. 13.

6. Κωστῆ Παλαμᾶ, «Ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλεῖα».

Κύριλλον τὸν Δ', ὅστις μέγα ἐνδιαφέρον ἐπέδειξε διὰ τὴν ὅλην τακτοποίησιν τοῦ νεαροῦ θηραίου κληρικοῦ⁷, ἐπειδὴ κατ' ἐκείνας περίπου τὰς ἡμέρας, ὁ ἐν λόγῳ Πατριάρχης, ἔδωσε τὰ Σταυροπηγιακὰ καὶ Πατριαρχικὰ δίκαια τῇ νεοϊδρυθείσῃ ἐν Θήρᾳ Μονῇ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, διὰ τοῦ σχετικοῦ σιγιλλιώδους Γράμματος⁸.

Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἐφρόντιζεν ἰδιαίτε-
 ρως διὰ τὰς ἐπισκοπὰς καὶ Μητροπόλεις, ἐν αἷς ἡ Φραγκοκρατία
 ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ καθόλου τελεουργικοῦ καὶ δο-
 γματικοῦ περιεχομένου τοῦ Χριστιανικοῦ (Ἀνατολικοῦ) Δόγμα-
 τος. Διὸ καὶ ἐχειροτόνησε τὸν Ἀζαρίαν πρεσβύτερον, ἀπονέμων
 συνάμα αὐτῷ τὸ ὀφείκιον «τοῦ Μεγάλου Ἀρχιμανδρίτου τῆς
 Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας». Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης
 ὁ Θηραῖος κληρικός ἀρχίζει νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ἐν αὐτῷ ὑπάρ-
 χουσαν μυστικὴν δύναμιν. Σκέπτεται τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Γέ-
 νους τῶν Ἑλλήνων, διὰ τοῦτο ἀνύκτωρ καὶ καθ' ἡμέραν σχολάζων
 ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Πατριάρχου.... ἐπιμελῶς ἦν προσέχων καὶ
 ἐρευνῶν τὰς ἱερὰς καὶ Θείας Γραφάς...»⁹.

Ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ ὀμιλεῖ μὲ μίαν
 πρωτότυπον διάθεσιν πίστεως, χωρὶς συνάμα αἰ λοιπαὶ τῆς Κ/πό-
 λεως ἐκκλησίαι νὰ μένωσιν ἀμέτοχοι τῆς κηρυκτικῆς του προσ-
 παθείας. Τὸ ὄνομά του γίνεται γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς κύκλους τῶν
 διδασκάλων τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, τῆς ἐχούσης κατ'
 ἐκεῖνα τὰ ἔτη τὴν δικαιοδοσίαν τῆς παιδεύσεως καὶ τῆς ἐν γένει
 πνευματικῆς ζωῆς τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ. Ὁ «ἐπὶ σοφία
 καὶ ἑλληνικῇ μαθήσει...» γνωστὸς ταύτης διδάσκαλος, καλεῖ τὸν
 μέγαν Ἀρχιμανδρίτην ἐν τῇ Σχολῇ, ἵνα αὐτῷ ἀναθέσῃ τὴν διδα-
 σκαλίαν («Γραμματικῶν καὶ Ἐγκυκλίων μαθημάτων») ¹⁰.

(Συνεχίζεται)

ΜΑΤΘΑΙΟΣ Ε. ΜΗΝΔΡΙΝΟΣ

7. Ὁ Π. Ζερλέντης, ἐνθ' ἄνωτ., δὲν καθορίζει τὴν χρονολογίαν τῆς
 Πατριαρχείας τοῦ Κυρίλλου, ἀγνωστον διὰ τίνας λόγους. Ἡμεῖς, ὅμως, ἐρευν-
 νήσαντες εὑρομεν, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ Πατριάρχης ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἀρχὰς
 Νοεμβρίου 1711 μέχρι ἀρχῶν Νοεμβρίου 1713, πρβλ. Θ.Η.Ε (1968), σελ.
 833 τόμ. Θ', Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθῆναι 1948, σελ. 707-
 739, Ζαχαρία Μαθῆ, Κατάλογος Πατριαρχῶν κ.λ.π., σελ. 143. Μανουῆλ
 Γεδεών, Πατριάρχαι, σελ. 620.

8. Ματθ. Μ η ν δ ρ ι ν ο ῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 94, ἐν ἣ καταχωρίζεται τὸ
 σχετικὸν Σιγίλλιον.

9. Περιοδ. Παρνασσός, τόμ. Α', σελ. 893.

10. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 893.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἐκ μέρους τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἐδημοσιεύθη πρό τινος Ἴσολογισμὸς καὶ Ἀπολογισμὸς χρήσεως ἔτους 1971, μετὰ εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως, τῶν ὁποίων δημοσιεύομεν κατωτέρω συγκεντρωτικὰ στοιχεῖα.

Α' ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ἐνεργητικόν:

Ἀξία ἀκινήτων (ἀφαιρουμένων τῶν ἀποσβέσεων)	δρχ. 28.827.728.50
Ἀξία κυκλοφοροῦντος ἐνεργητικοῦ (Δάνεια, χρεώγραφα, ἀπαιτήσεις διάφοροι κ.λπ.)	» 45.478.800.85
Διαθέσιμα	» 89.916.421.40
Σύνολον	δρχ. 164.222.651

Μεῖον λογαριασμοὶ παθητικοῦ (ὕποχρεώσεις πρὸς τρίτους, Ἑλλ. Δημόσιον, διαφόρους Ὄργανισμούς, ἐγγυήσεις κ.λπ.)	δρχ. 22.000.950
Σύνολον Ἐνεργητικοῦ	δρχ. 142.221.701

Παθητικόν:

Κεφάλαιον Κλ. Συντάξεις	δρχ. 109.389.758
Κεφάλαιον Κλ. Ἀσθενείας	» 20.496.318
Κεφάλαιον Κλ. Ἀρωγῆς	» 12.335.625
Σύνολον	» 142.221.701

Β' ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

I. Κλάδος Συντάξεως

1. Έσοδα:

α) Εισφοραί ήσφαλισμένων	δρχ.	52.490.686
β) Εισφοραί Ίερών Ναών	»	18.037.404
γ) Κοινωνική Εισφορά (Κληρικόσημα, Κυρώσεις, Ύλαι κ.λ.π.)	»	14.357.903
δ) Πρόσοδος περιουσίας (κινητής και ακινήτου)	»	7.393.879
ε) Έσοδα Ίερών Έξωκκλησίων	»	4.199.469
στ) Διάφορα	»	87.706
		<hr/>
Σύνολον	»	96.567.047

2. Έξοδα:

α) Διά παροχάς (συντάξεις, έξοδα κηδείας και εισφορά εις Κλάδον Άρωγής)	δρχ.	80.570.843
β) Έξοδα διοικήσεως (Κεντρικοῦ και Τοπικῶν TAKE)	»	5.436.369
γ) Δαπάναι διαχειρίσεως ακινήτων Ίερ. έξωκκλησίων κ.λ.π.	»	3.321.505
δ) Άποσβέσεις	»	1.171.133
		<hr/>
Σύνολον	»	90.499.850

3. ΠΕΡΙΣΥΓΜΑ

» 6.067.197

II. Κλάδος Άσθενείας

1. Έσοδα:

α) Έξ εισφορῶν ήσφαλισμένων και συνταξιούχων	δρχ.	28.189.948
--	------	------------

β) Ἐκ περιοδικοῦ Ἐκκλησίας βάσει τῆς 282 /66 Π.Υ.Σ.	»	2.757.559
γ) Ἐκ τόκων	»	868.880
		<hr/>
Σύνολον	δρχ.	31.816.387

2. Ἐξοδα:

α) Νοσήλεια	δρχ.	32.709.928
β) Ἐξοδα ἐκτυπώσεως βιβλιαρίων καὶ Εἰσφορ. εἰς ΤΣΑΥ	»	332.246
		<hr/>
Σύνολον	»	33.042.174

3. Ἐλλειμμα Κλάδου

Ἀσθενείας δρχ. 1.225.784

III. ΚΛΑΔΟΣ ΑΡΩΓΗΣ

1. Ἐσοδα:

α) Ἐξ εἰσφορῶν ἠσφαλισμένων	δρχ.	26.723.416
β) Ἐκ Τόκων	»	561.993
		<hr/>
Σύνολον	δρχ.	27.285.409

2. Ἐξοδα:

α) Διὰ βοηθήματα δρχ. 27.986.361

3. Ἐλλειμμα » 701.252

Ἡ διαμόρφωσις τοῦ γενικοῦ ἀποτελέσματος (συγκεντρωτικῶς καὶ διὰ τοὺς τρεῖς Κλάδους) τοῦ ἔτους 1971 ἦτο ἡ ἀκόλουθος:

Ἐσοδα καὶ τῶν τριῶν Κλάδων	δρχ.	155.668.543
Ἐξοδα καὶ τῶν τριῶν Κλάδων	δρχ.	151.528.985
		<hr/>
Περίσσευμα	»	4.139.558

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

250. Αἱ τρεῖς ἐκφωνήσεις «Λάβετε, φάγετε...», «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες...» καὶ «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν...» λέγονται ὑπὸ τοῦ πρώτου τῆ τάξει; (Ἐρώτησις Πανοσ. Ἀρχιμ. Π.).

Οἱ διαφορὲς ἐκφωνήσεις τῆς θείας λειτουργίας, σὲ περίπτωσι συλλειτουργοῦ, κατανέμονται μεταξὺ τῶν συλλειτουργούντων ἱερέων ἀλογῶς τῆς σπουδαιότητός των. Εἰδικῶς οἱ δύο πρώτες ἐκφωνήσεις τῆς ἐρωτήσεως προβλέπεται ἀπὸ ὅλες τῆς διατάξεις νὰ λέγονται ἀπὸ τὸν πρῶτον τῆ τάξει, καὶ πολὺ ὀρθῶς, ἐφ' ὅσον εἶναι οἱ λόγοι τῆς συστάσεως τοῦ μυστηρίου. Τὸ «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν...», λειτουργούντος ἀρχιερέως, λέγεται ἀπὸ τὸν δεύτερο τῶν ἱερέων. Εἰς τὰ ἱερατικὰ συλλειτουργὰ ἀπὸ τὸν τρίτο.

Τὸ Ἱερατικὸν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (1962) θέλει καὶ οἱ τρεῖς νὰ λέγονται ἀπὸ τὸν πρῶτο. Νομίζω πὼς ἡ διάταξις αὐτὴ πρέπει νὰ τοποθετηθῆ μέσα στὸ ὅλο πλαίσιο τῆς τάσεως πρὸς ἔξαρσιν τῆς ἐκφωνήσεως αὐτῆς, πὺ ἀφοῦ ἀπὸ μετοχῆ («προσφέροντες») μετετρέπη σὲ ὀριστικὴ («προσφέροντες») τείνει νὰ βασιτάσῃ τὸ θεολογικὸ βάρος τῆς προσφορᾶς τῶν τιμίων δώρων. Στὴν ἰδίᾳ τάσει πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ καὶ ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖον, ἐνῶ κατὰ τῆς τυπικῆς διατάξεις τῶν ἐντύπων ὑψοῦ τὰ δῶρα ὁ διάκονος, πολλοὶ ἱερεῖς, καὶ ἀρχιερεῖς ἀκόμη, ὑψώνουν οἱ ἴδιοι τὰ δῶρα κατὰ τὴν ἐκφώνησι αὐτῆ.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸ συζητήσιμο τῆς θέσεως αὐτῆς—κέντρο τῆς εὐχαριστιακῆς εὐχῆς εἶναι ἡ ἐπίκλησις τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ ὄχι τὸ «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν...»— ὄχι μόνον οἱ συλλειτουργοῦντες ἱερεῖς μετέχουν στῆς ἐκφωνήσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ψάλλει φράσεις ἀνήκουσες στὴν ἰδίᾳ τὴν εὐχῆ, ὅπως τὸ «Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος...», τὰ «Ἀμήν» καὶ τὸ «Σὲ ὑμνοῦμεν...». Στὸ ὑπέρτατο αὐτὸ σημεῖο τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας συνεργάζονται καὶ συνάπτονται εἰς ἓν ὅλα τὰ μέλη της, ἀρχιερεῖς—συλλειτουργοῦντες ἱερεῖς—διάκονος—λαός, καὶ ἡ ἐν Χριστῷ αὐτῆ συναδέλφωσις ἐκδηλοῦται ἀπὸ τὴν συμμετοχῆ ὅλων κατὰ ἱεραρχίαν στὴν ἀναφορὰ τῆς θουσίας.

251. Κατὰ τὴν διακαινήσιμον ἐβδομάδα παίρνει «καιρὸν» ὁ ἱερεὺς καὶ λέγει ἐνδυόμενος τὸ «Χριστὸς ἀνέστη» ἀντὶ τῶν στίχων; (Ἐρώτησις Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Π.).

Δὲν γνωρίζω νὰ ὑπάρχη καμμία διάταξις πού νὰ ἀναφέρεται στὸ θέμα αὐτό. Κατὰ τὴν διακαινήσιμο ἐβδομάδα ἀναστέλλεται ἡ στιχολογία τῶν ψαλμῶν καὶ τῶν ᾠδῶν κ.λπ. καὶ δὲν ψάλλονται κατανυκτικὰ τροπάρια. Ἡ ἀκολουθία τοῦ «καιροῦ» ἔχει τὰ γνωστὰ τρία, τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσε νὰ παραλειφθοῦν. Ἄλλ' ὡς προπαρασκευαστικὴ ἀκολουθία, μὲ τὴν εἰδικὴ μάλιστα εὐχὴ πού περιέχει, εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴν προετοιμασία τοῦ λειτουργοῦ γιὰ τὴν τέλεσι τῆς θείας εὐχαριστίας. Καὶ κατὰ τὴν μεγάλη ἐξ ἄλλου πασχалиνὴ λειτουργία τῆς Παννυχίδος τοῦ Πάσχα ὁ ἱερεὺς, κατὰ τὰ κρατοῦντα, παίρνει «καιρὸν» κατὰ τὴν ψαλμωδίαν τοῦ κανόνος τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Νὰ ἐπικαλεσθῆ κανεὶς τὴν γνωστὴ διάταξι ὅτι ὅλη ἡ ἐβδομάς «λογίζεται ὡς μία ἡμέρα» καὶ ἐπομένως, ἅπαξ καὶ ἔλαβεν ὁ ἱερεὺς «καιρὸν» κατὰ τὴν πρώτην λειτουργίαν, παρέλκει νὰ λάβῃ «καιρὸν» καὶ κατὰ τίς ἄλλες; Ἄλλὰ μὲ τὴν ἰδίαν λογικὴ ἀρχή, θὰ ἔπρεπε γιὰ ὅλη τὴν διακαινήσιμο ἐβδομάδα νὰ ἀποκλεισθῆ ἡ τέλεσις τῶν ἀκολουθιῶν ἑσπερινοῦ καὶ ὕθρου καὶ αὐτῆς τῆς θείας λειτουργίας. Πάντως, ἐφ' ὅσον παρ' ἡμῖν ἡ θεία λειτουργία συνάπτεται στὸν ὕθρου καὶ κατὰ τὴν ἑναρξί τοῦ ὕθρου ὁ ἱερεὺς φέρει ὅλη τὴν ἱερατικὴ στολή, θὰ πρέπη νὰ λάβῃ «καιρὸν» καὶ νὰ ἐνδυσθῆ πρὸ τοῦ «Δόξα τῇ ἀγίᾳ...».

Τὰ ἴδια περίπου ἰσχύουν καὶ γιὰ τοὺς στίχους πού συνοδεύουν τὴν ἐνδуси τῶν ἀμφίων. Πολὺ περισσότερο πού αὐτοὶ δὲν ἔχουν κατανυκτικὸ χαρακτήρα. Κανεὶς δὲν μᾶς λέγει, ὅτι δὲν λέγονται κατὰ τὸ Πάσχα. Ἀντιθέτως, προτάσσονται πάντοτε στὰ λειτουργικά μας βιβλία τῆς ἀκολουθίας τῆς θείας λειτουργίας πού, ὅποιαδήποτε ἡμέρα τοῦ ἔτους καὶ ἂν τελεσθῆ, δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, ὅτι εἶναι μία κατ' ἐξοχὴν πασχалиνὴ ἐκδήλωσις τῆς Ἐκκλησίας, μία ἐπανάληψις τοῦ ἐτησίου Πάσχα.

252. Τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς...» λέγεται μόνον κατὰ τὸ Πάσχα ἢ καθ' ὅλην τὴν διακαινήσιμον ἐβδομάδα; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Σ. Μαργαβελῆ).

Τὸ ἀνάμμα καὶ ἡ μετάδοσις τοῦ φωτὸς ψαλλομένου τοῦ «Δεῦτε λάβετε φῶς...» κατὰ τὴν παννυχίδα τοῦ Πάσχα εἶναι πολὺ μεταγενεστέρα συνήθεια, ἀφοῦ οὔτε καὶ ἀπὸ τὰ ἐντυπα Πεντηκοστάρια δὲν μνημονεύεται. Ἐχει συσταθῆ δὲ κατὰ μίμησιν τῆς ἀκολουθίας τοῦ «ἀγίου φωτὸς» τοῦ ναοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου τῶν Ἱεροσολύμων. Ἀπόδειξις τῆς μεταγενεστεράς εισόδου τῆς στήν ἀκολουθία τῆς ἀναστάσεως εἶναι, ὅτι δὲν κατώρθωσε νὰ ἐνσωματωθῆ μέσα σ' αὐτήν, ἀλλὰ γίνεται σὲ νεκρὸ λειτουργικῶς χρόνον, μεταξὺ

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ΙΕΡΟΙ ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟΙ

Ἡ Ἁγία Ὁρθοδοξία μας διδάσκει νὰ τιμᾶμε τὶς ἱερὲς εἰκό-
νες. Κάποτε, γιὰ μίαν μεγάλην περίοδο, τὴν ἐχέιμασε ἡ αἵρεση
τῆς Εἰκονομαχίας. Τότε, πολλοὶ ὑπῆρξαν οἱ Μάρτυρες καὶ οἱ
Ὁμολογητῆς, ποὺ ἀπέδειξαν μὲ τὸ ἀνδρεῖο τους φρόνημα τὴν
ἀφοσίωσίν τους στὴν Ὁρθοδοξία. Καὶ ὅταν ἡ αἵρεση νικῆθη-
κε καὶ οἱ εἰκόνες ξαναστήθηκαν στοὺς ναοὺς, γιορτάσθηκε μὲ
θρίαμβο ἐκκλησιαστικὸ ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ἔμεινε ἐκείνη ἡ γιορτὴ
νὰ στολίζη τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα Τεσσαρακοστή. Εἰκόνες καὶ
νόημα τῆς Ὁρθοδοξίας ταυτίσθηκαν.

Σήμερα, ὑπάρχει Εἰκονομαχία; Ἀλλοίμονο, ὑπάρχει. Ἀλλὰ
δὲν στρέφεται κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων, ποὺ χρησιμοποιοῦμε
στὴ λατρεία μας. Στρέφεται ἐναντίον εἰκόνων πιὸ πολυτίμων ἀπὸ
ἐκεῖνες. Εἶναι μιὰ Εἰκονομαχία ποὺ δὲν περιορίζεται στὶς μέρες
μας. Ὑπάρχει πάντα. Καὶ εἶναι πιὸ φοβερὸ φαινόμενο ἀπὸ τὸν
ἀγώνα καὶ τὶς ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν ἀντικειμένων τῆς θείας
λατρείας, ποὺ συνήθως ὀνομάζουμε Εἰκονομαχία. Εἶναι ἡ προ-
σβολὴ τῆς ἰδίας τῆς θείας εἰκόνας, ποὺ φέρει κάθε ἄνθρωπος
πάνω του. Ἡ προσβολὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Ἡ
προσβολὴ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης.

Διαβάζουμε στὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τῆς Κρονστάνδης¹
«Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ μου»: «Νὰ ἀγαπᾶς κάθε ἄνθρωπο, ἀδιάφορο
σὲ τί ἁμαρτήματα ἔχει πέσει. Νὰ μὴ λαμβάνης ὑπ' ὄψη σου τὰ
ἁμαρτήματα, ἀλλὰ νὰ θυμᾶσαι ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι εἰκόνα
τοῦ Θεοῦ. Τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων μᾶς θλίβουν. Εἶναι κακό-
ψυχοι, περήφανοι, φθονεροί, φιλάργυροι, ἐπιρρεπεῖς στὶς σαρ-
κικὲς ἡδονές. Ἀλλὰ μήπως καὶ σὺ εἶσαι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ

1. Πρῶτος ἅγιος τοῦ περασμένου αἰῶνος, μὲ ἐκθαμβωτικὸ ἐφημε-
ριακὸ ἔργο.

δηλαδὴ τῆς ἀπολύσεως τῆς ἀκολουθίας τοῦ μεσονυκτικοῦ καὶ τῆς
ἐναρκτηρίου εὐλογίας τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου.

Κατὰ τὴν διακαινήσιμο ἐβδομάδα ψάλλεται καθ' ἡμέραν ἡ
ἀκολουθία τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ δὲν ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀκολουθία
τοῦ φωτός, ποὺ, ὅπως εἶπαμε, δὲν ἀνήκει κἄν ὄχι μόνο στὴν ἀρχαία,
ἀλλ' οὔτε καὶ στὴν νεώτερα μορφή τῆς πασχαλινῆς ἀκολουθίας,
ἐφ' ὅσον τελεῖται πρὸ αὐτῆς. Φ.

τὴν ἁμαρτία; Ἴσως νὰ εἶσαι πιὸ ἔνοχος ἀπὸ ἄλλους. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶμαστε ἁμαρτωλοί. «Πάντες γὰρ ἤμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. γ' 23). Ὅλοι εἶμαστε ἔνοχοι καὶ ἔχουμε ἀνάγκη τοῦ Θεοῦ ἐλέους. Πρέπει λοιπὸν νὰ συγχωροῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, γιὰ νὰ συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεὸς τὸν καθένα μας: «Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. στ' 12). Μὴ προσέχῃς λοιπὸν τὰ πταίσματα τοῦ πλησίον σου. Μονάχα ὁ Θεὸς εἶναι ἀναμάρτητος. Καὶ ἀγάπα τὸν πλησίον σου, σὺ ὁ ἐπίσης ἔνοχος, ὅπως καὶ ὁ ἀναμάρτητος Θεὸς τὸν ἀγαπᾷ.

Τὸ ὅτι τὸ πολύτιμο νόμισμα εἶναι πεσμένο στὴ λάσπη, δὲν σημαίνει ὅτι παύει νὰ ἔχῃ τὴν ἀξία του. Τὸ ὅτι ὁ ἀδελφός μας εἶναι κηλιδωμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, δὲν σημαίνει ὅτι ἔπαυσε πιά νὰ εἶναι πολύτιμος γιὰ τὸν Θεό, ἄρα καὶ γιὰ μᾶς. Ἄκριβῶς γι' αὐτὴ τὴ «χαμένη δραχμὴ» τῆς Παραβολῆς ὁ Θεὸς κατέβηκε ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς.

Πῶς εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ θεωρῇ κανεὶς τὸν ἑαυτὸν του ἀληθινὰ ὀρθόδοξο χριστιανό, ὅταν ἀσεβῇ μὲ τὴ συμπεριφορὰ του στὴν ἴδια τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ὁ ἀδελφός του, ὁ πλησίον του; Ὑπάρχει πιὸ φρικτὸ εἶδος Εἰκονομαχίας ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀνελεήμονα καὶ βάνουση συμπεριφορὰ; Ὑπάρχει πιὸ βαρὺ καὶ βδελυρὸ ἁμάρτημα;

Ὁ Κύριος μᾶς δίδαξε μὲ διαύγεια αὐτὴν τὴν ἀλήθεια. Μᾶς προειδοποίησε ὅτι ὁ κύριος λόγος πού θὰ ἀνοίξῃ τὸν Παράδεισο στοὺς γνησίους ὄπαδούς τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὴν ὑπόληψη καὶ τὴ στοργὴ πρὸς τὸν πλησίον μας. Ὅ,τι κάνομε στοὺς «ἐλαχίστους» ἀδελφούς τοῦ Κυρίου, «αὐτῷ ἐποιήσαμεν», στὸν ἴδιο τὸ ἐκάναμε. Ἄν ἀδιαφορήσαμε γιὰ τὸν πλησίον μας, ἀδιαφορήσαμε γιὰ τὸν Χριστό. Ἄν τιμήσαμε τὸν πλησίον μας, τιμήσαμε τὸν Χριστό. Ἀποδειχθήκαμε ἔτσι ἀληθινοὶ εἰκονόφιλοι, ἀληθινοὶ ὀρθόδοξοι.

Θεωροῦμε ἀποτρόπαιο πρᾶγμα τὸ νὰ γκρεμίσῃ κανεὶς ἀπὸ τὴ θέση τῆς ἡ νὰ ρυπάσῃ μία ἀγία εἰκόνα. Πιὸ ἀποτρόπαιο πρᾶγμα ὅμως εἶναι νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἀδελφὸ του, νὰ τὸν σπιλώσῃ μὲ ἄδικα λόγια ἢ μὲ τὴν μοχθηρὴ κατηγορία καὶ κατάκριση. Ὁ φτωχός, πού δὲν ἀνταποκρινόμαστε στὶς ἀνάγκες του. Ὁ ἄρρωστος, πού δὲν ἐλαφρώσαμε τὸν πόνο του μὲ τὴ συμπόνια μας. Ὁ φυλακισμένος, πού δὲν τὸν ἐπισκεφθήκαμε. Ὁ ξένος πού δὲν τοῦ προσφέραμε φαγητὸ καὶ στέγη. Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, πού δὲν τὸν ἀγαπήσαμε, δὲν τὸν σεβασθήκαμε. Ὁ κατώτερός μας στὴν κοινωνικὴ ἱεραρχία, πού τὸν ταπεινώσαμε καὶ τοῦ φερθήκαμε σκληρά. Ὁ ἁμαρτωλός, πού διαπομπεύσαμε

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΚΑ' (1972)

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ: Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου, Πίστις, ἔργα, δικαίωσις, σελ. 11.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ νόημα τῆς ζωῆς, σελ. 72, 137, 186.—Τοῦ αὐτοῦ, Κατόρθωμα μέγιστον ἢ Μίμησις τοῦ Χριστοῦ, σελ. 287, 336.—Τοῦ αὐτοῦ, Πολλαὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ, σελ. 432, 477.—Τοῦ αὐτοῦ Ἡ ὑπομονὴ εἰς τὰς θλίψεις, σελ. 625, 673.—Πρεσβ. Κωνστ., Πλατανίτου, Συνάξάριον πρεσβυτέρων, σελ. 35.—Τοῦ αὐτοῦ, Ὀνοματοδοσία τῶν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, σελ. 103, 153, 195.—Πρεσβ. Δρος Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Ἐνοριακά, Ἡ ἐξομολόγησις ὡς ἐσωτερικὸν αἷτημα τοῦ ἀνθρώπου, σελ. 38, 301, 361, 404, 440, 489.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ συναγωγὴ τῶν διεσκορπισμένων, σελ. 98.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, σελ. 153, 204, 254.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ προετοιμασία τῶν νέων διὰ τὸν γάμον, σελ. 593.—Τοῦ αὐτοῦ, συμβουλευτικοὶ σταθμοὶ διὰ τὰ προβλήματα τοῦ γάμου, σελ. 637.—Πρεσβ. Κωνστ. Γερασιμοπούλου, Ἱερὰ ἐξομολόγησις καὶ προβλήματα ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, σελ. 206, 249, 307, 356.—Πρεσβ. Φιλοθέου Φάρου, Ἡ

φαρισαϊκά. Ὁ ἀδύνατος στὴν ψυχὴ, πού με τὰ λόγια μας τὸν τσακίσαμε σὰν καλάμι. Ὁ ἀδελφός μας, πού τὸν κλέψαμε, τὸν ἐκμεταλλευθήκαμε. Ὁ κατατρεγμένος, πού δὲν τοῦ συμπαρασταθήκαμε. Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι εἰκόνες τοῦ Θεοῦ, στίς ὁποῖες ἀσεβήσαμε καὶ τίς κακομεταχειρισθήκαμε. Ὅταν ὁ βίος μας εἶναι τέτοιας λογῆς, ὅταν ἡ συμπεριφορὰ μας στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εἶναι ἔτσι ἀσπλαχνη καὶ κακὴ, τί ἄλλο εἶμαστε παρὰ εἰκονομάχοι τοῦ χειρότερου εἶδους; Τί ἄλλο εἶμαστε παρὰ αἰρετικοὶ τῆς πιὸ ὑπεύθυνης κατηγορίας;

Ἦ Κύριε, σπλαγχνίσου τὸ πλάσμα σου. Φώτισέ μας, ὦ φῶς, «φωτίζον πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον». Κάνε μας νὰ βλέπουμε στὸν ἑαυτό μας καὶ στὸν πλησίον μας τὸ πρόσωπό σου. Εἶμαστε ὅλοι «εἰκόνες τῆς ἀρρήτου δόξης σου, εἰ καὶ στίγματα φέρομεν πταισμάτων» (νεκρώσιμη Ἀκολουθία). Δός μας τὴ χάρη σου νὰ δοῦμε αὐτὴν τὴν ἀπερίγραπτη ἀξία, πού χάριτες στὸ πλάσμα σου. Δός μας ὀρθὴ πίστις καὶ ὀρθὴ βιοτὴ καὶ ἀξιωνέ μας νὰ σὲ τιμᾶμε, τιμώντας τὸν ἀδελφὸ μας σὰν εἰκόνα σου, τιμώντας καὶ τὸν ἑαυτόν μας σὰν εἰκόνα σου, δηλαδὴ φυλάγοντάς τον καθαρὸ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ποιμαντική επίσκεψις, σελ. 588, 640.— Γ. Ἰωάννου, Ἡ Ἐκκλησία διὰ τοὺς νέους, σελ. 692.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ: Φ., Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες, σελ. 57, 122, 171, 219, 276, 321, 371, 419, 451, 513, 611, 659, 718.— Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὰ χειρόγραφα καὶ οἱ κώδικες ὡς πηγαὶ τῆς Λειτουργικῆς, σελ. 284.— Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ ἔργα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως ὡς πηγὴ τῆς Λειτουργικῆς, σελ. 333.— Τοῦ αὐτοῦ, Χριστιανικὸν κοινωνικὸν ἢ διακονικὸν ἔργον καὶ Λειτουργικὴ ζωὴ, σελ. 429.— Τοῦ αὐτοῦ, Αἱ ἱεροτελεστῖαι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, σελ. 572, 620.— Τοῦ αὐτοῦ, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ κοσμικοῦ καὶ μοναχικοῦ τύπου τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, σελ. 462.

ἸΜΝΟΛΟΓΙΚΑ: Ν. Παπαμιχαλάκι, Ἡ ἔννοια τῆς φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῇ φύσει κατὰ τὴν Γραφὴν καὶ Ὑμνογραφίαν, σελ. 260.— Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν, σελ. 696.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ: Ἀρχιμ. Τιμοθέου Τριβιζᾶ, M. Phil., Τὸ μυστικὸν ἴσῳμα τοῦ Χριστοῦ, σελ. 90, 146, 192, 243, 298, 352, 401, 437, 486, 582.— Τοῦ αὐτοῦ, Τί εἶναι Ἐκκλησία, σελ. 630, 682.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Γ. Ι. Διαμαντοπούλου, Οἱ Χαιρετισμοί, σελ. 253.— Τοῦ αὐτοῦ, Ἄρπα πνευματοκίνητη..., σελ. 311.

ΠΑΤΕΡΙΚΑ: Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴ Α', σελ. 3, 65, 129, 177, 225, 281, 329, 377, 425, 457, 521, 569, 617, 665.

ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΑ: Βασιλείου Μουστάκη, Στὸ περιθώριον τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Χριστούγεννα καὶ ποίηση, σελ. 62.— Ἐνα ὑπόδειγμα διὰ τὸν ἄμβωνα, σελ. 125.— Στὰ θεῖα νάματα, σελ. 174.— Ἡ σπορὰ τοῦ θείου Λόγου, σελ. 222.— Ὁ θεῖος Νεκτάριος, σελ. 278.— Ἡ «Μίμησις τοῦ Χριστοῦ», σελ. 324.— Ἐνα νέο «Ἄξιόν Ἔστι», σελ. 374.— Ἡ ἀληθινὴ ἐλεημοσύνη, σελ. 421.— Διδάγματα ἀπὸ τὸν Ἰωῶ, σελ. 453.— «Χαίρειν μετὰ χαϊρόντων», σελ. 516.— Ἡ μακροθυμία τοῦ Κυρίου, σελ. 613.— Ὁ ἀφθαρτος πλοῦτος, σελ. 661.— Ἱεροὶ διαλογισμοί, σελ. 720.— Ἀντωνίου Κ. Παπαντωνίου, Σκέψεις πάνω στὴν παραρβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου, σελ. 110.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Ὡραῖο, σελ. 7, 68, 133, 181.— Ἡ Ἀγιορειτικὴ Ἀγιογραφία στὴ Γερμανία, σελ. 55.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΕΙΣ Π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΝ ΛΟΥΪΖΟΝ: Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου, Ὁ π. Κωνστ. Λουΐζος, σελ. 528.— Λ. Λεοντιάδης, Τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ οἰκονόμου Κωνστ. Λουΐζου, σελ. 529.— Ἰωάν. Κ. Φιλάνδρου, Ὁ Κωνστ. Λουΐζος ὡς ἡγετικὴ μορφή, σελ. 531.— Πρ. Κων. Β. Ἀνδρουλάκης, Σκιαγραφία οἰκονόμου Κωνστ. Λουΐζου, σελ. 534.— Λέον. Λεοντίδης, Μακάριος ὁ ἐλεῶν ὄλην τὴν ἡμέραν, σελ. 543.— Ἀγγελ. Μ. Ρόζης, Ὁ φιλόανθρωπος π. Κωνστ. Λουΐζος, σελ. 547.— Οἰκ. Ἀναστασίου Δραπανιώτη, Ὁ π. Κωνστ. Λουΐζος ὡς ἐξομολόγος, σελ. 549.— Κωνστ. Στυλιανίδης, Ὁ παπα-Λουΐζος δάσκαλός μου στὴν Καλλιόπολι, σελ. 550.— Εὐδοκίας Γεωργουλάκη—Χατζιδάκη, Ὁ π. Κωνστ. Λουΐζος, ἓνα φωτεινὸ πνευματικὸ ἀκατάβλητη ψυχῇ, σελ. 556.— Δημητρίου Κ. Λουΐζου, Τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ πατρὸς Κωνστ. Λουΐζου, σελ. 562.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ: Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Παρασκευαΐδου, Γνωριμία μετὰ τὸν Ὁρθόδοξο Μοναχισμό, σελ. 24, 85, 142, 190, 239, 289, 350, 387, 434, 481, 575.— Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα, σελ. 677.— Π. Α. Σινοπούλου, Ἐκεῖνος ποὺ ἵδρυσεν τὴν Σχολὴν τῆς Δημητσάνης (Ἱερομόναχος Ἀγάπιος Λεονάρδος), σελ. 48.— Ὁ Μοσχονησίω ἀμβρόσιος, σελ. 565.— Σάββα Ι. Σάββα, Λόγος καὶ ἦχος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἑθνους, σελ. 363, 407, 442, 492.— Π. Ε. Ἐθελοντῶν αἰμοδοτῶν «Ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια», Ἱστορικὴ ἀναδρομή, σελ. 417.— Μ. Μηνδρινοῦ, ὁ ἐκ Πύργου Θήρας Ἀζ. Σιγάλας, σελ. 712.

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΚΑ: Ἐπισκόπου Ἀχελῷου Εὐθυμίου, Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, Ἀνάστασις τοῦ ἀνθρώπου, σελ. 340.— Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὁ Ἑορτασμός τοῦ «Σταυρωσίμου» καὶ «Ἀναστασίμου» Πάσχα, σελ. 229.— Τοῦ αὐτοῦ, Χριστὸς καὶ Ἱστορία, σελ. 668.— Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Φεφέ, Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος, σελ. 578, 627.— Πρεσβ. Κωνστ. Γερασιμοπούλου, Ἑορταστικὴ ἐκδήλωσις ἐπὶ τῇ συμπληρώσει διετίας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Κέντρου Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας, σελ. 157, 200.— Ἐλ. Γ. Μπουρδάκου, Ἡ ἡμέρα τῆς ἀγάπης, σελ. 160.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ: Δημήτρη Δ. Φερούση: Τὰ ραβδί
τῆς εἰρήνης, σελ. 52.—Τοῦ αὐτοῦ, «Ὁ Χριστὸς ξανάρχεται»,
σελ. 114.—Τοῦ αὐτοῦ, «Τὰ παιδιά τοῦ Θεοῦ», σελ. 168.—
Τοῦ αὐτοῦ, «Πρακτορεῖα φιλίας», σελ. 217.—Τοῦ αὐ-
τοῦ, «Οἱ θρηῶδοι τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος», σελ. 273.—Τοῦ
αὐτοῦ, «Ἡ νέα ἐπιστήμη καὶ ὁ αἰώνιος Θεός», σελ. 317.—
Τοῦ αὐτοῦ, «Ἡ ἀλήθεια διὰ τοὺς νέους», σελ. 369.—Τοῦ
αὐτοῦ, «Μία νέα δύναμις», σελ. 414.—Τοῦ αὐτοῦ, «Ἐνας
ἄλλος κόσμος», σελ. 448.—Τοῦ αὐτοῦ, «Ἐνδοξη πρωτο-
πορεία», σελ. 511.—Τοῦ αὐτοῦ, «Πυρπολημένες καρδιές»,
σελ. 608.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπεριόριστη Εὐθύνη, σελ. 656.
— Ἀντων. Παπαντωνίου, Τὸ μέλλον λέγεται Χριστός,
σελ. 215.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ κατάκτησις τοῦ κόσμου, σελ. 319.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑΙ ΜΟΡΦΑΙ: Μητροπολίτου
Ἀργολίδος Χρυσοστόμου, Ἐνας σύγχρονος Ἰώβ,
ὁ Ἀρχιμ. Διονύσιος Παυλόπουλος ἢ Γαλάνης, σελ. 232.—Πα-
ναγιώτου Σακελλαρίου, Ἀρχιμ. Θεολόγος Κ. Παρα-
σκευαΐδης δ. Θ. (1876-1938). Ὁ ἀπ' ἄμβωνος διδάσκαλος καὶ ὁ
ἐπιστήμων, σελ. 40, 116, 166, 211, 268, 312, 365, 411, 445, 494, 603,
653, 710.—Μία εὐλογημένη 50ετία ἱερατικῆς διακονίας (ἱερεὺς Ἀν-
δρέας Δημακόπουλος 1922-1972), σελ. 82.—Ἀγγελος Νησιώτης,
σελ. 164, 271, 315, 409.—Ἀρχιμ. Μ.Κ., Παπαργύρης Τσι-
κούρης, σελ. 392.—Πρεσβ. Κωνστ. Πλατανίτη,
π. Νικόλαος Παπαδημητρίου, σελ. 596, 635, 684.—Γ. Λαι-
μοῦ, Μνήμη Εὐγνώμων, σελ. 649.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ: Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ
Μεγαρίδος Νικοδήμου, Δ' Συνέδριον Ἱεροκηρύκων,
Μορφὲς τῆς συγχρόνου ἀθείας (εἰσήγησις), σελ. 14, 77, 139.—
Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θά-
σου Ἀλεξάνδρου, Δ' Συνέδριον Ἱεροκηρύκων, Τρόποι
ἀντιδράσεως τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τῆς θρησκευτι-
κῆς ἀδιαφορίας, σελ. 471, 623, 673.—Ἀρχιμ. Πολυκάρπου Χρυ-
σικοῦ, Ἀπὸ ἑνα Ἱερατικὸν Σεμινάριον. «Ἰδοὺ δὴ τί καλόν...»,
σελ. 28, 93.—Ἀρχιμ. Παντελ. Καθρεπτίδου, Δ' Συν-
έδριον Ἱεροκηρύκων, Τὰ ἐκ τῆς ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας δημιουρ-
γούμενα εἰδικὰ προβλήματα παρὰ τῇ νεολαίᾳ τῆς Ἑλλάδος, σελ.
246, 294, 346, 397.

ΔΙΑΦΟΡΑ: Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ Περιοδικὸν «Ἐφημέριος», σελ. 73.
—Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστη-

μίου Ἀθηνῶν, Τί προσφέρει ἡ Χριστιανικὴ πίστις εἰς τὸν ἐπιστή-
 μονα, σελ. 382. — Ἀρχιμ. Καλλινίκου Καρούσου,
 Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν Ρουμανίας, σελ. 19.
 — Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Κακουλίδου, Χριστιανικὴ
 Θρησκεία καὶ δεισιδαιμονίαι, σελ. 33. — Ἀρχιμ. Ἰωάννου
 Γ. Ἀλεξίου, Ἡ ἀγάπη, μήνυμα καὶ ἔργα, σελ. 88, 144, 188,
 236. — Ἐπίσκεψις ἀγάπης, σελ. 107. — Ἀδαμαντίου Στ.
 Ἀνεστίδου, Ἄϊδου ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός»,
 σελ. 496. — Ἀνδρέα Ν. Νομικοῦ, Ἐπιτάφιος θρῆνος στὴν
 Παναγία, σελ. 503. — Μαρίας Μπουνέλη-Τύμπα,
 Ἡ ἀποστολὴ τῆς πρεσβυτέρας, σελ. 507. — Κατασκηνώσεις Ἱε-
 ρέων Ἱερῶς Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν, σελ. 607. —
 Γεωργ. Καρρά, Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ καὶ ἀπολογι-
 σμοῦ τοῦ TAKE, σελ. 643, 715. — Κ. Σταθοπούλου,
 Ἐπαγγελματίας καὶ ἐθελοντής, σελ. 703.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ: Θεὸς εἰρήνης, σελ. 5. — Ὅταν
 συρρέῃ ἐκκλησίασμα, σελ. 5. — Λειτουργικὴ ἄνθησις, σελ. 5. —
 Αἱ ἱερατικαὶ κλήσεις, σελ. 6. — Ἡ ἀρχαιοκαπηλεία ἰ. εἰκόνων, σελ.
 6. — Τηλεόρασις καὶ τρυφερά ἡλικία, σελ. 67. — Οἱ νεωκόροι, σελ.
 67. — Ἡ τακτικὴ Ἱ. Ἐξομολόγησις, σελ. 68. — Ἡ ἐκδήλωσις διὰ
 τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, σελ. 131. — Ἡ εὐποιΐα
 εἰς τὰς Ἐνορίας, σελ. 131. — Παιδεία καὶ Κατηχητικὰ Σχολεῖα,
 σελ. 132. — Τὸ κήρυγμα τῆς Μ. Παρασκευῆς, σελ. 180. — Ἡ προσ-
 ἔλευσις εἰς τὴν Ἱ. Ἐξομολόγησιν, σελ. 180. — Ἡ προσέλευσις εἰς
 τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, σελ. 181. — Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ Πεντηκο-
 σταρίου, σελ. 228. — Αἱ λείαι βαθμίδες, σελ. 228. — Ὁ ἀλκοολι-
 σμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα, σελ. 229. — Ὁ ἐκκλησιασμὸς κατὰ τὸ θέρος,
 σελ. 283. — Τὸ αὐτόματον διαζύγιον, σελ. 283. — Ὁ Πνευματικὸς
 καὶ οἱ νέοι, σελ. 332. — Ἄπὸ δόξης εἰς δόξαν», σελ. 332. — Ὁ
 ἐμπλουτισμὸς τῆς Ἱ. Ὑμνωδίας μας, σελ. 332. — Ἐθσαυροὶ διατη-
 ρητέοι, σελ. 380. — Οἱ παραθερισταὶ καὶ ἡ Ἐκκλησία, σελ. 380. —
 Ἡ καταπολέμησις τῆς δεισιδαιμονίας, σελ. 381. — Νηστεία καὶ
 θέρος, σελ. 427. — Ἰδιαιτέραν ἀπήχησιν, σελ. 427. — Αἱ παιδικαὶ
 κατασκηνώσεις, σελ. 428. — Νὰ συμβῶν καὶ ἡ Ἐκκλησία, σελ.
 460. — Αἱ Ἐνοριακαὶ Βιβλιοθήκαι, σελ. 461. — Τὰ ἔργα παιδικῆς
 Λογοτεχνίας, σελ. 461. — Αἱ ἱερατικαὶ κλήσεις, σελ. 524. — Κατ'
 ἰδίαν καταρτισμὸς, σελ. 524. — Εὐλογημένη ἀφετηρία, σελ. 525. —
 Χρυσῆ προϋπόθεσις, σελ. 525. — Ἡ ἐνδυμασία κατὰ τὸν ἐκκλησια-
 σμὸν, σελ. 526. — Συστηματικὴ νοθεσία, σελ. 527. — Οἱ συνεργοὶ
 τοῦ Ἐφημερίου, σελ. 571. — «Εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν...»,
 σελ. 571. — Τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα, σελ. 571. — Φορεῖς ἀγάπης,
 σελ. 619. — Οἱ σύγχρονοι «μάγοι», σελ. 619. — Τεχνολογία καὶ

Εὐαγγέλιον, σελ. 619.— Ὁ ἐφημέριος καὶ τὰ Κατηχητικά, σελ. 667.— Τὰ πατερικά κείμενα, σελ. 667.— Τὰ οἰκογενειακὰ περιοδικά, σελ. 667.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ: Τ. Α. Κ. Ε., σελ. 54, 173, 310, 416.
— Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, σελ. 56. — Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς, σελ. 456, 510, 519. — Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος Κληρικῶν Ἑλλάδος, σελ. 519.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ: Μέλη τῆς Ὁρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας ἐν τῷ Παγγρηστιανικῷ Συνεδρίῳ τῆς Λωζάνης «περὶ πίστεως καὶ τάξεως», 3-12 Αὐγούστου 1927, σελ. 41.— Ὁ Ἱερεὺς Ἀνδρέας Δημακόπουλος, Ἐφημέριος 1922-1972, σελ. 83.— Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος Παυλόπουλος ἡ Γαλάνης (†1972), σελ. 233.— Ὁ Ἱερεὺς Παπαργύρης Τσικούρης μεθ' ἑτέρου κληρικοῦ κατὰ παλαιότεραν φωτογραφίαν, σελ. 393.— Τὸ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Νικοδήμου ἀνεγερθησόμενον εἰς Σπάτα Βιβλικὸν Κέντρον, σελ. 447.— Ὁ Ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Λουῖζος (1862-1960), σελ. 530.— Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος ἀποκαλύπτων τὴν προτομὴν τοῦ π. Κων. Λουῖζου κατὰ τὴν 22-2-1970, σελ. 535.— Στιγμιότυπον ἐκ τῆς τελετῆς τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς προτομῆς τοῦ Π. Κ. Λουῖζου, σελ. 557. — Στιγμιότυπον ἐκ τῶν ἀποκαλυπτηρίων προτομῆς τοῦ π. Ν. Παπαδημητρίου, σελ. 685.

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Συμπόσιον Πιπτεῶν. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — Ἐπίκαιρα. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Χριστὸς καὶ Ἱστορία. — Μητροπ. Φιλίππων Ἀλεξάνδρου, Δ' Συνέδριον Ἱεροκλήρων, Τρόποι ἀντιδράσεως τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοῦ ἀθεϊσμοῦ καὶ τῆς θρησκ. ἀδιαφορίας. — Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Ἡ ὑπομονὴ εἰς τὰς θλίψεις. — Ἀρχιμ. Χριστ. Παρασκευαΐδου, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — Ἀρχιμ. Τιμοθέου Τριβιζᾶ, Τί εἶναι Ἐκκλησία. — Πρεσβ. Κων. Πλατανίτη, π. Νικόλαος Παπαδημητρίου. — Γ. Ἰωάννου, Ἡ Ἐκκλησία διὰ τοὺς νέους. — Ν. Παπαμιχαλάκη, Τὸ μυστήριον τῆς Θ. ἐνανθρωπήσεως κατὰ τὴν Ὑμνογραφίαν. — Κασ. Σταθοπούλου, Ἐπαγγελματίας καὶ ἐθελοντής. — Παναγιώτου Δ. Σακελλαρίου, Ἀρχιμ. Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης δ. Θ. (1876-1933). Ὁ ἀπ' ἀμβωνος διδάσκαλος καὶ ὁ ἐπιστήμων. — Μ. Μηνδρινοῦ, Ὁ ἐκ Πύργου Θήρας Ἀζαρίας Σιγάλας. — ΤΑΚΕ. — Φ., Ἀπαντήσεις πρὸς λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — Βασ. Μουστάκη, Ἱεροὶ διαλογισμοί.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθῆναι 140.

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1972

- † 'Ο 'Αθηνῶν 'Ιερώνυμος
- † 'Ο Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου 'Αλέξανδρος
- † 'Ο 'Αττικῆς καὶ Μεγαρίδος Νικόδημος
- † 'Ο Δράμας Διονύσιος
- † 'Ο 'Αργολίδος Χρυσόστομος
- † 'Ο 'Αχελφού Εὐθύμιος

Εὐάγγελος Δ. Θεοδώρου, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν.
'Ιωάννης Φουντούλης, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.
'Αρχιμανδρίτης 'Ιωάννης Γ. 'Αλεξίου

- » Παντελεήμων Καθρεπτίδης
- » Χρυσόστομος Κακουλίδης
- » Καλλίνικος Καροῦσος
- » Χριστόδουλος Παρασκευαΐδης
- » Τιμόθεος Τριβιζᾶς
- » Θεόκλητος Φεφῆς
- » Πολύκαρπος Χρυσικός
- Πρεσβύτερος 'Αντώνιος 'Αλεβιζόπουλος
- » Κωνσταντῖνος 'Ανδρουλάκης
- » Κωνσταντῖνος Γερασιμόπουλος
- » Γ. 'Ι. Διαμαντόπουλος
- » Κωνσταντῖνος Κ. Πλατανίτης
- » Φιλόθεος Φάρος

'Αδαμάντιος Στ. 'Αεστίδης
Εὐδοκία Γεωργουλᾶκη-Χατζιδάκι
Ζ. Γουγουτᾶς
'Αναστάσιος Δραπανιώτης
Γ. 'Ιωάννου
Γεώργιος Καρρᾶς
Γεώργιος Λαιμῆς
Λέων Λεοντίδης
Δημήτριος Κ. Λουΐζος
Ματθαῖος Μηδρινός
Βασίλειος Μουστάκης
Μαρία Μπουνέλη-Τύμπα

Ε. Γ. Μπουρδάκου
'Ανδρέας Ν. Νομικός
'Αγγελική Μ. Ρόζη
Νικόλαος Παπαμιχαλάκης
'Αντώνιος Παπαντωνίου
Σάββας Ι. Σάββας
Παναγιώτης Σακελλαρίου
Π. Α. Σινόπουλος
Κασσιανή Σταθοπούλου
Κωνσταντῖνος Στυλιανίδης
Δημήτριος Φερούσης
'Ιωάννης Φίλανδρος